

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Pěstounská péče

Kristýna Kuřová

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Kristýna Kuřová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Pěstounská péče

Název anglicky

Foster Care

Cíle práce

- vytvoření přehledu problematiky pěstounské péče
- identifikace orgánů sociálně právní ochrany v oblasti pěstounské péče
- finanční zhodnocení institutu pěstounské péče
- zhodnocení vývoje pěstounské péče v daném časovém období

Metodika

- Studium odborné literatury
- Studium odborných článků
- Studium internetových odkazů
- Konzultace s odborníky
- Rozhovory
- Vlastní zjištění

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Pěstounská péče, nezisková organizace, náhradní rodinná péče, zákon o sociálně – právní ochraně dětí

Doporučené zdroje informací

- Bubleová, Věduna et al. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. 60 s. ISBN 978-80-87455-19-7
- Novotná, Věra et al. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 798 s. Právo. ISBN 978-80-7263-914-4
- Novotný, Petr et al. Nový občanský zákoník. Rodinné právo. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. 194 s. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2
- Smolíková, Veronika. Tradice pěstounské péče v českých zemích. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2014. 77 s. Monografie. ISBN 978-80-7418-218-1
- Zezulová, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. 197 s. ISBN 978-80-262-0065-9

Předběžný termín obhajoby

2015/16 ZS – PEF

Vedoucí práce

Ing. JUDr. Pavel Pikola, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 2. 11. 2015

JUDr. Jana Borská

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 11. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Pěstounská péče" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.11.2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Ing. Pavlu Pikolovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování této diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala všem pracovníkům Úřadu práce ČR, kteří mi poskytli důležité informace a rovněž děkuji své rodině a přítelovi za nesmírnou trpělivost.

Pěstounská péče

Souhrn

Předkládaná diplomová práce, zabývající se pěstounskou péčí, je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje téma pěstounské péče v současnosti i minulosti. Práce uvádí postavení pěstounské péče v rámci náhradní péče o děti v České republice, definuje orgány sociálně-právní ochrany zabývající se pěstounskou péčí, právní úpravu i financování ze strany státu. Praktická část je zaměřena na definování konkrétního orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Vybraným orgánem je Úřad práce České republiky. Tato část představuje proces udělování dávek pěstounské péče a státního příspěvku na výkon pěstounské péče v praxi ze strany veřejné správy. Na základě zjištěných informací jsou vyhodnoceny případné problémy, se kterými se Úřad práce v udělování financí potýká.

Klíčová slova: Pěstounská péče, pěstounská rodina, náhradní rodinná péče, dávky pěstounské péče, státní příspěvek na výkon pěstounské péče, orgán sociálně-právní ochrany dětí, Úřad práce ČR

Foster care

Summary

This thesis dealing with foster care is divided into two parts: theoretical and practical. The theoretical part contains the topic of foster care in the past and the present time. The thesis is focused on the status of foster care within the alternative care of children in the Czech Republic. It defines the authorities for social and legal protection of children, i.e. foster care and its legislation and funding. The practical part is focused on defining the special authority for child protection. The Labour Office of the Czech Republic was selected for this aim. This section presents the process of foster care granting and state contributions to foster care in the practice of public administration. Based on obtained information there are evaluated possible problems that the Labour Office in granting foster care faces at.

Keywords: Foster care, foster family, alternative family care, benefits of foster care, state grant for foster care, authority child protection, The Labour Office of the Czech republic

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíle práce	12
3 Metodologie.....	12
4 Teoretická část.....	14
4.1 Sociálně – právní ochrana	14
4.1.1 Děti potřebující sociálně-právní ochranu.....	14
4.1.2 Orgány sociálně-právní ochrany	16
4.2 Postavení pěstounské péče v systému náhradní péče.....	18
4.2.1 Ústavní péče.....	18
4.2.2 Náhradní rodinná péče	18
4.3 Pěstounská péče - pojem	21
4.3.1 Předpoklady vzniku pěstounské péče	22
4.4 Historie pěstounské péče.....	22
4.5 Právní úprava pěstounské péče	24
4.6 Typy pěstounské péče	26
4.7 Zprostředkování pěstounské péče	29
4.7.1 Zprostředkování na straně obecního úřadu obce s rozšířenou působností	29
4.7.2 Zprostředkování na straně krajského úřadu	31
4.8 Dohody o výkonu pěstounské péče.....	34
4.9 Finanční aspekty pěstounské péče	38
4.9.1 Dávky pěstounské péče.....	38
4.9.2 Státní příspěvek na výkon pěstounské péče.....	42
4.10 Práva a povinnosti pěstounů a služby hrazené ze státního příspěvku	45
4.11 Poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami.....	49
5 Praktická část	50
5.1 Úřad práce ČR.....	51
5.2 Dávky pěstounské péče v praxi.....	52
5.2.1 Dávky pěstounské péče v číslech.....	52

5.2.2	Proces vyřizování dávek pěstounské péče	59
5.3	Státní příspěvek na výkon pěstounské péče	75
5.3.1	Proces rozhodování o státním příspěvku	76
5.3.2	Státní příspěvek na výkon pěstounské péče v číslech.....	80
5.4	Jiné finanční možnosti pro pěstouny.....	81
6	Diskuze a výsledky	84
7	Závěr.....	89
8	Použité zdroje	91
9	Přílohy	97
9.1	Příloha 1 - Návod k rozhovorům.....	97
9.2	Příloha 2 - Anketa	98
9.3	Příloha 3 - Výdaje státního rozpočtu na sociální dávky.....	99
9.4	Příloha 4 - Podíl dávek PP na výdajích v roce 2013	99
9.5	Příloha 5 - Tabulka výdajů na dávky PP v jednotlivých krajích.....	100
9.6	Příloha 6 - Tabulka počtu jednotlivých dávek pěstounské péče	101
9.7	Příloha 7 - Počet jednotlivých vyplacených dávek v roce 2013	101
9.8	Příloha 8 – Žádost o odměnu pěstouna	102
9.9	Příloha 9 – Rozhodnutí o zařazení do evidence osob	106
9.10	Příloha 10 – Návrh šablony žádosti	107

Seznam grafů

Graf 1:	Podíl dávek PP na výdajích státu v oblasti sociálních dávek v roce 2014	53
Graf 2:	Vývoj výdajů na dávky pěstounské péče od roku 2004-2014.....	55
Graf 3:	Podíl jednotlivých dávek PP na výdajích v roce 2012	55
Graf 4:	Podíl jednotlivých dávek PP na výdajích v roce 2014	56
Graf 5:	Kraje a podíl na výdajích na dávky pěstounské péče	57
Graf 6:	Počet jednotlivých vyplacených dávek v roce 2012	58
Graf 7:	Počet jednotlivých vyplacených dávek v roce 2014	58

Graf 8: Klienti a tiskopisy	61
Graf 9: Pracovníci a formulář „Prohlášení poplatníka daně“	65
Graf 10: Poměr pracovníků provádějících a neprovádějících návštěvu v rodině	68

Seznam tabulek

Tabulka 1: Statistický vývoj výdajů pěstounských dávek	54
--	----

Seznam zkratk

Dohoda	Dohoda o výkonu pěstounské péče
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
OÚORP	Obecní úřad obce s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany ve smyslu OÚORP
PP	Pěstounská péče
SSP	Státní sociální podpora
Státní příspěvek	Státní příspěvek na výkon pěstounské péče
ÚP	Úřad práce České republiky
ZOSPOD	Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

1 Úvod

Citát „naše děti – naše budoucnost“ vystihuje onu důležitost ochrany, výchovy, vzdělávání a celkové péče o děti. Primárně je tento úkol svěřen rodičům dítěte. Pokud rodiče ve své úloze ve společnosti selžou či nemají možnost z jakéhokoliv důvodu ji vykonávat, je nutné jejich péči nahradit. V současné době, v minimálně všech vyspělých zemích včetně České republiky, poté přechází povinnost péče o dítě na stát. Z tohoto důvodu existuje systém náhradní rodinné péče, která je pod záštitou státu.

Tématem této diplomové práce je pěstounská péče jako jedna z forem náhradní rodinné péče. Tato forma péče má dlouholetou tradici, avšak v posledních pár letech v ČR doznala velkých změn z hlediska práva. Cílem těchto změn je mimo jiné navýšení pěstounské péče, resp. počtu pěstounů z důvodu snížení množství dětí v ústavních zařízeních. Pobyt v ústavu má být pro dítě tou poslední variantou, protože ústav nedokáže nahradit rodinné prostředí, které je pro vývoj dítěte důležité.

Jeden z prostředků, který má pomáhat k většímu zájmu o pěstounskou péči, je dostačující hmotné zabezpečení pěstounů. Nedostatečné zajištění vedlo v minulosti k negativnímu dopadu na zájem o pěstounskou péči. Novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí účinná od roku 2013 pozměnila financování pěstounské péče, které zajišťuje Úřad práce České republiky. Předkládaná práce sleduje, jakým způsobem tento proces funguje ze strany veřejné správy.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části – teoretickou a praktickou. Teoretická práce nabízí pohled na celý proces pěstounské péče. Praktická část se již zaměřuje na Úřad práce ČR a jeho roli v pěstounské péči – udělování dávek pěstounské péče a státního příspěvku na výkon pěstounské péče.

2 Cíle práce

Cílem teoretické části je definovat pěstounskou péči z hlediska právní normy ČR včetně charakterizování postavení v náhradní péči o děti. Dílčím cílem předložené diplomové práce je zpřehlednění historie pěstounské péče a dále identifikace orgánů sociálně-právní ochrany zabývající se danou problematikou.

Hlavním cílem praktické části předkládané práce je seznámení s orgánem sociálně-právní ochrany v praxi v České republice.

Praktická část předložené diplomové práce je zaměřena na Úřad práce se zaměřením na výplatu dávek pěstounské péče a státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Práce zobrazuje problematiku výplaty ze strany veřejné správy se zjišťovanou identifikací problémů a návrhem na jejich řešení. Hlavní výzkumnou otázkou je tedy, jaká je současná situace v procesu udělování dávek pěstounské péče a státního příspěvku na výkon pěstounské péče na Úřadu práce.

3 Metodologie

Metody výzkumu použité v uvedené diplomové práci jsou převážně kvalitativního charakteru. Již z počátku práce byla pro účely teoretické části využita technika studia dokumentů, která byla aplikována rovněž v praktické části práce. Dokumenty se rozumí taková data, jež vznikla v minulosti, a nezískal je výzkumník.¹ V rámci teoretické části bylo čerpáno z odborné literatury, z příslušných webových stránek a platných zákonů České republiky. V praktické části práce se jednalo o studium statistických ročenek uveřejněných na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí, dalších příslušných zákonů, metodik a interních dat poskytnutých pracovníky Úřadu práce České republiky.

¹ Hendl, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, str. 204

Pro zpracování praktické části bylo využito dalších technik sběru dat. Jednou z nich je rozhovor pomocí návodu, kdy návod představuje seznam témat, která jsou pro tazatele důležitá. V jakém sledu se tazatel zeptá či způsob získání informací záleží na tazateli a okolnostech v průběhu rozhovoru.² Pro účely této práce byly vytvořeny čtyři návody (příloha 1) – pro pracovníka kontaktního pracoviště Úřadu práce ČR, pěstouna jako příjemce dávky pěstounské péče, pracovníka krajské pobočky Úřadu práce ČR a příjemce státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Dohromady bylo provedeno šest rozhovorů, průměrně každý z nich trval jednu hodinu. Důvodem pro rozhovory s příjemci je dokreslení skutečností.

V oblasti dávek pěstounské péče byla dále vybrána k výzkumu anketa, která přispěla díky své mohutnosti k odhalování dalších aspektů.³ Anketa měla za cíl získání dalších již konkrétních informací a názorů pracovníků Úřadu práce. Anketa byla vytvořena v systému České zemědělské univerzity v Praze na webu dotaznik.czu.cz. Anketa byla rozeslána jednotlivým pracovníkům Úřadu práce na oddělení SSP a dávek pěstounské péče napříč ČR na jejich pracovní e-mail. Konkrétní e-mailové adresy byly získány na webových stránkách Úřadu práce ČR, resp. Ministerstva práce a sociálních věcí. Rozeslaly se přibližně dvě stovky e-mailů, přičemž více než polovina adresátů poslala zpětnou reakci. Z toho pět zpětných e-mailů bylo negativních a přibližně dvacet bylo neúplných. Deset vyhotovených otázek bylo ukončeno na první otázce, která filtrovala skutečnost, jestli konkrétní pracovník spravuje agendu dávek pěstounské péče. Nakonec zbylo osmdesát pět úplných odpovědí od pracovníků, kteří se dávkám věnují. Seznam otázek se nachází v příloze 2.

² HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, str. 174

³ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, 123-124

4 Teoretická část

4.1 Sociálně – právní ochrana

Sociálně-právní ochrana dítěte obecně znázorňuje právo dítěte na život a na život v rodinném prostředí, na pozitivní vývoj, svobodu myšlení, náboženství a také ochranu před násilím a nepříznivými podmínkami – tedy i zanedbáváním.⁴

V ČR vyjadřuje sociálně-právní ochranu zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZOSPOD) a to následovně:

- a) „ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.“⁵

ZOSPOD také zdůrazňuje, že pokud jde o další ochranu práv dítěte, ostatní právní předpisy, které ji upravují, nejsou dotčeny. Tím jsou myšleny např. nový občanský zákoník, trestní zákoník, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu ústavní výchovy aj.⁶ Ochrana dítěte je širším pojmem zahrnující rozsáhlé zájmy a práva dítěte, a proto je upravena v různých právních odvětvích a právních předpisech různé síly.⁷

4.1.1 Děti potřebující sociálně-právní ochranu

Nejprve je nutné definovat pojem dítě. Dítě je osoba nezletilá, resp. každá lidská bytost mladší 18 let, pokud není zletilosti dosaženo dříve soudem či manželstvím, nejdříve však 16 rokem dítěte. Na sociálně-právní ochranu má nárok každé dítě nacházející se na území

⁴ Legislativa a systém sociálně-právní ochrany. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

⁵ § 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁶ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 26

⁷ Legislativa a systém sociálně-právní ochrany. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

České republiky bez ohledu na státní občanství, nicméně jsou určité rozdíly v rozsahu.⁸

„Sociálně- právní ochrana se poskytuje dítěti, které na území České republiky

- a) má trvalý pobyt,*
- b) má podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky povolen trvalý pobyt nebo je hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů,*
- c) podalo žádost o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky,*
- d) je oprávněno trvale pobývat,*
- e) pobývá s rodičem, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany nebo oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky nebo které pobývá na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu,*
- f) pobývá s rodičem, který na území pobývá na základě víza k pobytu nad 90 dní za účelem strpění pobytu na území podle zvláštního právního předpisu nebo který je azylantem anebo osobou požívající doplňkové ochrany, nebo*
- g) je azylantem nebo osobou požívající doplňkové ochrany.“⁹*

Dle zákona je sociálně-právní ochrana poskytována také dětem, které nesplňují výše uvedené podmínky, ale jen v nezbytném rozsahu.¹⁰

ZOSPOD vymezuje okruh dětí, jimž sociálně-právní ochrana náleží. Jedná se však o taxativní vymezení, protože se mohou stále objevit nové situace, do nichž se rodiče s dětmi mohou dostat.¹¹ Vymezení okruhu má význam pro postup orgánů sociálně-právní ochrany při konkrétní pomoci.

⁸ Legislativa a systém sociálně-právní ochrany. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

⁹ § 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 30

¹¹ Legislativa a systém sociálně-právní ochrany. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

Zákon tedy hovoří např. o dětech, jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti z rodičovské odpovědnosti nebo ji zneužívají, vedou nemravný život (ohrožení závislostí, prostituce aj.), popřípadě děti v péči jiných osob, které neplní povinnosti vyplývající ze svěřením do jejich péče, či děti, na nichž byl spáchán trestný čin a děti, co potřebují pomoc vzhledem ke svému jednání (opakované útěky od rodičů aj.). ZOSPOD při poskytnutí sociálně-právní ochrany nepředpokládá krátké či jednorázové působení výše uvedených skutečností¹², „*ale pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.*“¹³

4.1.2 Orgány sociálně-právní ochrany

ZOSPOD vymezuje, který z orgánů státní a veřejné zprávy může vykonávat sociálně-právní ochranu.

- Krajské úřady: Zabezpečují celý proces zprostředkování náhradní rodinné péče. Kraj má dostatečně velké území s větší pravděpodobností nalezení vhodných osvojitelů a pěstounů. Zároveň se na území předpokládá úzká spolupráce orgánů sociálně-právní ochrany dětí, což zajišťuje efektivnější kontakty v oblasti zprostředkování pěstounské péče či osvojení než v rámci menšího území.¹⁴ Dále krajské úřady rozhodují o udělení pověření fyzickým (dále FO) a právnickým osobám (dále PO) k výkonu sociálně-právní ochrany a také o státním příspěvku pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Krajské úřady splňují i kontrolní a metodickou činnost a jsou odvolacím orgánem.¹⁵

¹² Novotná, Věra. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, str. 41

¹³ § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ Novotná, Věra. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, str. 143

¹⁵ Sociálně právní ochrana dětí. *Moravskoslezský kraj* [online]. © 2015 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <https://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/socialne-pravni-ochrana-deti-13067/>

- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností a obecní úřady (vč. újezdních úřadů): Tyto úřady mají nejlepší znalosti místních podmínek a mají také nejbližší k problémům, tudíž mají možnost rychleji činit potřebná opatření a přímo sledovat ochranu práv dítěte. Obecní úřady jsou ke klientům dokonce nejbližší. Z těchto důvodů jim zákon ukládá nejvíce povinností v ochraně dětí a pomoci osobám za ně zodpovědným.¹⁶
- Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV): MPSV je státním orgánem s působností mimo jiné o péči o rodinu a děti. Ve vztahu ke krajským úřadům plní funkci kontrolní a odvolací. Vede evidenci FO a PO, které mají pověření k výkonu sociálně-právní ochrany. Vydává právní předpisy a směrnice na tomto úseku.¹⁷
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně (dále Úřad): Úřad je podřízen MPSV a zřídil se na základě ZOSPOD a nahradil Ústředí pro mezinárodněprávní ochranu mládeže, které bylo podřízeno Ministerstvu spravedlnosti. Úřad zabezpečuje sociálně-právní ochranu ve vztahu k zahraničí a působnost je upravena v § 35 ZOSPOD a v mnoha mezinárodních smlouvách.¹⁸
- Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu: Úřad práce ČR je organizační složkou státu a jeho krajské pobočky a kontaktní pracoviště zajišťují agendu dávek péstounské péče.¹⁹

Sociálně-právní ochranu zajišťují rovněž obce a kraje v samostatné působnosti, dále pověřené FO a PO výkonem sociálně-právní ochrany dětí (dále jen pověřená osoba) a také Komise pro sociálně-právní ochranu dětí, jež zřizují starostové obecních úřadů obcí s rozšířenou působností (dále OÚORP). Jde o zvláštní orgán obce – komisi pro sociálně-právní ochranu dětí, která je určena pro výkon přenesené působnosti na poli sociálně-právní ochrany dětí a jejím úkolem je např. koordinovat výkon sociálně-právní ochrany na jejím území či pořádat případové konference. Výše uvedené orgány sice poskytují sociálně-právní ochranu, nicméně nejsou orgány sociálně-právních ochrany dětí.²⁰

¹⁶ Novotná, Věra. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, str. 33

¹⁷ Novotná, Věra. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, str. 33

¹⁸ Tamtéž, str. 32

¹⁹ O Úřadu práce České republiky. *Úřad práce ČR* [online]. [cit. 2015-05-27]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/oup>

²⁰ Legislativa a systém sociálně-právní ochrany. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

4.2 Postavení pěstounské péče v systému náhradní péče

Náhradní péče nahrazuje osobní péči o nezletilé dítě v případě, že se rodiče nestarají nebo starat nemohou. Stávající právní úprava rozděluje dvě formy náhradní péče – náhradní rodinnou a ústavní péči²¹.

4.2.1 Ústavní péče

„Ústavní výchova je výchovné opatření, které soud nařídí, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě, nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit.“²² Ústavní péče by měla být brána jako poslední alternativa, kdy ostatní možnosti selhaly. Do ústavní péče spadá zařízení odborného poradenství pro péči o děti, zařízení sociálně výchovné činnosti, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a výchovně rekreační tábory pro děti²³. Ústavní výchovu může nařídít pouze soud maximálně na dobu 3 let, tuto lhůtu lze opakovaně prodloužit. Soud je každých 6 měsíců povinen přezkoumávat, zda důvody pro nařízení trvají.²⁴ Pokud pominou důvody ústavní výchovy či je možné dítě svěřit do náhradní rodinné péče, soud musí ústavní výchovu zrušit a ustanovit, komu bude dítě svěřeno. Soud také z důležitých důvodů může ústavní výchovu prodloužit až o jeden rok po dosažení zletilosti.²⁵

4.2.2 Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče (dále jen NRP) je neústavní péčí, tzn., že jde o formu péče, která dává dětem možnost vyrůstat v rodinném prostředí a to z důvodu pozitivějšího psychického a psychomotorického vývoje dětí. NRP je poskytována dětem, jež nemohou být z jakéhokoliv důvodu vychovávány vlastními rodiči anebo jsou bez rodiny.²⁶ Jak již bylo psáno, tato forma je upřednostňována před ústavní péčí, protože rodina je

²¹VYSKOČIL, Filip. *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice* [online], str. 9

²² Ústavní péče. *Středisko náhradní rodinné péče* [online]. © 2013 [cit. 2014-11-08]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/ustavni_pece

²³VYSKOČIL, Filip. *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice* [online], str. 13

²⁴ SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, str. 13

²⁵ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*, str. 193-194

²⁶ *Průvodce pro zájemce o náhradní rodinnou péči a osvojení: (v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku)*, str. 2

nezastupitelná pro příznivý vývoj dítěte i vytváření harmonického prostředí.²⁷ Studie prokazují, že děti vyrůstající v náhradní rodinné péči mají v dospělosti větší šanci dodělat školu, lépe se prosazují, méně propadají alkoholu, drogám a kriminalitě než děti v ústavní péči.²⁸ Soud je vždy povinen se zabývat možností, zda dítě nesvěřit do péče fyzické osobě.²⁹

Formy náhradní rodinné péče

- Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Soud může svěřit dítě do péče jiné fyzické osobě v případě, že to vyžaduje zájem dítěte a pokud dotyčná osoba se svěřením souhlasí a to po dobu, kdy se o dítě nemůže starat žádný z rodičů. Tato osoba však musí zaručovat zdárnou výchovu dítěte. Soud dá přednost především příbuznému nezletilého, ale je možné ho svěřit i jedinci, ke kterému má dítě citový vztah.³⁰ Osoba, již je dítě svěřeno, se zákonem označuje „pečující osoba“.³¹

Rodičům však zůstává rodičovská zodpovědnost a jsou nadále zákonnými zástupci, pokud soud nerozhodne jinak. Pečující osoba má stanoven rozsah práv a povinností. S účinností od 1. 1. 2013 lze dítě svěřit jiné fyzické osobě pouze ve chvíli, kdy rodiče jsou schopni splnit vyživovací povinnost.³²

- Osvojení (adopce)

Osvojení je taková forma náhradní rodinné péče, kdy manželé (příp. jednotlivci) přijmou za vlastní právně opuštěné dítě a mají k němu stejná práva a povinnosti jako by byli jeho biologičtí rodiče.³³ Osvojením zanikají všechna práva a povinnosti původní rodiny, na základě soudního rozhodnutí je osvojitel zapsán v rodném listě dítěte.³⁴ Osvojitelem se může stát zletilá a svéprávná fyzická osoba, která se zaručuje, že bude pro dítě dobrým rodičem. O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele a ve většině případů je k osvojení

²⁷ NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče.*, str. 11-12

²⁸ DELFABRO, Paul a James Barber. *Children in foster care*, str. 3-4

²⁹ VYSKOČIL, Filip, *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice* [online], str. 13

³⁰ Základní pojmy. *Adopce.com* [online]. 2010 [cit. 2015-05-27]. Dostupné z: <http://www.adopce.com/informace/zakladni-pojmy/>

³¹ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*, str. 179

³² VYSKOČIL, Filip, *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice* [online], str. 9-10

³³ MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*, str. 33

³⁴ NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče.*, str. 12-13

nutný souhlas zákonného zástupce a u dítěte staršího dvanácti let i jeho souhlas, nicméně soud by měl přihlížet ke stanovisku i mladšího dítěte, pokud je to možné. Před rozhodnutím soudu je dítě v péči potencionálního budoucího osvojitele z důvodu zjištění, zda se mezi nimi vytvořil takový vztah, který je cílem osvojení. Pokud soud rozhodne o osvojení, vzniká mezi osvojitelem (i jeho rodinou) a osvojencem nový právní i rodinný vztah.³⁵

Od 1. 1. 2014 je možné si osvojit nejen osobu nezletilou, ale také osobu zletilou,³⁶ což do té doby nebylo možné, protože v ČR se vyskytoval předpoklad, že mezi dospělou osobou a osvojitelem se nemůže vytvořit takové pouto, které by plně nahrazovalo vztah rodiče a dítěte.³⁷

- Poručenství s osobní péčí

Soud jmenuje poručníka v případě, že žádný z rodičů nemůže vykonávat rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Často se poručenství označuje jako rozšířená pěstounská péče, protože poručník má vůči dítěti všechna práva a povinnosti jako rodič s výjimkou vyživovací povinnosti.³⁸ Je zákonným zástupcem dítěte a může, ale nemusí, o dítě osobně pečovat. V případě osobní péče má však nárok na peněžité příspěvky obdobně jako pěstoun.³⁹ Poručník podléhá stálému dozoru soudu⁴⁰ a podává mu pravidelné zprávy o dítěti, jeho vývoji a majetku, který dítěti poručník spravuje.⁴¹

- Pěstounská péče a pěstounská péče na přechodnou dobu

Tato forma je podrobně rozebrána v následujících kapitolách.

³⁵ VYSKOČIL, Filip, *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice* [online], str. 12

³⁶ Tamtéž, str. 12

³⁷ NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče.*, str. 14

³⁸ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*, str. 172

³⁹ VYSKOČIL, Filip, *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice* [online], str. 13

⁴⁰ § 933, zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴¹ § 934, zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

4.3 Pěstounská péče - pojem

Pěstounská péče je NRP, která je státem financovaná a kontrolovaná a má přednost před ústavní výchovou.⁴² Dle občanského zákoníku může soud svěřit dítě pěstounovi, nemůže-li o dítě pečovat žádný z rodičů ani poručník⁴³ a ke svěřením nepotřebuje souhlas biologických rodičů. Mezi pěstounem a dítětem nevniká poměr rodič-dítě jako v případě osvojení, pěstoun zastupuje dítě v běžných věcech, ale k výkonu mimořádných a důležitých záležitostí (např.: vyřízení pasu) musí požádat souhlas zákonného zástupce, případně soud. Vyživovací povinnost nemá pěstoun, nýbrž stále rodiče dítěte a to k rukám úřadu. Hmotné zajištění dítěte a finanční odměnu pěstounovi zajišťuje stát. Děti v pěstounské péči často rodiče znají, je běžný styk dítěte s rodičem a pěstounova povinnost je udržovat a prohlubovat vztah dítěte s jeho rodičem, případně i s dalšími příbuznými, pokud soud nestanoví jinak.⁴⁴

Pěstounská péče se vnímá spíše jako dočasná péče, ale soud ji může vymezit jak na dobu určitou (pobyt rodiče v léčebně), tzn. na dobu existence překážky se o dítě starat, tak i na dobu neurčitou, kdy je krize v rodině časově neurčitého charakteru.⁴⁵ Pěstounská péče tak může překlenout až do zletilosti dítěte, kdy zaniká. Dříve než zletilostí dítěte může zaniknout rozhodnutím soudu.⁴⁶

S pojmem pěstounská péče v České republice souvisejí dva základní pojmy – osoba pečující a osoba v evidenci. Osoba pečující je fyzická osoba, která je zodpovědná za výchovu dítěte a je pěstounem, příp. má v péči dítě a má zájem stát se pěstounem, nebo je poručníkem s osobní péčí, či je v řízení stát se poručníkem a již o dítě osobně pečuje. Osoba v evidenci je fyzická osoba zařazená do evidence osob pěstounů na přechodnou dobu.⁴⁷

⁴² Průvodce pro zájemce o náhradní rodinnou péči a osvojení: (v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku, str. 3

⁴³ § 958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁴ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 7-8

⁴⁵ Tamtéž, str. 8

⁴⁶ Osvojení, pěstounská péče a jiné formy péče o děti. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-06-02]. Dostupné z: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/nahradni-rodinna-pece-13089/>

⁴⁷ *Dávky pěstounské péče 2013* [online]. Praha: MPSV, 2013 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14866/davky_2013.pdf

4.3.1 Předpoklady vzniku pěstounské péče

Jak je výše zmíněno, soud svěří dítě do rukou pěstouna v případě, že o něj nemůže pečovat žádný z rodičů ani poručník a zároveň to musí být v zájmu dítěte.⁴⁸ Pěstounem se může stát každá, svéprávná fyzická osoba, která má bydliště na území České republiky, skýtá záruky řádné péče a je ochotná se stát pěstounem.⁴⁹ Výkon pěstounské péče je dobrovolný, tudíž je nutné, aby dotyčná osoba projevila aktivní zájem a vyslovila souhlas, že se chce stát pěstounem.⁵⁰ V případě, že se jako pěstoun uchází osoba příbuzná či dítěti blízká, soud jí dá přednost.⁵¹ Často o svěřeni dítěte do pěstounské péče žádají prarodiče.⁵² Do společné pěstounské péče může být dítě svěřeno v situaci, kdy o to žádají manželé, zatím se neuvažuje o možnosti svěřit do společné pěstounské péče dítě nesezdaným pářům či registrovaným partnerům.⁵³

4.4 Historie pěstounské péče

Historie pěstounské péče se dává do souvislosti s pojmem placené kojné a následně s chůvou a opatrovníci.⁵⁴ Placené kojné se vyskytují již ve starověku v Řecku i v Římě, kojné se tam shromažďují pod sloupem zvaným Columna Lactaria a své služby nabízejí manželkám patriciů. Ve středověku v Evropě kojné běžně patří mezi služebnictvo panovnických dvorů a v některých zemích je časté, že městská rodina svěřuje dítě kojné na dva roky na venkov.⁵⁵

Rozvoj kojných však je už v této době výrazně kritizován a to hned z několika důvodů. Hlavními body kritiky je především skutečnost, že instituce kojné odporují lidské přirozenosti a tedy nerespektuje Boha. Dalším výrazným bodem kritiky se stává přesvědčení, že dítě přejímá z mateřského mléka kojné i její vlastnosti, tedy vlastnosti zhola nepřijatelné – negativní a hloupé. Vycházejí ze zjištění, že děti kojené kojnou mají často psychické problémy. Dnes však víme, že je to zapříčiněno především odloučením

⁴⁸ SAUEROVÁ, Štěpánka. *Pěstounská péče v soukromém a veřejném právu*, Diplomová práce str. 36

⁴⁹ § 962 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵⁰ SAUEROVÁ, Štěpánka. *Pěstounská péče v soukromém a veřejném právu*, Diplomová práce str. 36

⁵¹ § 962 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵² NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*, str. 17

⁵³ SAUEROVÁ, Štěpánka. *Pěstounská péče v soukromém a veřejném právu*, Diplomová práce str.36

⁵⁴ NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče.*, str. 27-28

⁵⁵ MATĚJČEK, Zdeněk a kol., *Náhradní rodinná péče*, str. 25-26

od rodičů a po čase zase vrácením rodičům, tudíž taková změna prostředí může být pro dítě velmi traumatizující.⁵⁶

Až do doby osvícenství, kdy dochází k zakládání nalezinců, vývoj moc nepokračuje. Avšak i v této době placené kojné a chůvy nadále existují, dostává se jim již úředního názvu „pěstouni“. V této době dítě u pěstounů pobývá až do šestého roku života a poté se vrací zpět k biologickým rodičům či zpět do nalezince.⁵⁷ Z nalezince však později doputuje zpátky do své rodné obce a v situaci, kdy se o dítě nikdo nepřihlásí, pomáhá pastýři nebo se často stává žebrákem.⁵⁸ Plat pěstounky se liší dle věku dítěte, stejně jak tomu je dnes, ovšem s tím rozdílem, že čím je dítě starší, tím pěstounka dostává méně peněz – dnes je tomu naopak. Pěstounky jsou kontrolovány, místní farář musí každý měsíc potvrzovat, že svěřené dítě stále žije. Například pražský nalezinec platí dva lékaře, kteří vykonávají každé dva měsíce u pěstounek návštěvu.⁵⁹

Významný právní dokument ohledně péče o děti na území dnešní ČR se objevuje už v roce 1868 a je jím zemský zákon chudinský pro Čechy. Dle tohoto zákona je péče o osiřelé děti poskytována v rámci chudinské péče v působnosti domovských obcí. Největší pokroky, a to zejména v právních úpravách, se objevují v období po první světové válce. Ochrana dítěte se stává velmi důležitou záležitostí a u osvojení dítěte už není prioritní pouze zájem osvojitelů, ale přihlíží se i k názoru dítěte.⁶⁰

Po první světové válce právní úpravu pěstounské péče obsahuje vládní nařízení č.29/1930, kterým se provádí zákon o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemajetných z roku 1921. Podle tohoto nařízení je pěstoun ten, kdo vykonává cizí péči, nařízení obsahuje celou řadu podrobných ustanovení upravujících dozor nad výkonem péče, povolení k výkonu pěstounské péče aj.⁶¹

⁵⁶ NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče.*, str. 29

⁵⁷ NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče.*, str. 29

⁵⁸ MATĚJČEK, Zdeněk a kol., *Náhradní rodinná péče*, str. 26-27

⁵⁹ Tamtéž, str. 27

⁶⁰ NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče.*, str. 30

⁶¹ SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, str. 38

Až do roku 1952 náhradní rodinná péče je upřednostňována před kolektivní péčí, resp. péčí v zařízeních. Ve státě schváleném zařízení se vychovávají pouze děti, ke kterým se nenachází vhodná fyzická osoba ochotná pečovat o ně.⁶² Po druhé světové válce a intenzivněji po roce 1948 dochází k upřednostňování péče prováděné v kolektivních zařízeních před péčí v náhradní rodině. Nalezince se přejmenovávají na „ústavy péče o dítě“ a pěstounská péče se v roce 1950 nakonec ruší úplně.⁶³ Děti v pěstounských rodinách se v tu dobu musí přesunout do ústavů, některé jsou ale svými pěstouny osvojeny. Odpovědnost za děti místo fyzických osob přebírá socialistický stát a kolektivní péče je jím zvolena jako nejlepší způsob výchovy.⁶⁴

K obnovení pěstounské péče dochází v roce 1973, kdy je přijat zákon č. 50/1973, o pěstounské péči, nadále ale platila přednost ústavní výchovy. Týká se to dětí, které nemohou být osvojeny, a z jistých důvodů se pro ně nehodí ústavní výchova. Tento zákon předpokládá pěstounskou péči dlouhodobou, přechodné svěřování je stále svěřeno do péče ústavů a to až do roku 2000, kdy je vypuštěna podmínka předpokladu dlouhodobosti pro pěstounskou péči.⁶⁵

Po roce 1989 pomalu dochází k odklonu od preferencí ústavní výchovy a děti jsou častěji svěřovány fyzickým osobám. Zásadní obrat nastává zákonem č. 91/1998 Sb., kde se ukotvuje přednost náhradní rodinné péče před ústavní výchovou a s tím spojená povinnost soudu zkoumat, zda lze v onom případě náhradní rodinnou péčí upřednostnit.⁶⁶

4.5 Právní úprava pěstounské péče

Primárně je pěstounská péče ukotvena Ústavou ČR a mezinárodními smlouvami, jimiž jsou v této souvislosti hlavně Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Úmluva o právech dítěte, kterými je ČR vázána.⁶⁷ Úmluva o právech dítěte stanovuje, že pokud dítě nemůže být ponecháno ve vlastním zájmu v jeho rodinném prostředí či je

⁶² VRÁNOVÁ, Lucie. *Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*, str. 21

⁶³ MATĚJČEK, Zdeněk a kol., *Náhradní rodinná péče*, str. 30

⁶⁴ VRÁNOVÁ, Lucie. *Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*, str. 25

⁶⁵ Tamtéž, str. 27-31

⁶⁶ Tamtéž, str. 28-29

⁶⁷ SMOLÍKOVÁ, Veronika, *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, str. 56

trvale či dočasně zbaveno tohoto prostředí, má právo na ochranu a pomoc, kterou má stát povinnost zabezpečit. Stát tak nese odpovědnost za zajištění náhradní péče.⁶⁸

Důležitým milníkem v pěstounské péči je přijetí zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který je účinný od 1. 4. 2000. Jedná se o sjednocení právní úpravy do té doby roztržštěné. Dochází k přesunu úpravy pěstounské péče do zákona o rodině a vypuštění podmínky dlouhodobosti pěstounské péče, jenž se objevuje v původním zákoně ze 70. let.⁶⁹ V roce 2006 se v novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí objevuje pěstounská péče na přechodnou dobu, jedná se však o nenaplňované ustanovení a je myšleno spíše jako podinstitut, které se dočká přesnějšího vymezení až novelou s účinností v roce 2013.⁷⁰ Zákon o sociálně-právní ochraně dětí má povahu přepisu veřejného práva. Upravuje práva a povinnosti pěstounů a potencionálních pěstounů ve vztahu k orgánům veřejné správy a kompetence orgánů sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k pěstounské péči.⁷¹

Důležitým zákonem se od roku 2014 v oblasti pěstounské péče stává Nový občanský zákoník, který začleňuje rodinné právo do občanského práva a nově je i zde upravena předpěstounská péče. Jde o zákon v oblasti soukromého práva a obsahuje práva a povinnosti pouze ve vztahu mezi pěstounem a dítětem, které je v pěstounské péči.⁷² V souvislosti s tímto zákonem se objevují nové procesní předpisy, jež upravují řízení v oblasti pěstounské péče a předběžných opatřeních upravující poměry dítěte. Jedná se o zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.⁷³

Zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád se řídí, až na odchylky stanovené v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí, dohody o výkonu pěstounské péče, jež je veřejnoprávní smlouvou.⁷⁴

⁶⁸ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 123

⁶⁹ SMOLÍKOVÁ, Veronika, *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, str. 58

⁷⁰ SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠKOVÁ. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*, str. 28

⁷¹ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*, str. 184-185

⁷² Tamtéž, str. 184

⁷³ SMOLÍKOVÁ, Veronika, *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, str. 60

⁷⁴ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 329-330

4.6 Typy pěstounské péče

- Individuální pěstounská péče

Tato, dnes hlavní forma pěstounské péče, se nejvíce podobá prostředí rodiny, a tedy je pro dítě nejpřirozenější. V rámci „individuální“ pěstounské péče je možno rozlišovat příbuzenskou pěstounskou péči (prarodiče a jiní) a „klasickou“ pěstounskou péči, kdy je dítě svěřeno osobě, která není příbuzná s dítětem.⁷⁵

- Kolektivní pěstounská péče (v zařízeních)

Pěstounská péče se do konce roku 2012 mohla vykonávat v zařízeních, která se zřizovala v samostatném objektu, případně v prostoru vybaveném jako byt pro větší počet dětí. Mezi pěstouny a zřizovatelem byla uzavírána písemná dohoda.⁷⁶ Podle novely č. 401/2012 Sb. zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, již není možné zřizovat další zařízení pro výkon pěstounské péče. Stávající zařízení mohou stále vykonávat činnost, ovšem pouze s dětmi, které byly svěřeny do pěstounské péče před účinností této novely. Platnost dohod mezi pěstounem a zřizovatelem končí nejpozději dnem ukončení péče posledního dítěte, které bylo do takové péče svěřeno před účinností novely zákona.⁷⁷ Dohody o výkonu pěstounské péče v zařízeních se můžou změnit na dohody o výkonu pěstounské péče a zřizovatel může dobrovolně vykonávat stejné množství podpory jako dosud. Nebude to vycházet ze zákona a bude záležet na dohodě stran. Domy obývané pěstouny se také nebudou nazývat zařízeními sociálně-právní ochrany dětí, příkladem můžou být SOS vesničky.⁷⁸

⁷⁵ SAUEROVÁ, Štěpánka. *Pěstounská péče ve veřejném a soukromém právu*, Diplomová práce, str. 69

⁷⁶ SAUEROVÁ, Štěpánka. *Pěstounská péče ve veřejném a soukromém právu*, Diplomová práce, str. 70

⁷⁷ Zařízení pro výkon pěstounské péče. *Liberecký kraj* [online]. 2013 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z: <http://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/page1966/zarizeni-pro-vykon-pestounske-pece-zrizovane-libereckym-krajem>

⁷⁸ SAUEROVÁ, Štěpánka. *Pěstounská péče ve veřejném a soukromém právu* – diplomová práce, str. 70

- Pěstounská péče na přechodnou dobu

Od roku 2006 již institut pěstounské péče na přechodnou dobu v českém právním řádu existuje, není mu však věnovaná příslušná pozornost a to hlavně v důsledku polovičaté právní úpravy, která v praxi působila značné problémy. Dle této právní úpravy pěstouni na přechodnou dobu mají nárok na podporu pouze po dobu, kdy v péči mají svěřené dítě. Jindy, tedy v době, kdy jsou pouze evidováni, na tento typ podpory nárok nemají. Tato skutečnost se výrazně promítá do praxe, protože si málokdo může dovolit zůstat bez prostředků v době, kdy je pouze evidován a nedostává podporu. Zároveň pěstounská péče na přechodnou dobu je typ s nárazovým výkonem, tudíž není slučitelná s běžným zaměstnáním.⁷⁹

Od novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí s účinností od ledna 2013, kdy pěstounská péče na přechodnou dobu je více upřesněna a jsou stanoveny jasné podmínky pro využití, dostává se tomuto institutu větší pozornosti. Smyslem pěstounské péče na přechodnou dobu je poskytnout okamžitou pomoc ohroženým dětem. Jedná se tedy o krizový a krátkodobý institut, který může trvat nejdéle rok s výjimkou případů, kdy do pěstounské péče téhož pěstouna jsou svěřeni sourozenci, kteří se k pěstounovi dostali v rozdílnou dobu. Roční doba se pak odvíjí od posledního ze sourozenců.⁸⁰ Krátkodobost trvání pěstounské péče na přechodnou dobu je z důvodu předpokladu, že během 1 roku si rodiče vyjasní či vyřeší situaci, kvůli které bylo nutné dítě svěřit pěstounovi.⁸¹ Novela také prospěla osobám v evidenci, které mají nově nárok na státní příspěvek.⁸²

Soud může svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, již vede krajský úřad, a na základě návrhu nebo předběžného opatření orgánu sociálně-právní ochrany dětí OÚORP a to po dobu, kdy rodič ze závažných důvodů nemůže dítě vychovávat, dále po dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas s osvojením nebo do doby nabytí právní moci od soudního rozhodnutí, že souhlas k osvojení od rodičů není třeba.⁸³

⁷⁹ SMOLÍKOVÁ, Veronika, *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, str. 61

⁸⁰ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 9-10

⁸¹ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 188

⁸² SMOLÍKOVÁ, Veronika, *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, str. 61-62

⁸³ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 185

Žádost o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči, se podává u místně příslušného OÚORP, který shromáždí všechny doklady a postoupí žádost krajskému úřadu, jenž postupuje shodně jako u zprostředkování pěstounské péče nebo osvojení (viz kapitola zprostředkování). Aktuální opis seznamu osob zařazených do evidence krajský úřad povinně předá všem OÚORP, jež má ve správním obvodu, čímž se zajistí informovanost.⁸⁴

Poté, co se dítě svěří do pěstounské péče, je soud jednou za tři měsíce povinen přezkoumat, zda důvody svěřeni do pěstounské péče stále trvají.⁸⁵ Soud si pro tyto účely vyžádá zprávy příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí.⁸⁶

Zrušení kojeneckých ústavů, jako původní úmysl pěstounské péče na přechodnou dobu, se zatím nenaplnuje, protože požadavek na zavedení takového množství vhodných pěstounů, které by dokázalo tento primární zájem naplnit, je v blízké budoucnosti poněkud nespelnitelný. Jde o fyzickou a psychicky vyčerpávající práci s nutností si uvědomit, že si člověk k dítěti nesmí vytvářet silný citový vztah. Výše odměny pěstouna by asi musela být vyjádřena částkami silně motivačními, což zase přináší jiná rizika.⁸⁷

- Předpěstounská péče

Tento institut se původně upravuje v zákonu o rodině. Dítě vyžadující okamžitou pomoc může být rozhodnutím orgánu sociálně-právní ochrany dětí dočasně svěřeno do péče osoby, která se má stát pěstounem, primárně tedy jde o ověření budoucího fungování vztahu dítě – pěstoun. Od roku 2014 je institut upraven v NOZ, kde je uváděno, že soud může svěřit dítě do předpěstounské péče a stanovit její délku k okolnostem případu a zároveň vykonává dohled současně s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Rozdílem tedy je, že pravomoc svěřeni dítěte do předpěstounské péče má soud a původně šlo o orgán sociálně-právní ochrany dětí.⁸⁸

⁸⁴ Tamtéž, str. 186-187

⁸⁵ § 27a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁶ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 10

⁸⁷ SMOLÍKOVÁ, Veronika, *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, str. 62

⁸⁸ SMOLÍKOVÁ, Veronika, *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, str. 63

- Hostitelská péče

Hostitelská péče, někdy označovaná jako zástupní péče, je určitou obdobou pěstounské péče. Děti z dětských domovů, které z nějakého důvodu nemohou být osvojeny nebo svěřeny do pěstounské péče či poručníkovi, mohou jezdit na víkendy a na prázdniny do rodin. Jedná se většinou o odrostlejší děti, které nejsou právně volné a jsou v kontaktu s rodiči. Do hostitelské rodiny jsou pouštěny ředitelem dětského domova a na základě souhlasu rodičů či jiných zákonných zástupců – např. veřejného opatrovníka, který před povolením k návštěvám provede v rodině sociální šetření. Nejčastějšími hostiteli bývají zaměstnanci dětského domova, psychologové, sociální pracovníci a jejich rodinní příslušníci. Hostitelstvím nevzniká žádný právní vztah, jde o dočasné a krátkodobé pobyty nejlépe odrostlejších dětí, kteří si uvědomují, že se jedná pouze o návštěvy.⁸⁹

4.7 Zprostředkování pěstounské péče

Zprostředkování je počátek procesu zajišťování náhradní rodinné péče, resp. pěstounské péče. Představuje podstatnou činnost, protože na jejím základě vznikají nové vztahy mezi dětmi a dalšími osobami. Tyto osoby přebírají v případě pěstounské péče značnou část povinností i práv rodičů. Orgány sociálně-právní ochrany zajišťují zprostředkování a to z důvodu, aby nemohlo dojít ke zneužití této činnosti v neprospěch dítěte. Stát také má k dispozici právní a kontrolní prostředky, které minimalizují riziko svěřeni dítěte do péče nevhodné osobě.⁹⁰

4.7.1 Zprostředkování na straně obecního úřadu obce s rozšířenou působností

Zprostředkovací proces spočívá v první řadě ve vyhledávání dětí, jež zákon jmenuje v § 2 odst. 2 ZOSPOD (uvedené v kapitole „dětí potřebující sociálně-právní ochranu) a ve vyhledávání fyzických osob, jež se mohou stát pěstouny případně osvojiteli, což zajišťuje OÚORP.⁹¹ Při vyhledávání dětí i potencionálních pěstounů využívá OÚORP kontaktů s obcemi, které mají bezprostřední a nejbližší kontakt s dětmi, případně jejich rodinami a také může mít informace o osobách, co mohou a mají zájem pěstounskou péči

⁸⁹ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*, str. 180

⁹⁰ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 123

⁹¹ VYSKOČIL, Filip, *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice* [online], str. 14

poskytnout. Využívá také poznatků a informací při návštěvách v ústavech, kde jsou děti umístěny. Děti a potencionální pěstouny může vyhledávat a doporučovat i pověřená osoba.⁹²

Pokud OÚORP vyhodnotí, že je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí, založí dítěti spisovou dokumentaci⁹³, která obsahuje osobní údaje, zdravotní stav, sociální poměry aj. Více je uvedeno v § 21 odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.⁹⁴

Údaje o sociálních poměrech dítěte a jeho rodičích a případně dalších rodinných příslušnících (sourozenci, prarodiče) slouží úřadu hlavně ke zjištění, zda náhradní rodinnou péči nasměrovat k rodinným příslušníkům, případně nikoliv. Rozhodnutím příslušných orgánů o výchově dětí, pokud bylo vydáno, je myšleno rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče jiné osoby a pak následně rozhodnutí o výchovném opatření, o kterém rozhodl soud nebo obecní úřad. Spisová dokumentace musí být úplná, všechny chybějící údaje a skutečnosti se musí doplnit a případně dořešit. Státní orgány, FO a PO mají za povinnost bezplatně sdělit orgánu sociálně-právní ochrany potřebné údaje. Výjimkou jsou náklady na zdravotní vyšetření, jež nese OÚORP.⁹⁵

Spisovou dokumentaci OÚORP vede i o žadateli o pěstounskou péči a to pouze na jeho žádost, kterou projeví zájem být zařazen do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče. Žádost osoba podává u OÚORP, kde má trvalý pobyt. Formulář žádosti je možné stáhnout na webových stránkách MPSV, obecní úřad však přijme žádost, která není na stanoveném formuláři, musí být ale v písemné formě. K žádosti se připojuje písemný souhlas, který umožní orgánu sociálně-právní ochrany dětí zjišťovat další potřebné údaje pro zprostředkování a zjištění, zda nedochází ke změnám skutečností, pro pěstounskou péči rozhodných. Vedle zmíněného souhlasu se přikládá souhlas s účastí na přípravě k přijetí dítěte do rodiny, což je povinný kurz.⁹⁶ Co spisová dokumentace obsahuje je uvedeno v § 21 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁹² NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 133

⁹³ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, 134

⁹⁴ § 21 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů

⁹⁵ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 137

⁹⁶ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 21-22

4.7.2 Zprostředkování na straně krajského úřadu

Jakmile obec s rozšířenou působností shromáždí všechny potřebné dokumenty, postoupí spisovou dokumentaci, resp. její kopii, krajskému úřadu, který proces zprostředkování zajišťuje a ten zahájí odborné posouzení žadatelů.⁹⁷ Spisová dokumentace se neposílá například v případě, že dítě nesouhlasí se svěřením do pěstounské péče, nebo u dětí s nařízením ústavní výchovy.⁹⁸

Odborné posouzení je důležité pro úspěšné zprostředkování pěstounské péče, podílí se na něm celá řada odborníků jako lékaři, psychologové či pedagogové. Odborné posouzení spočívá v posouzení zdravotního stavu, kdy se hodnotí, zda zdravotní stav nepřekáží péči o dítě a sděluje se jméno a adresa ošetřujícího lékaře. Důležité je psychologické posouzení, kdy se hodnotí osobnost žadatele, předpoklady pro výchovu včetně motivace, jeho kulturní, sociální prostředí i ekonomické poměry. Pokud má žadatel svoje děti, je nutné i jejich vyjádření k přijetí dítěte do rodiny, pokud jsou takového vyjádření schopny. U žadatelů, kteří chtějí vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, se posuzuje navíc schopnost pečovat o děti vyžadující speciální péči. K psychologickému posouzení jsou používány metody jako např. rozhovory či psychotesty.⁹⁹ Další podmínkou pro zprostředkování pěstounské péče je žadatelova účast u přípravě k přijetí dítěte do rodiny, která může být zajištěná krajským úřadem nebo pověřenou osobou. Cílem této přípravy je poskytnout vědomosti o náhradní rodinné péči a specifikách, situaci a potřebách dětí žijících mimo vlastní rodinu, což by mělo ujasnit potencionálnímu náhradnímu rodiči, zda je schopen dítě přijmout do péče. Kompletní obsah odborného posouzení se nachází v § 27 ZOSPOD. V případě, že si to žadatel kdykoliv v průběhu zprostředkování rozmyslí, lze žádost písemně přerušit či vzít zpět.¹⁰⁰

⁹⁷ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 23

⁹⁸ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 140

⁹⁹ *Průvodce pro zájemce o náhradní rodinnou péči a osvojení: (v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku)*, str. 7

¹⁰⁰ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 24

Krajský úřad po provedení odborného posouzení vyhodnotí výsledky a na základě toho rozhodne o zařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči. V případě, že se krajský úřad rozhodne nezařadit žadatele do evidence, vyzve ho k seznámení s podklady, kdy může vyjádřit stanovisko, nahlédnout do spisové dokumentace či doložit nové skutečnosti. Po vydání rozhodnutí o zamítnutí žádosti o zařazení do evidence žadatelů, kde jsou uvedeny důvody, může žadatel do patnácti dnů od převzetí rozhodnutí podat odvolání, o němž rozhoduje MPSV a po jehož rozhodnutí se již nelze odvolat. Naopak za situace, kdy krajský úřad vyhodnotí žadatele jako vhodného pro náhradní rodinnou péči, resp. pěstounskou péči, vydá rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů a tím dotyčné osobě vzniká povinnost hlásit krajskému úřadu do patnácti dnů změny ovlivňující náhradní rodinnou péči (změna adresy, rozvod aj.). Žadatel pak čeká, zda je vhodný pro nějaké či určité dítě.¹⁰¹ Naopak krajský úřad musí oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností a subjektu, se kterým žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče s výjimkou, kdy žadatel uzavřel dohodu s krajským úřadem, zda byl žadatel zařazen do evidence.¹⁰² Krajský úřad má zvláštní evidenci osob vhodných pro vykonávání pěstounské péče na přechodnou dobu, v ZOSPOD se o těchto osobách hovoří jako o osobách v evidenci.¹⁰³

Odborné posouzení k zařazení dítěte do evidence dětí se týká tělesného, duševního vývoje, sociálního prostředí, jeho potřeb a vhodnosti či nevhodnosti svěřením dítěte do některé z forem náhradní rodinné péče aj.¹⁰⁴ Orgány sociálně-právní ochrany dětí berou v úvahu přání a pocity dítěte s přihlédnutím k jeho věku a dítě má právo, pokud je schopno formulovat své názory, vyjádřit se ke všem záležitostem. Po dovršení věku dvanácti let je dle zákona nutné se dítěte zeptat.¹⁰⁵

¹⁰¹ *Průvodce pro zájemce o náhradní rodinnou péči a osvojení: (v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku)*, str. 9-10

¹⁰² §22 odst. 6 – 7 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 25

¹⁰⁴ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 180

¹⁰⁵ *Průvodce pro zájemce o náhradní rodinnou péči a osvojení: (v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku)*, str. 10-11

Výběr pěstounské rodiny

Krajský úřad vyhledává pro děti ve své evidenci vhodné pěstouny, resp. žadatele, které hledá jak ve své evidenci žadatelů, tak v evidenci žadatelů jiných krajských úřadů. Je to z důvodu zvýšení pravděpodobnosti, že se pro dítě nalezne vhodný pěstoun. Zprostředkování vede krajský úřad v elektronické podobě, tudíž každý orgán sociálně-právní ochrany dětí má aktuální informace a nemůže dojít k situaci, jako je např. duplicitní zprostředkování - tzn. pro dvě děti je vybrán jeden pěstoun.¹⁰⁶ Dítěti je vybírána taková rodina, která je připravena přijmout dítě takové jaké je a za všech podmínek, které k dítěti patří (např. existence jeho původních rodičů).¹⁰⁷

V případě nalezení vhodného adepta na pěstouna pro konkrétní dítě v evidenci žadatelů, je krajský úřad povinen žadateli tuto skutečnost písemně oznámit. Skutečnost krajský úřad oznámí také subjektu, se kterým žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, v případě již svěřeného jiného dítěte do pěstounské péče a hlavně to oznámí OÚORP. OÚORP musí být obeznámen s touto skutečností z důvodu soustředování poznatků o dítěti a zároveň je většinou v přímém kontaktu s pěstouny.¹⁰⁸

Po doručení oznámení se má žadatel právo osobně s dítětem setkat v místě, kde se nachází (např. v ústavu). Setkání musí být umožněno, jinak by se dle zákona jednalo o přešůpek. Na rozmyšlení má žadatel třiceti dnů, kdy se může s dítětem opakovaně vidět a lépe se s ním seznámit. V průběhu lhůty může žadatel podat návrh k soudu na svěření dítěte do pěstounské péče, případně do předpěstounské péče, která však neznamena vyřazení z evidence dětí ani z evidence žadatelů, o svěření do péče rozhoduje soud.¹⁰⁹ Při podávání návrhu k soudu je možno využít pomoci sociální pracovnice OÚORP.¹¹⁰ Lhůtu lze prodloužit krajským úřadem o dalších třicet dní pouze v odůvodněných případech. Pokud žadatel nepodá návrh soudu, pokračuje krajský úřad v dalším zprostředkování.¹¹¹

¹⁰⁶ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 152-153

¹⁰⁷ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 25

¹⁰⁸ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 153-154

¹⁰⁹ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 154-155

¹¹⁰ *Průvodce pro zájemce o náhradní rodinnou péči a osvojení: (v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku)*, str. 11

¹¹¹ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 155

4.8 Dohody o výkonu pěstounské péče

Již dříve se pěstouni mohli obracet s problémy na orgány sociálně-právní ochrany dětí, ale často se tak stávalo jen v závažných situacích. Ukázalo se, že odborná příprava před pěstounstvím a původní finanční podpora nebyly dostačující prevencí proti selhávání pěstounské péče či jejímu předčasnému ukončení. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí platná od ledna 2013 přinesla úpravu, která spočívá v zákonném nároku pěstounských rodin na odborné služby a poradenství podporující výkon pěstounské péče, k čemuž pomáhá doprovázející organizace.¹¹²

Mezi doprovázející organizací (subjektem) a pěstounem se uzavírá dohoda o výkonu pěstounské péče. Jedná se o veřejnoprávní smlouvu a až na odchylky stanovených v ZOSPOD se řídí § 159 až §170 správního řádu.¹¹³ Pěstoun může uzavřít dohodu s OÚORP, v jehož obvodu má trvalý pobyt. Tento OÚORP má povinnost předložit pěstounovi její návrh. Pěstoun má právo uzavřít dohodu i s jiným OÚORP, krajským úřadem, obecním úřadem, v jejichž obvodu nemá trvalý pobyt nebo s pověřenou osobou dle § 48 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, nicméně místně příslušný OÚORP tento záměr musí odsouhlasit. Negativní vyjádření příslušného OÚORP může být způsobeno např. tím, že dohoda nesplňuje zákonem dané požadavky, nebo je v rozporu se zájmy dítěte. Ve chvíli, kdy je dohoda již uzavřena, musí subjekt informovat příslušný OÚORP a zaslat mu opis dohody, pokud tedy osoba neuzavřela dohodu s ním.¹¹⁴

Pokud se dohoda neuzavře do třiceti dnů od rozhodnutí příslušného orgánu o svěřeni dítěte do pěstounské péče, OÚORP práva a povinnosti pečujících osob a osob v evidenci vyřeší správním rozhodnutím, čímž však zanikne prostor pro vůli osob pečujících či v evidenci. Jde spíše o teoretický krok, protože zákon předpokládá, že mají osoby pečující či v evidenci zájem podílet se na konkretizaci práv a povinností před jednostranným postojem veřejné správy. Dohoda o výkonu pěstounské péče se uzavírá s každou osobou pečující, což je dle § 4a zákona o sociálně-právní ochraně dětí pěstoun, osobně pečující poručník, či osoba, která má svěřené dítě v předpěstounské péči nebo do péče

¹¹² NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin [online]*, str. 4

¹¹³ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin [online]*, str. 5

¹¹⁴ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 334

předcházející péči poručníka a dále se uzavírá s osobou v evidenci (pěstoun na přechodnou dobu).¹¹⁵ Smluvními stranami dohody o výkonu pěstounské péče jsou na jedné straně osoba pečující či osoba v evidenci a na druhé straně subjekt veřejné správy, tudíž jím není dítě. Obsah dohody se dítěte týká a rovněž se často dotýká nepřímo jeho rodičů a případně blízkých osob, které rovněž nejsou smluvními stranami.¹¹⁶

Uzavřená dohoda o výkonu pěstounské péče konkretizuje práva a povinnosti, které jsou obsaženy v § 47a zákona o sociálně-právní ochraně dětí¹¹⁷ a podrobněji ustanovuje jejich rozsah s ohledem na konkrétní případy. Uzavřená dohoda o výkonu pěstounské péče musí být v souladu s rozhodnutím soudu o svěření dítěte do péče a s individuálním plánem ochrany dítěte v případě, že je vypracován. Soud může vyřešit i otázky upravující styk dítěte s jeho rodiči a příp. dalšími příbuznými. Dohoda v žádném případě nemůže být v rozporu s rozsudkem soudu. Dále se přihlíží k zájmům a potřebám dítěte a k potřebám osoby v evidenci či osoby pečující v případě, že souvisí s výkonem péče. Potřeby dítěte jsou vždy upřednostněny.¹¹⁸ Dohoda obsahuje základní náležitosti smlouvy (např. označení stran dohody), hlavním obsahem je ujednání o způsobu naplňování práv a povinností pěstouna, které vyplývají ze zákona. Strany by především měly v dohodě vyřešit systém vzájemné spolupráce, např. způsob, jak je pěstoun informován od doprovázející organizace, či způsob objednávání služeb. Není však nutná příliš podrobná dohoda, to vytváří velkou administrativní zátěž. Strany se mohou dohodnout i nad rámec práv a povinností vyplývajících ze zákona, ale je třeba si uvědomit, že tato ujednání jsou závazná a je nutné je plnit. Některé služby není možné hradit ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče, i pokud jsou uvedeny v dohodě či v individuálním plánu dítěte. Pokud je však položka (např. doučování) uvedena v dohodě, doprovázející organizace je povinna konkrétní službu zajistit, ale úhradu povede z vlastních zdrojů. Nároky, které vyplývají ze zákona, není možné dohodou o výkonu pěstounské péče odstranit, tudíž nelze např. snížit povinný rozsah vzdělávání. Pokud je třeba v dohodě něco změnit později, řeší se to formou písemného dodatku k dohodě.¹¹⁹

¹¹⁵ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 5

¹¹⁶ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 330-331

¹¹⁷ Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14503>

¹¹⁸ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 330-334

¹¹⁹ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 7-8

Dohoda by měla trvat po celou dobu, po kterou osoba pečující vykonává pěstounskou péči nebo je osobou v evidenci. Dohoda se dá uzavřít na dobu určitou i na dobu neurčitou. Pěstounská péče končí pravomocným rozhodnutím soudu, zletilostí dítěte či nabytím svéprávnosti dítěte. Zletilá a nezaopatřená osoba z důvodu přípravy na budoucí povolání může zůstat u pěstouna, ale nejde již o pěstounskou péči, má to vliv pouze na systém dávek pěstounské péče. Zvláštním případem je ukončení dohody, pokud se pěstoun či poručník s dítětem se souhlasem zákonného zástupce nebo soudu odstěhují do zahraničí. Orgány sociálně-právní ochrany dětí mohou vykonávat činnost jen na území ČR, tudíž dochází k ukončení. Dohodu je rovněž možno ukončit po dohodě obou stran. Dohoda zaniká výpovědí pěstouna nebo doprovázejícího subjektu a to ze závažných nebo opakovaných porušování smluvních povinností, opakovaným mařením sledování naplňování dohody anebo u pěstounů na přechodnou dobu odmítnutím přijetí dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu bez vážného důvodu. Výpověď se učiní písemně, a jakmile je smluvní straně doručena začíná běžet zákonem stanovená výpovědní lhůta třiceti dnů. Dohoda končí až uzavřením nové dohody či nabytím právní moci správního rozhodnutí, které dohodu nahrazuje.

Pokud šlo o ukončení vzájemného vztahu dohodou, musí navazovat nová dohoda o výkonu pěstounské péče. Dokud není uzavřena nová dohoda, smluvní strany jsou vázány dohodou předchozí, přestože ji vypověděli a výpovědní lhůta uplynula. Strana, která dohodu vypovídá, je povinna informovat o této skutečnosti místně příslušný OÚORP, pokud není dohoda uzavřena s ním.¹²⁰

¹²⁰NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 9-10

Subjekty, s kterými pěstoun uzavřel dohodu o výkonu, jsou povinny sledovat její naplňování a zaměstnanci tohoto subjektu jsou, minimálně jednou za dva měsíce, povinni navštívit osobně pečující osobu nebo osobu v evidenci s dětmi svěřenými jim do péče. Jednou za šest měsíců se napíše zpráva, která je určena pro obecní úřad obce s rozšířenou působností, kde má pěstoun trvalý pobyt.¹²¹ Obsahem takové zprávy jsou informace o naplňování dohody, průběhu pěstounské péče, poskytovaných službách a dalších. Obecní úřad obce s rozšířenou působností tyto informace shromažďuje, pěstouni totiž mohou změnit doprovázející organizace a tyto informace je příhodné shromažďovat na jednom místě.¹²² Povinnost sledovat naplňování dohody je důležité nejen z hlediska kontroly, nýbrž kvůli zjištění, zda není nutné dohodu upravit a najít jiné a lepší nástroje pro konkrétní případ.¹²³

Pěstoun má uzavřenou pouze jednu dohodu bez ohledu na počet svěřených dětí. Výjimkou je pouze situace, kdy má každý z manželů (pěstounů) svěřeny děti do výlučné péče a manželé prokazatelně žijí déle než tři měsíce odděleně, to pak znamená, že dohoda se uzavírá s každým z manželů samostatně.¹²⁴

¹²¹ § 47b odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹²² NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 7-8

¹²³ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 335

¹²⁴ § 47b odst. 6-7 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů

4.9 Finanční aspekty pěstounské péče

4.9.1 Dávky pěstounské péče

Dávky pěstounské péče byly dříve upravovány zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Od 1. 1. 2013 jsou dávky pěstounské péče upravovány v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí z důvodu lepšího hmotného zabezpečení pěstounů.¹²⁵ Předchozí systém zabezpečení pěstounů vedl k malému zájmu o pěstounskou péči, protože člověk, jenž se věnoval pěstounství v plné výši, měl na stáří poté pramalé finanční zajištění. Původní čtyři dávky - příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení osobního automobilu, byly ponechány, systematicky se pozměnily a došlo ke zvýšení finančního ohodnocení. Nově přibyla další pěstounská dávka a to příspěvek k ukončení pěstounské péče. Dávky pěstounské péče jsou určeny osobě pečující, osobě v evidenci (pěstoun na přechodnou dobu) či nezaopatřenému dítěti svěřenému do péče těchto osob. Dávky mají zákonem danou výši bez možnosti ovlivnění a jsou vypláceny Úřadem práce.¹²⁶ Pokud jde o společnou pěstounskou péči manželů, dávka se vyplácí pouze jednomu z nich a to i v případech, kdy má každý z manželů svěřeny děti do výlučné péče.¹²⁷ Níže následuje popis jednotlivých dávek pěstounské péče včetně rozdílu oproti roku 2012.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Nárok na tuto dávku má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče a tento nárok se zachová i po dovršení zletilosti až do dvaceti šesti let dítěte v případě nezaopatřenosti a žití dítěte stále u stávajícího pěstouna. Pokud dítě požívá důchod z důchodového pojištění, náleží mu tato dávka jen v tom případě, je-li vyšší než důchod a to ve výši rozdílu. Výše částky závisí na věku dítěte a případně na stupni závislosti, pokud je dle zákona o sociálních službách osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby. Například dítě do šesti let má nárok na 4500 Kč měsíčně, v případě stupně závislosti I (celkově jsou čtyři) má výši příspěvku 4650 Kč. Příspěvek se vyplácí pečující osobě.¹²⁸ Účelem této dávky je pokrytí nákladů na potřeby dítěte, protože pěstoun nemá vyživovací

¹²⁵ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 29

¹²⁶ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 345-346

¹²⁷ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 29

¹²⁸ § 47 odst. 1 – 4 zákona č. /1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

povinnost k dítěti. Účelem není zcela pokrýt náklady, ve zbytku je třeba počítat s prostředky z výživného, jež platí rodiče, eventuálně z přídatku na dítě ze státní sociální podpory, vzniká li nárok.¹²⁹

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte se v roce 2012 rovněž odvíjel od věku a případně stupně závislosti dítěte. Částky se odvíjely od životního minima dítěte, což je „*minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb*“¹³⁰ Výše příspěvku činila např. u zdravého dítěte 2,3násobek životního minima dítěte, což u šestiletého dítěte je 1 740 Kč. Výše příspěvku činila 4 002 Kč. Od roku 2013 dochází k navýšení o necelých 500 Kč.¹³¹

Odměna pěstouna

Odměna pěstouna se dočkala výrazné změny nejen z finančního hlediska, ale také z celkového pojetí dávky jako záměru profesionalizace pěstounské péče. Dávka je pojímána jako příjem ze závislé činnosti pro účely zákonů upravující daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení, úrazové pojištění a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění.¹³² Odměnu pěstouna dostávají osoby v evidenci i osoby pečující, nárok je i v případě, kdy nezaopatřené zletilé dítě požívá důchod z důchodového pojištění a nemá nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte.¹³³ Osoba v evidenci má nárok na odměnu pěstouna i v situaci, kdy jí není svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu žádné dítě.¹³⁴

¹²⁹ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str.348

¹³⁰ Životní a existenční minimum. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11852>

¹³¹ Dávky pěstounské péče. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2012 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

¹³² NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 345-346

¹³³ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 30

¹³⁴ *Dávky pěstounské péče 2013* [online]. Praha: MPSV, 2013 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14866/davky_2013.pdf

Výše odměny, jež je ukotvena v § 47j zákona o sociálně-právní ochraně dětí, se odvíjí nejprve od faktu, zda jde o osobu pečující či osobu v evidenci, dále od počtu svěřených dětí a je-li dítě osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby a do jakého stupně závislosti spadá. Např. osoba pečující má v péči jedno zdravé dítě, odměna pěstouna činí 8 000 Kč, osoba v evidenci dostává 20 000 Kč a to i v případě, že nepečuje o žádné dítě.¹³⁵

Rodiče nebo prarodiče matky či otce dítěte mají nárok na odměnu pěstouna jen v případě hodném zřetele s ohledem na sociální a majetkové poměry. K tomu se vyjadřuje místně příslušný OÚORP, od něhož si Úřad práce vyžádá stanovisko. V situaci, kdy je prarodičům či prarodičům svěřeno tři a více dětí nebo alespoň jedno dítě je ve stupni závislosti II - IV, odměna pěstouna je bez omezení.¹³⁶

Právní úprava do 31. 12. 2012 odměnu definovala jako společenské uznání pěstounovi, jenž se stará o cizí dítě. Výše odměny činila 3410 Kč za jedno svěřené dítě a dvakrát tolik za dvě svěřené děti. Dále byla defínována odměna pěstouna ve zvláštních případech. Udělovala se pečujícím osobám, které se staraly o alespoň tři svěřené děti či o jedno ve stupni závislosti II – IV. Výše odměny činila součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,5, za každé další dítě se odměna zvyšovala o 0,5 životního minima a o 0,75 za každé další dítě ve II – IV stupni závislosti. Odměna ve zvláštních případech náležela jen osobám, které nebyly výdělečně činné a stejně jako dnes se posuzovala jako plat pro účely některých zákonů.¹³⁷

¹³⁵ § 47j odst. 1 zákona č. /1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁶ *Dávky pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.* In: . Praha: MPSV, 2013, číslo Normativní instrukce 5/2013. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14547/Normativni_instrukce_davky_PP_ke_dni_01_02_2013_s_cislem.pdf

¹³⁷ *Dávky pěstounské péče. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2012 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece*

Příspěvek při převzetí dítěte

Na tento příspěvek má nárok osoba pečující, co převzala dítě do pěstounské péče a vyplácí se jednorázově. Pokud převezme osoba pečující víckrát totéž dítě, náleží ji tento příspěvek jen jednou. Výše příspěvku se pohybuje od 8000 do 10000 Kč dle věku převzatého dítěte. Osoba v evidenci na příspěvek při převzetí dítěte nemá nárok.¹³⁸ Účelem této dávky je zajištění konkrétní osobních potřeb dítěte (ošacení, školní pomůcky aj.).¹³⁹ V roce 2012 tato dávka měla totožné částky.

Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Rovněž jako v předchozí dávce má na příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla nárok osoba pečující a to v případě péče o nejméně tři děti nebo má nárok na odměnu pěstouna kvůli péči o tři děti včetně nezaopatřených zletilých, z čehož vyplývá, že minimálně jedno dítě musí být v „dlouhodobé“ pěstounské péči (osoba pečující). Výše dávky je 70% pořizovací ceny nebo prokázaných výdajů na opravu auta, zároveň však nejvíce 100 000 Kč a současně za posledních deset kalendářních let součet těchto příspěvků nesmí překročit 200 000 Kč. Osoba pečující následujících pět let od poskytnutí příspěvku nesmí převést vozidlo na jinou osobu, přestat vykonávat pěstounskou péči (pokud nejde o vážné zdravotní problémy) a nesmí také použít pro vozidlo pro výdělečnou činnost, jinak by musela vrátit odpovídající poměrnou část příspěvku.¹⁴⁰ Stejně jako u předchozí dávky, částky v roce 2012 byly totožné jako dnes.

Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Nárok na příspěvek má fyzická osoba, která byla v pěstounské péči v den dosažení její zletilosti a zároveň ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Výše tohoto příspěvku je 25 000 Kč a náleží dotyčné osobě pouze jednou.¹⁴¹ Podmínka je opuštění pěstounské rodiny osamostatněním a s vlastním hrazením nákladů na své potřeby,

¹³⁸ *Dávky pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.* In: . Praha: MPSV, 2013, číslo Normativní instrukce 5/2013. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14547/Normativni_instrukce_davky_PP_ke_dni_01_02_2013_s_cisle_m.pdf

¹³⁹ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 359

¹⁴⁰ *Dávky pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.* In: . Praha: MPSV, 2013, číslo Normativní instrukce 5/2013. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14547/Normativni_instrukce_davky_PP_ke_dni_01_02_2013_s_cisle_m.pdf

¹⁴¹ BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, str. 32

tedy nejdříve v osmnácti letech a nejpozději v dvaceti šesti letech – to u dětí v péči osoby pečující, neboť v případě osob v evidenci nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte vždy zaniká zletilostí dítěte.¹⁴²

Vznik a zánik nároku na dávky pěstounské péče

Nárok na dávky pěstounské péče vzniká splněním podmínek stanovených ZOSPOD, zároveň nárok na výplatu vzniká na základě vykonatelnosti soudního rozhodnutí a podáním žádosti a dalších dokladů pro dávky rozhodných.¹⁴³

Nárok na výplatu dávek zaniká uplynutím jednoho roku.¹⁴⁴ Výjimkou je situace, kdy žadateli byla neprávem dávka odepřena, nebo byla vyplacena v nižší částce, než na jakou měl nárok. V těchto případech se uplatňuje prekluzivní doba tří let.¹⁴⁵ Nárok na dávky uplynutím času nezaniká, není-li ZOSPOD stanoveno jinak.¹⁴⁶

4.9.2 Státní příspěvek na výkon pěstounské péče

Nárok na státní příspěvek na výkon pěstounské péče má subjekt, který uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, tedy obecní úřad obce s rozšířenou působností, obecní úřad, krajský úřad, nebo pověřená osoba. Jde o příspěvek určený na úhradu práv, na něž mají dítě i pěstoun nárok ze zákona a také na prováděný dohled nad dodržováním dohody a poskytování poradenství.¹⁴⁷ Výše státního příspěvku činí 48 000 Kč za kalendářní rok, pokud je dohoda uzavírána v průběhu roku, výše příspěvku je 4000 Kč (1/12 z částky 48 000 Kč) za každý započatý měsíc, kdy dohoda trvala, nebo existovalo pravomocné správní rozhodnutí, které dohodu nahrazuje (dále jen dohoda).¹⁴⁸ Výše příspěvku je vázána pouze na délku trvání dohody o výkonu pěstounské péče nebo správního rozhodnutí, další kritéria jako například počet dětí v pěstounské rodině nebo kvalita poskytovaných služeb

¹⁴² *Dávky pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.* In: . Praha: MPSV, 2013, číslo Normativní instrukce 5/2013. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14547/Normativni_instrukce_davky_PP_ke_dni_01_02_2013_s_cislem.pdf

¹⁴³ § 47p zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁴ § 47r odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁵ § 47q odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁶ § 47r odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁷ § 47d odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁸ *Státní příspěvek na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.* In: . Praha: MPSV, 2013, číslo Normativní instrukce 11/2013. Dostupné také z: http://www.detipatridomu.cz/wp-content/uploads/normativni_instrukce11_2013_statni_prispevek.pdf

nehrají roli. Pokud pěstounská péče končí v průběhu roku nebo pěstoun mění doprovázející organizaci, je příjemce dávky nucen vrátit část příspěvku za kalendářní měsíce následující po ukončení dohody o výkonu pěstounské péče jen v případě, že tato dohoda trvala po dobu kratší než šesti kalendářních měsíců.¹⁴⁹

Příspěvek přiznává krajská pobočka Úřadu práce, kde se nachází trvalý pobyt žadatele a to na základě žádosti. V žádosti je nutné uvést seznam všech osob pečujících a osob v evidenci, se kterými žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče či práva a povinnosti upravil pravomocným správním rozhodnutím, dále uvést jméno, příjmení, datum narození a bydliště osoby pečující či osoby v evidenci a přiložit kopii dohody.¹⁵⁰ Pro podání žádosti je možné využít vzorový formulář, který je možno stáhnout z webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, není to však povinně předepsaný formulář.¹⁵¹ Pokud se státní příspěvek přizná, vyplácí se ve lhůtě šedesát dní od pravomocného rozhodnutí o přiznání, vyplácí se tedy zpětně, nejdéle za dobu tří kalendářních měsíců od uzavření dohody. Výjimkou je skutečnost, kdy dohoda o výkonu pěstounské péče trvá i po 31. 12. kalendářního roku a státní příspěvek byl vyplacen. Státní příspěvek se v tomto případě vyplatí na další kalendářní rok dopředu ve výši náležící k 1. 1. tohoto roku a splatnost je určena na 15.2.¹⁵²

Pro každou pěstounskou rodinu není nutné poskytnout za každou cenu služby v hodnotě státního příspěvku. Doprovázející subjekt hospodaří s přiděleným příspěvkem podle potřeb konkrétní pěstounské rodiny, resp. dítěte. Některá rodina bude tak s ohledem na potřeby dítěte výši státního příspěvku převyšovat, jiná rodina bude mít dítě s nižšími nároky a potřebná částka bude nižší. Je třeba myslet na to, že některé služby jsou spojeny s povinnostmi pěstouna, tudíž je musí doprovázející subjekt zajistit (bezplatné vzdělávání pěstounů v rozsahu dvaceti hodin ročně).¹⁵³ V případě překročení státního příspěvku nejsou náklady dopláceny, naopak nevyčerpaný příspěvek lze převádět do dalšího roku, avšak je zde nutnost nadále zachovat účel příspěvku. Prostředky státního příspěvku je nutné účtovat samostatně, zřizovat samostatný účet však pro něj není nutné.

¹⁴⁹ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 344

¹⁵⁰ § 47d odst. 3-6, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵¹ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 22

¹⁵² NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 344

¹⁵³ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 11

Státní příspěvek je veřejnou finanční podporou, tudíž může dojít ze strany Úřadu práce ČR ke kontrole nejen z hlediska účelu ale i efektivity a hospodárnosti.¹⁵⁴ Veřejnoprávní kontrola je používána již při podání žádosti, kdy Úřad práce kontroluje splnění zákonných podmínek pro vznik nároku na státní příspěvek a v nezbytných případech může dojít i k přezkoumání údajů uváděných žadatelem. Po přiznání příspěvku může dojít k veřejnoprávní kontrole na místě, jejímž předmětem je kontrola výdajů hrazených ze státního příspěvku. Pokud Úřad práce najde nesrovnalosti, vyzve příjemce k nápravě ve stanovené lhůtě, ve chvíli, co ji příjemce nedodrží, může Úřad práce uložit pokutu až do výše 1 000 000 Kč.¹⁵⁵

Využití státního příspěvku

Státní příspěvek lze využít na poskytování poradenství pěstounům, sledování výkonu pěstounské péče, uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče. Z hlediska nákladů doprovázejícího subjektu je možno příspěvek využít na osobní náklady zaměstnanců, které zajišťují zmíněné činnosti, na vzdělání těchto zaměstnanců (max. dvacet čtyři hodin v roce), provozní výdaje v poměru využívání pro činnost v oblasti doprovázení (poštovné, provoz auta aj.), věcné výdaje (např. kancelářské potřeby) a v omezené míře na další náklady organizace, které přímo nesouvisí s doprovázením (např. management organizace). Naopak příspěvek nelze využít na výdaje nesouvisející s doprovázením, na úhradu služeb hrazených z jiných veřejných zdrojů (např. veřejné zdravotní pojištění), úhradu výdajů, které již jsou kryté jinými dávkami, osobní náklady zaměstnanců a jiné výdaje organizace již hrazené z jiných zdrojů a na investice.¹⁵⁶

¹⁵⁴ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 22

¹⁵⁵ *Státní příspěvek na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*. In: . Praha: MPSV, 2013, číslo Normativní instrukce 11/2013. Dostupné také z: http://www.detipatridomu.cz/wp-content/uploads/normativni_instrukce11_2013_statni_prispevek.pdf

¹⁵⁶ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 12-21

4.10 Práva a povinnosti pěstounů a služby hrazené ze státního příspěvku

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí v § 47 a odst. 2 vymezuje práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci za účelem zkvalitnění pěstounské péče a zároveň její kontrole. Prostřednictvím dohody o výkonu pěstounské péče se plnění práv a povinností pěstouna blíže specifikuje, primárně vychází ze zákona.¹⁵⁷ Vymezení práv a povinností je zacíleno jak na dítě, tak na pěstouna. Pěstoun musí bez rozdílu plnit tři povinnosti a práva záleží na jeho vůli.¹⁵⁸ Z práv a povinností vycházejí služby pro pěstouny, aby jim bylo umožněno se určitého práva domáhat a povinnosti plnit. Služby jsou hrazené ze státního příspěvku, který dostává doprovázející organizace, což je důvodem, proč je tato kapitola zařazena až pod kapitolu státního příspěvku.

Účelová odlehčovací péče

Účelová odlehčovací péče souvisí s právem pěstouna na „*poskytování trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené děti*“¹⁵⁹ Pěstoun má právo na poskytnutí trvalé či dočasné pomoci při péči o svěřené dítě v době, kdy je uznán dočasně práce neschopný nebo při ošetřování osoby blízké, při vyřízení nutných osobních záležitostí a při úmrtí blízké osoby.¹⁶⁰ V krátkosti je účelem zajištění osobní péče o dítě tehdy, kdy pěstoun z existujících důvodů nemůže o dítě pečovat.¹⁶¹

V praxi je dobré nejdříve zvážit, jestli jde o situaci, která pěstounovi opravdu znemožňuje starat se o svěřené dítě. Pokud je uznán práce neschopným ve svém zaměstnání, neznámá to, že nemůže pečovat o dítě, tudíž charakter neschopnosti práce je nutné zvažovat z hlediska péče o dítě. Mezi osobní záležitosti se řadí i účast na povinném vzdělávání pěstouna. Jedná se v praxi hlavně o krátkodobou pomoc, může se však vyskytnout i dlouhodobější potřeba, např. vážné onemocnění pěstouna.

¹⁵⁷ SOUČKOVÁ, Petra. *Pěstounská péče v praxi neziskové organizace*, Diplomová práce, str. 23

¹⁵⁸ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 323

¹⁵⁹ Práva a povinnosti pěstounů a poručníků. *Právo na dětství* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/vase-situace/mate-dite-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-osob-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-pestounu-a-porucniku/>

¹⁶⁰ Práva a povinnosti pěstounů a poručníků. *Právo na dětství* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/vase-situace/mate-dite-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-osob-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-pestounu-a-porucniku/>

¹⁶¹ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 323

Osobní péči lze zajistit jak od registrovaných poskytovatelů sociálních služeb, tak lze využít i rodinných center, agentur či jen fyzických osob, péče by však měla odpovídat potřebám dítěte. Ze státního příspěvku lze hradit osobní náklady osoby zajišťující péči, náklady na prostory v poměrné části, náklady spojené se zaplacením poskytovateli služby a případně i náklady na materiál k aktivitám provozované s dětmi, pokud jde o skupinovou péči.¹⁶²

Neúčelová odlehčovací péče

Jedná se o „*Právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené děti v rozsahu alespoň 14 dní v kalendářním roce u dětí starších dvou let.*“¹⁶³ Smyslem ustanovení je odpočinek pěstouna. S „volnem“ může pěstoun naložit, jak uzná za vhodné, čerpání nároku je však přiměřené věku dítěte. U starších dětí se může jednat často o zajištění celodenní péče (i v noci) a to pomocí letního tábora či jiných zájezdů.¹⁶⁴ Doprovázející subjekt může pěstounovi pomoci ve větším rozsahu, než je zákonem stanoveno. Rozsah hrazení ze státního příspěvku je obdobný jako v předchozí službě, navíc jsou tu náklady na dopravu, stravu a ubytování osob zajišťujících péči, či účastnický poplatek na pobyt pro děti.¹⁶⁵

Odborná pomoc

Pěstoun má „*právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců.*“¹⁶⁶ Doprovázející subjekt má povinnost zprostředkovat v odůvodněných případech jistou odbornou pomoc. Mezi takové případy se často zařazuje zpracování ztráty (odloučení od rodičů), navázání citové vazby s pěstounem, řešení identity dítěte, vztahy s rodiči, pomoc s traumaty dítěte, ale i terapie pro pěstouny při překonání některých situací s péčí o dítě. Příspěvkem lze hradit náklady na konzultace

¹⁶² NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 13-14

¹⁶³ Práva a povinnosti pěstounů a poručníků. *Právo na dětství* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/vase-situace/mate-dite-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-osob-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-pestounu-a-porucniku/>.

¹⁶⁴ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 324

¹⁶⁵ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 14-15

¹⁶⁶ Práva a povinnosti pěstounů a poručníků. *Právo na dětství* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/vase-situace/mate-dite-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-osob-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-pestounu-a-porucniku/>

s odborníkem, účast na terapii a odborné poradenství od jiného subjektu než doprovázejícího.¹⁶⁷

Vzdělávání

Tato služba vychází z práva „na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti“ a z „povinnosti zvyšovat si kvalifikaci a dovednosti v oblasti péče o dítě v rozsahu 24 hod za 1 rok“¹⁶⁸ Prováděcí vyhláška v §5 (473/2012 Sb.) vymezuje obsah vzdělávání. Je možno využít různé formy, např. i e-learning. Státní příspěvek hradí účastnický poplatek, mzdu lektorů, pronájem místností i technického vybavení, materiální náklady, drobné občerstvení, nákup odborné literatury aj.¹⁶⁹

Podpora vztahu s rodiči a blízkými osobami

Již bylo psáno, charakterem pěstounské péče je podpora vztahu dítěte s jeho rodiči a dalšími blízkými osobami. Vychází to jak z občanského zákoníku – „Rodiče mají právo se s dítětem osobně a pravidelně stýkat i právo na informace o dítěti, ledaže soud z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodne jinak“¹⁷⁰ tak ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí, jenž říká, že pěstoun má „povinnost v souladu s individuálním plánem udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami jemu blízkými, zejména rodiči, umožnit styk rodičů s dítětem, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.“¹⁷¹ a zároveň má „právo na pomoc a asistenci při kontaktu s biologickou rodinou a zajištění vhodného prostoru“¹⁷²

Rozsah styku osob blízkých s dítětem je upraven soudem, nemusí se vždy jednat o osobní styk, ale lze udržovat vztah i jinými formami. Vedle přípravy a asistence kontaktu pěstouna a dítěte s osobami blízkými lze ze státního příspěvku hradit i pronájem prostor v případech, kdy dochází ke kontaktu mimo domácí prostředí pěstounů či rodičů a to včetně dopravy dítěte na příslušné místo. Dopravu rodičů hradit nelze, nicméně pokud se

¹⁶⁷ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 15

¹⁶⁸ Práva a povinnosti pěstounů a poručníků. *Právo na dětství* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/vase-situace/mate-dite-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-osob-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-pestounu-a-porucniku/>

¹⁶⁹ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 16-17

¹⁷⁰ § 960, odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁷¹ § 47a odst. 2 písm. h zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷² Práva a povinnosti pěstounů a poručníků. *Právo na dětství* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/vase-situace/mate-dite-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-osob-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-pestounu-a-porucniku/>

nacházejí ve špatné ekonomické situaci, lze zažádat na místně příslušném kontaktním pracovišti Úřadu práce o dávku mimořádné okamžité pomoci.¹⁷³

Poradenství

Podle prováděcí vyhlášky č. 473/2012 se pěstounům poskytne nebo zprostředkuje poradenství.¹⁷⁴ Jde o nejdůležitější činnost doprovázejícího subjektu, a pokud pěstoun o poradenství požádá, je subjekt povinen ho poskytnout odborně způsobilou osobou pro poskytování sociálně-právní ochrany, jenž lze hradit ze státního příspěvku.¹⁷⁵

Dohled nad naplňováním dohody o výkonu pěstounské péče

Poslední povinností pěstouna je „*umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledováním vývoje dětí.*“¹⁷⁶

Zaměstnanec doprovázející organizace prostřednictvím osobního kontaktu kontroluje naplňování dohody o výkonu pěstounské péče nejméně jednou za dva měsíce. V případě, že není doprovázející organizací OÚORP, kde má pěstoun trvalý pobyt, tak zaměstnanec organizace jednou za šest měsíců o průběhu výkonu pěstounské péče zpracuje zprávu určenou právě tomuto OÚORP. Problémem se může jevit skutečnost, že pověřená osoba, která není orgánem sociálně-právní ochrany, nemá některé pravomoci jako např. vstoupit bez souhlasu oprávněných osob do prostor, kde svěřené dítě žije. Je nutné mít souhlas dotčené osoby, ale z právě zmíněné povinnosti pěstouna vyplývá, že pokud neumožní dohled nad naplňováním dohody, má doprovázející organizace důvod pro výpověď dohody o výkonu pěstounské péče.¹⁷⁷

¹⁷³ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 18

¹⁷⁴ § 4 Předpisu č. 473/2012 Sb., Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí

¹⁷⁵ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 19

¹⁷⁶ Práva a povinnosti pěstounů a poručníků. *Právo na dětství* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.pravonadestvi.cz/vase-situace/mate-dite-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-osob-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-pestounu-a-porucniku/>

¹⁷⁷ NADAČNÍM FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online], str. 20-21

4.11 Poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami

Právnícké i fyzické osoby se mohou podílet určitým způsobem na sociálně-právní ochraně, pokud dostanou od příslušného státního orgánu pověření. V zákoně o sociálně-právní ochraně dětí jsou činnosti taxativně vymezeny a nelze vykonávat ochranu v jiném rozsahu. Na základě pověření smějí např. vyhledávat děti, na něž se zaměřuje sociálně-právní ochrana či pomáhat rodičům při problémech různého charakteru. V rámci pěstounské péče mohou převzít zajišťování přípravy žadatelů o zprostředkování pěstounské péče k přijetí dítěte do rodiny, kterou jinak zajišťuje krajský úřad. Dále smějí uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče, poskytovat výchovnou a poradenskou činnost žadatelům a při výkonu pěstounské péče osobám pečujícím, se kterými uzavřela dohodu. Vyhledávají také osoby, jež jsou vhodné k tomu, stát se pěstouny či osvojiteli a oznamují tuto skutečnost obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, což má významný podíl na zprostředkování osvojení a pěstounské péče.¹⁷⁸ Všechny služby, které pověřené osoby poskytují, musí mít určitou kvalitu, kterou kontroluje Úřad práce ČR. Pravomoc vychází z § 50a zákona o sociálně-právní ochraně dětí.¹⁷⁹ Kontrolu provádí Krajská pobočka Úřadu práce v Praze, Plzni, Brně a Hradci Králové¹⁸⁰

Z oprávnění plynou pověřené osobě i povinnosti jako např. povinnost podat obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, jež má spis o žadateli, informaci, že s ní žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, či povinnost v rámci vyhledávání dětí, jež potřebují sociálně-právní ochranu, oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností tuto skutečnost bez zbytečného odkladu.¹⁸¹ O vydání pověření rozhoduje krajský úřad nebo příslušná komise zřízená starostou obce s rozšířenou působností. Podmínkou pro vydání pověření je podání písemné žádosti, prokázání odborné způsobilosti a bezúhonnosti u všech osob, které budou sociálně-právní ochranu přímo poskytovat a další podmínky uvedené v § 49 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.¹⁸²

¹⁷⁸ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 385-386

¹⁷⁹ *Státní příspěvek na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*. In: . Praha: MPSV, 2013, číslo Normativní instrukce 11/2013. Dostupné také z: http://www.detipatridomu.cz/wp-content/uploads/normativni_instrukce11_2013_statni_prispevek.pdf

¹⁸⁰ Informace z Úřadu práce ČR

¹⁸¹ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, str. 387

¹⁸² §49 odst. 2 a-g, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

5 Praktická část

Praktická část je zaměřena na výplatu dávek pěstounské péče a státního příspěvku na výkon pěstounské péče v praxi. Cílem je zjištění, jaká je současná situace v procesu rozhodování na Úřadu práce České republiky. Vychází z několika zdrojů. Jednak to jsou uvedené rozhovory, anketa a statistická data z webu MPSV, dále metodiky, interní sdělení a materiály poskytnuté pracovníci ÚP. Text je prokládán odkazy na příslušné zákony a odkazy na teoretickou část.

Praktická část předkládané práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola seznamuje s Úřadem práce České republiky. Druhá se již zaměřuje na dávky pěstounské péče v praxi. Nejdříve je zacíleno na pěstounské dávky v číslech. To znamená, že jsou zde popsána holá statistická data, která jsou uspořádána do tabulky a pro znázornění jsou vytvořeny grafy. Statistická data se získala ze statistických ročenek MPSV. V rámci hledání však muselo být MPSV požádáno o aktualizování svých statistických dat, neboť chyběla ročenka z roku 2014. Následuje podkapitola procesu dávek pěstounské péče. Vlastní šetření pro tuto oblast je založeno na rozhovorech s pracovníky nejmenovaných kontaktních pracovišť Úřadu práce, kde se o dávkách rozhoduje a vyplácí. Nejdříve byly uskutečněny dva osobní rozhovory s pracovníci, na jejichž základě bylo získáno mnoho informací, zejména o oblastech největších problémů, a mnoho dalších podkladů, včetně některých interních sdělení, doporučení a metodik práce. Poté byla vypracována anketa. Bližší informace se nacházejí v kapitole „Metodologie“. Pro dokreslení skutečností byl proveden na téma dávky pěstounské péče rovněž rozhovor s pěstounem.

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče v praxi jako třetí kapitola má rovněž podkapitulu „V číslech“. Tento transfer však ve statistických uveřejňovaných datech nebyl nalezen. Autorce bylo umožněno získat některá dat z krajské pobočky v Praze, nicméně nejde o celorepubliková čísla. Pro získání informací v oblasti procesu státního příspěvku na výkon pěstounské péče se provedly dva rozhovory s pracovníci krajské pobočky Úřadu práce ČR a jeden s příjemcem státního příspěvku – konkrétně pověřenou osobou s povolením uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče. Poslední kapitolou jsou jiné finanční možnosti pro pěstouny. Tato kapitola vychází ze zákona a zjištění získaných z rozhovorů.

5.1 Úřad práce ČR

Úřad práce ČR je organizační složkou státu. Tento správní úřad má celostátní působnost a byl zřízen 1. 4. 2011 zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky. Nadřízeným správním úřadem je Ministerstvo práce a sociálních věcí, které rovněž rozhoduje o odvolání proti rozhodnutí Úřadu práce ČR. Samotný Úřad práce ČR rozhoduje o správním řízení v I. stupni. Organizačně je Úřad práce koncipován na generální ředitelství a krajské pobočky, jejichž součástí jsou kontaktní pracoviště. Generální ředitelství řídí a kontroluje činnost krajských poboček Úřadu práce ČR, koordinuje jejich výkon, zajišťuje interní audity, zajišťuje nové zaměstnance, školí stávající zaměstnance atp.¹⁸³

Úřad práce funguje v České republice od roku 1990. V roce 2003 vzniká čtrnáct úřadů pověřených výkonnou činností krajských koordinátorů pro účely zaměstnanosti. O rok později ÚP získává agendu Státní sociální podpory od obcí s rozšířenou působností. Výjimkou je pouze Praha, kde se přebírá agenda až o pět let později. Zmíněným zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky, vzniká Úřad práce v takové formě, jakou známe dnes.¹⁸⁴ Od ledna roku 2012 ÚP vyplácí všechny nepojistné sociální dávky za účelem efektivnějšího procesu jejich výplaty. Od obcí tedy převzal dávky hmotné nouze, pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči.¹⁸⁵ O dávky péčovské péče lze požádat na oddělení státní sociální podpory a péčovské péče místně příslušného kontaktního pracoviště Úřadu práce dle bydliště žadatele. O státní příspěvek na výkon péčovské péče se žádá přímo na místně příslušné krajské pobočce na odboru nepojistných sociálních dávek.

¹⁸³ O Úřadu práce České republiky. *Úřad práce ČR* [online]. [cit. 2015-05-27]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/oup>

¹⁸⁴ Historie Úřadu práce ČR. *Integrovaný portál MPSC: Úřad práce* [online]. [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/oup/historie>

¹⁸⁵ Všechny nepojistné sociální dávky vyplácí Úřad práce ČR. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2012 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11956>

5.2 Dávky pěstounské péče v praxi

V teoretické části jsou vypsány a definované jednotlivé dávky pěstounské péče, jež jsou v současné době vypláceny. Dohromady je dávek pěstounské péče pět, z nich dvě je možné vymezit jako opakující se a zbylé tři jsou hlavně nárazové. Mezi každoměsíční opětovné dávky patří příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna. O tyto dávky se nepodává žádost opakovaně, ale pouze jednou a jsou vypláceny každý měsíc, pokud se nezmění podmínky ze strany Úřadu práce nebo ze strany žadatele. Ostatní dávky by se daly označit jako mimořádné. Příspěvek při převzetí dítěte náleží osobě pečující pouze jednou za každé převzaté dítě. Příspěvek při ukončení pěstounské péče přísluší dítěti v této péči v podstatě po skončení jeho nezaopatřenosti. Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla se poskytne po uznání žádosti také jednou, a pokud se nepřesáhne zákonem stanovená částka (uvedeno v teoretické části), může se žádat opakovaně.¹⁸⁶

5.2.1 Dávky pěstounské péče v číslech

Dávky pěstounské péče z hlediska výdajů státního rozpočtu

Dávky pěstounské péče jsou běžným výdajem státního rozpočtu a patří pod sociální dávky, jež jsou mandatorními výdaji státu.¹⁸⁷ Dávky PP jsou zahrnovány dohromady se státní sociální podporou, jenž je „poskytována osobám (rodinným příslušníkům) ve společensky uznaných sociálních situacích, kdy stát skrze jejich vyplácení z části přebírá spoluzodpovědnost za vzniklou sociální situaci“.¹⁸⁸

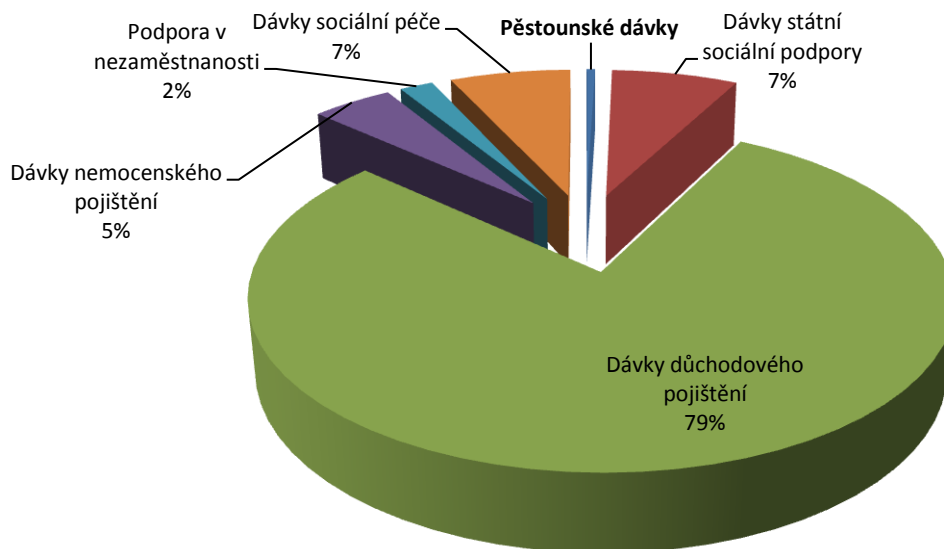
Následující graf ukazuje, jaký podíl mají pěstounské dávky v rámci sociálních dávek, v případě, kdy se oddělí od ostatních dávek státní sociální podpory. Graf ukazuje situaci z roku 2014. Tabulka s konkrétními čísly se nachází v příloze 3.

¹⁸⁶ Viz teoretická část

¹⁸⁷ *Státní rozpočet v kostce 2014* [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2014 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2014-17501>

¹⁸⁸ Informace pro občany. *Integrovaný portál MPSV: Sociální tematika* [online]. 2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/>

Graf 1: Podíl dávek PP na výdajích státu v oblasti sociálních dávek v roce 2014

Zdroj: Vládní návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2014: Státní závěrečný účet. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2014/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2014-21750>, vlastní zpracování, 2015

Sociální dávky tvoří výdaje ze státního rozpočtu více než 490 miliard Kč, což je okolo 45% běžných výdajů státu. Téměř 80% výdajů na sociální dávky zastupují dávky důchodového pojištění. Dávky péče tvoří z výdajů státního rozpočtu necelých 2,4 miliard Kč, což je přibližně 0,5% celkových sociálních dávek. Před novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2012 se dávky péče podílely na výdajích sociálních dávek z 0,25%.¹⁸⁹

Společně se státní sociální podporou se péčovské dávky podílí na výdajích státního rozpočtu více než 37 miliardami Kč, což je o 2 miliardy více než v roce 2012.

Vývoj péčovských dávek

Pro zobrazení následuje statistický vývoj výdajů péčovských dávek. Následující tabulka ukazuje výdaje na dávky péče od roku 2004. Čísla jsou uvedena v Kč.

¹⁸⁹ Vládní návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2012. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2013 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2012/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2012-12306>

Tabulka 1: Statistický vývoj výdajů pěstounských dávek

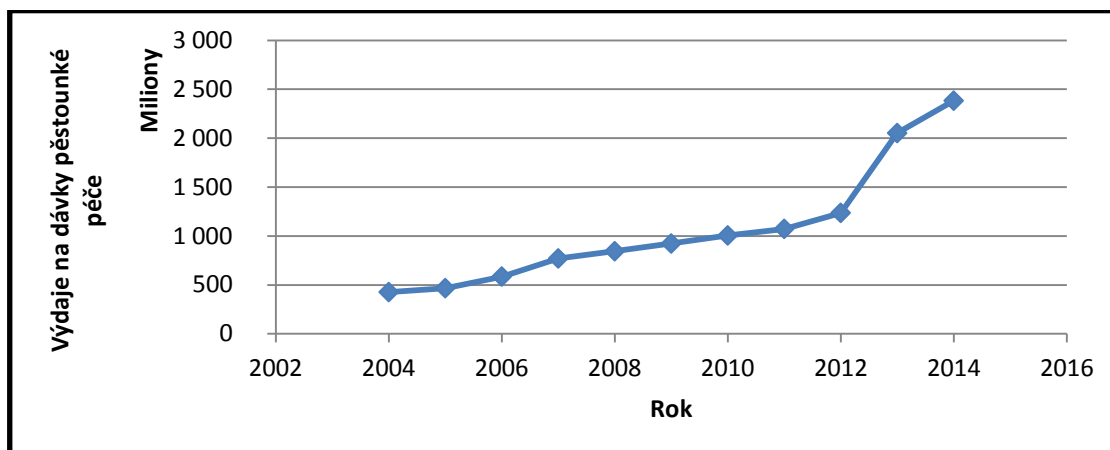
Rok/ druh dávků	Příspěvek na potřeby dítěte	Odměna pěstouna	Příspěvek při převzetí dítěte	Příspěvek na motorové vozidlo	Příspěvek při ukončení pěstounské pěče	Celkem
2004	320 204 769	96 021 781	7 714 600	2 727 481	0	426 668 631
2005	343 284 072	111 663 388	9 221 744	2 513 755	0	466 682 959
2006	368 670 896	203 034 632	9 900 376	3 783 803	0	585 389 707
2007	402 114 135	353 413 811	10 153 389	4 880 952	0	770 562 287
2008	433 038 000	392 682 000	14 377 000	3 997 000	0	844 094 000
2009	472 139 000	432 470 000	14 966 000	3 384 000	0	922 959 000
2010	516 017 000	471 115 000	14 046 000	4 220 000	0	1 005 398 000
2011	549 618 000	504 403 000	14 316 000	4 335 000	0	1 072 672 000
2012	634 450 000	583 148 000	14 857 000	3 692 000	0	1 236 147 000
2013	799 081 000	1 190 514 000	19 987 000	28 706 000	13 375 000	2 051 663 000
2014	908 833 000	1 423 955 000	21 487 000	12 238 000	16 175 000	2 382 688 000

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

Z tabulky vyplývá, že výdaje na obě dlouhodobé pěstounské dávky se již od roku 2004 do roku 2012 konstantně zvyšují. Podobně je tomu u dalších dvou dávek – příspěvku při převzetí dítěte a příspěvku na motorové vozidlo, u nich však dochází k občasnému snížení výdajů, což je logické, protože jde o jednorázové dávky. U příspěvku při převzetí dítěte dochází ke snížení v roce 2010. V tomto roce se nekonala žádná právní úprava, která by to způsobila. Příspěvek na motorové vozidlo se jednou snižuje v roce 2009, kdy rovněž nedochází k žádné právní úpravě.

Celkově jsou výdaje na dávky zobrazeny na následujícím grafu, který pomocí časové řady ukazuje, jakým způsobem se výdaje zvyšovaly. Nejvyšší nárůst zaznamenal samozřejmě rok 2013, kdy došlo k systematické změně a navýšení finančního ohodnocení.

Graf 2: Vývoj výdajů na dávky pěstounské péče od roku 2004-2014

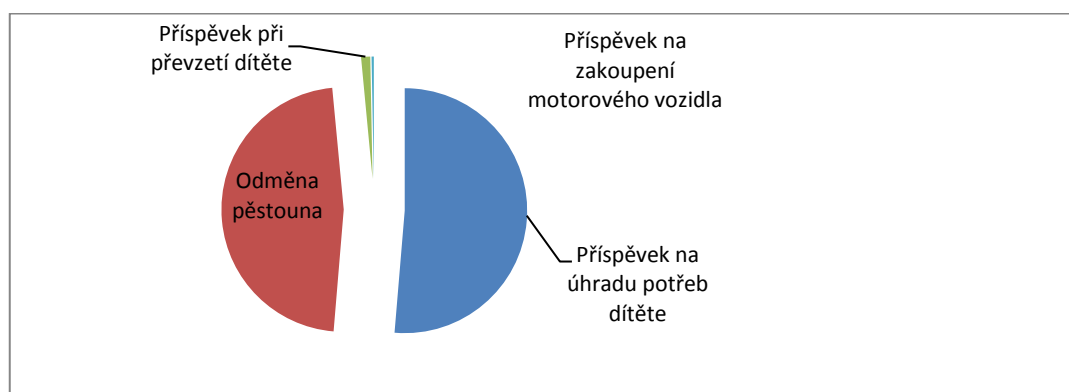

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

Jednotlivé změny v dávkách pěstounské péče jsou uvedeny teoretické části. Současně je zajímavé graficky zobrazit rozdíly mezi rokem 2012 a roky 2013, resp. 2014 - po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

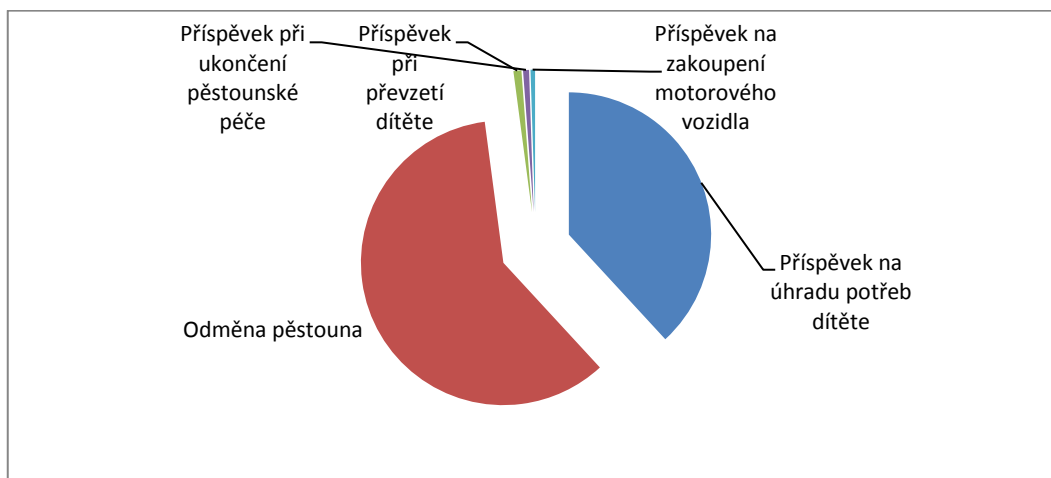
Následující grafy ukazují, jaký podíl na výdajích na dávky pěstounské péče mají jednotlivé dávky. Grafy ukazují skutečnost nejdříve z roku 2012 a následně nejaktuálnější z roku 2014. Rok 2013 se nachází v příloze 4, z hlediska podílu je v podstatě totožný s rokem 2014.

Graf 3: Podíl jednotlivých dávek PP na výdajích v roce 2012

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

Graf 4: Podíl jednotlivých dávek PP na výdajích v roce 2014

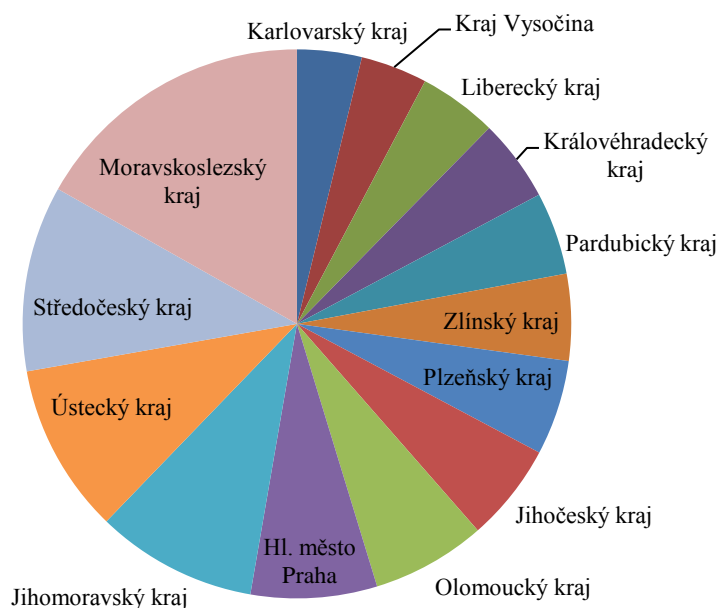

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

V předchozí teoretické části je již zmíněno, že v roce 2013 přibyl k dávkám PP příspěvek při ukončení pěstounské péče, jež je nejméně zastoupenou dávkou z hlediska výdajů. Na grafu zobrazující rok 2012 se tedy tato dávka nezobrazuje. V roce 2013 výdaje na tuto dávku činily 13 375 000 Kč, v roce 2014 se výdaje zvýšily na 16 175 000 Kč. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla v roce 2012 činil 3 692 000 Kč a v roce 2013 se výdaje na tuto dávku zvýšily na 28 706 000 Kč, naopak v roce 2014 došlo ke snížení. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte měl v roce 2012 nejvyšší podíl na výdajích na dávky PP, kdy výdaje činily 634 450 000 Kč. V roce 2013 došlo k navýšení na 799 081 000 Kč a následující rok se částka ještě zvedla. Nicméně nejvíce zastoupenou dávkou je již odměna pěstouna. U odměny pěstouna došlo k velké systémové změně, jak je již psáno v teoretické části a rok 2013 přinesl oproti předchozímu roku velký nárůst ve výdajích. Z částky 583 148 000 Kč došlo k nárůstu na 1 190 514 000 Kč a v roce 2014 vzrostla suma na 1 423 955 000 Kč.

Další graf zobrazuje jednotlivé kraje s podílem na celkových výdajích na dávky pěstounské péče v roce 2014. Údaje, ze kterých vznikl graf, se nacházejí v příloze 5.

Graf 5: Kraje a podíl na výdajích na dávky pěstounské péče

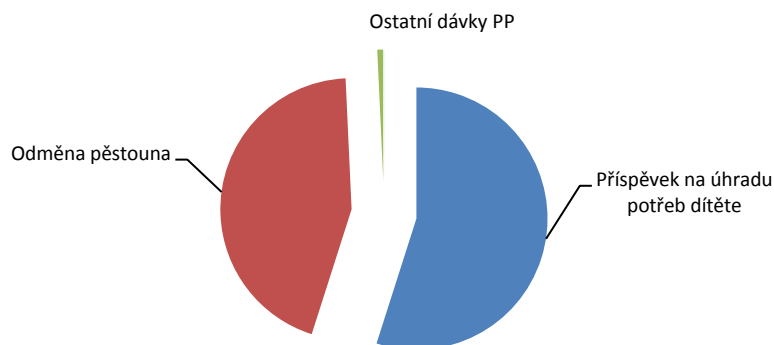
Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

Největší výdaje na dávky pěstounské péče jsou v Moravskoslezském kraji, Středočeském a Ústeckém kraji. Moravskoslezský kraj je více než o 100% nad celorepublikovým průměrem¹⁹⁰ (více než 400 mil. Kč). Středočeský kraj, Ústecký kraj, společně ještě s Jihomoravským krajem převyšují částku 200 milionů Korun, hlavní město Praha je 7 milionů nad celorepublikovým průměrem, zbytek krajů se pohybuje již pod průměrem. Počet výdajů na dávky v jednotlivých krajích v podstatě koreluje, resp. jejich podíl na celku, jak s počtem vyplacených dávek v jednotlivých krajích tak s počtem pěstounů. Za rok 2012 a 2013 se výše uvedený graf jeví totožně.

Co se týče počtu dávek pěstounské péče, jež byly v jednotlivých letech vyplaceny, nachází se celková tabulka v příloze 6. Z této tabulky byly vytvořeny následující grafy, jež se zaměřují na to, jakým dílem se podílejí na celkových dávkách pěstounské péče. Graf výše zobrazuje situaci v roce 2012 a níže rok 2014 (v příloze 7 rok 2013).

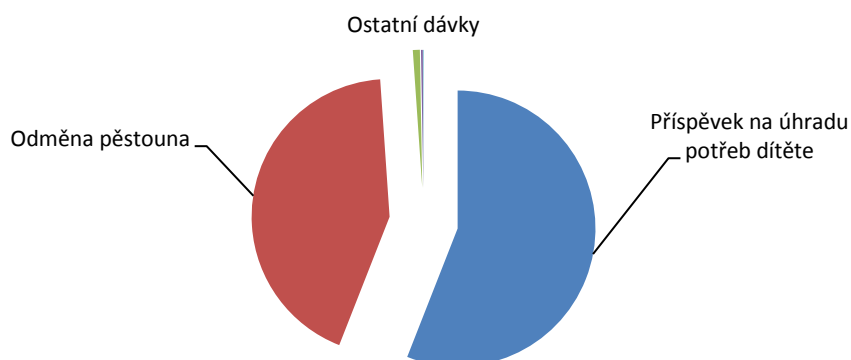
¹⁹⁰ Celorepublikový průměr je 170 118 400 Kč

Graf 6: Počet jednotlivých vyplacených dávek v roce 2012

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

Graf 7: Počet jednotlivých vyplacených dávek v roce 2014

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

Počet všech dávek se v roce 2013 a 2014 oproti předchozímu roku 2012 zvýšil. Rozložení dávek zůstalo stejné. Je to logické, neboť příspěvek na úhradu potřeb dítěte by vždy měl být vyšší než odměna pěstouna, protože odměna nemusí být přiznána všem (viz např. prarodiče a odměna pěstouna později). Co se týče vysokého podílu těchto dvou dávek jak na počtu vyplacených dávek, tak na vysokém podílu v oblasti výdajů, je nutné si uvědomit, že jde o „dlouhodobé dávky“, které se vyplácí každý měsíc.

Všechna zmíněná statistická data zobrazují, jak vypadá skutečnost v oblasti dávek pěstounské péče. Je patrné, že k nárůstu výdajů i počtu dávek docházelo již delší dobu, což zobrazuje např. časová řada. Nejvyšší nárůst je zaznamenán právě se změnou zákona, jež se velkou měrou dotkla pěstounské péče obecně. Jak je uvedeno v teoretické části, s právní změnou přišlo vyšší finanční ohodnocení, které vedlo k navýšení výdajů, pěstounů a právě i dávek pěstounské péče.

Objevuje se tendence také profesionalizovat pěstounskou péči a to hlavně v oblasti pěstounské péče na přechodnou dobu, jež by se dala definovat jako krizový institut. U dávky odměna pěstouna jsou to pěstouni na přechodnou dobu, kteří i když nemají v péči žádné dítě, dávku pobírají.¹⁹¹ Určitou měrou se jistě na zvýšení výdajů na tuto dávku podílejí právě oni. V roce 2012 bylo 29 dětí v pěstounské péči na přechodnou dobu, rok 2013 se počet navýšil na 108 dětí a v roce 2014 na 302 dětí. K navýšení výdajů přispívá rovněž nová dávka – příspěvek při ukončení pěstounské péče, která náleží dítěti. Ke zvýšení výdajů i počtu dávek přispívá také obecný nárůst pěstounů, kdy rok 2012 čítal 10 188 pěstounů, v roce 2013 počet vzrostl na 11 417 pěstounů a v roce 2014 došlo ke snížení na 10 665 pěstounů.¹⁹²

5.2.2 Proces vyřizování dávek pěstounské péče

Už bylo zmíněno, že klient si žádá o dávky pěstounské péče na kontaktním pracovišti Úřadu práce, jež patří pod krajské pobočky. V průměru má kraj přibližně okolo patnácti kontaktních pracovišť, některé z nich zahrnují mnoho pracovníků, na jiných se vyskytuje pouze jeden pracovník, jenž se zaměřuje na dávky státní sociální podpory i pěstounské péče.

Žádosti o dávky pěstounské péče

Žádat o pěstounské dávky je možné až v momentě, kdy je člověk zařazen do evidence, resp. se stává osobou v evidenci, nebo má v „dlouhodobé“ pěstounské péči konkrétní dítě – je osobou pečující. U dávky příspěvek při ukončení pěstounské péče žádá přímo „dítě“, které bylo v pěstounské péči. Žádost je nutné vyplnit na předepsaném tiskopise

¹⁹¹ Viz teoretická část

¹⁹² Statistika. *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Rodina a ochrana práv dětí* [online]. 2014 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

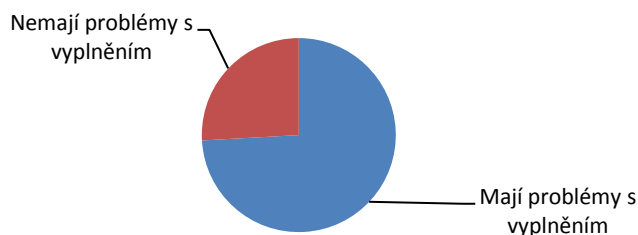
(např. příloha 8 – žádost odměna pěstouna), který je k dispozici na kontaktních pracovištích nebo na stránkách MPSV v sekci formuláře, kam se dá dostat i z internetových stránek Úřadu práce.

Formuláře na portálu MPSV jsou aktuální a lze je elektronicky vyplnit a vyplněný formulář vytisknout. Je možné si stáhnout i nevyplněný formulář, či ho vyplněný poslat datovou schránkou. V posledním případě dochází ke kontrole formální správnosti zadaných údajů, kde se zobrazuje, které položky je vždy povinné vyplnit. Na straně ÚP v komunikaci pomocí datové schránky dochází k problémům, protože pracovníci ÚP často s datovými schránkami vůbec neumí pracovat. Oslovený pěstoun se setkal se situací, kdy ho pracovník ÚP prosil o osobní setkání se slovy „*raději se stavte osobně, aspoň uvidíme, jak se Vám daří.*“

Tiskopisy, jež jsou k dispozici na kontaktních pracovištích, jsou v některých ohledech neaktuální a obsahují málo informací, které jsou pro úřednice důležité. V hlavičce tištěných tiskopisů chybí adresa pro doručení, pokud není shodná s trvalým pobytem. Rovněž chybí ID datové schránky, což je důležité, pokud žadatel vlastní datovou schránku, veškerá rozhodnutí by mu měla být zaslána touto formou. Na tištěných formulářích v sekci „Způsob výplaty dávek“ je stále uvedena informace, že dávka se vyplácí prostřednictvím karty sociálních systémů. Výplata prostřednictvím karty sociálních systémů byla ukončena již v dubnu roku 2014. Klient má mít na výběr již rok z dvou variant způsobu výplaty dávky – na platební účet nebo poštovní poukázkou. Dále konkrétně v tiskopise žádosti o odměnu pěstouna chybí sekce „Manžel/ka žadatele nebo poručník žijící se žadatelem ve společné domácnosti“. Důvodem, proč jsou stále v oběhu zastaralé tištěné formuláře, je dle informací z ÚP skutečnost, že zastaralých tiskopisů se vytisklo v roce 2013 mnoho. Úřad by se měl chovat hospodárně, z čehož vyplývá, že nové aktuální formuláře se dotisknou, až se staré vyčerpají. Naopak dle pěstouna zastaralé tiskopisy klienty pletou a zbytečně dochází ke komplikacím a zdržováním.

Oslovení pracovníci Úřadu práce se téměř ze 75% shodují na tom, že mají klienti problém tiskopisy vyplnit správně nebo alespoň kompletně. Graficky je to znázorněno na následujícím grafu.

Graf 8: Klienti a tiskopisy

Zdroj: vlastní zjištění, vlastní zpracování, 2015

Komplikace nastávají se zmíněnými zastaralými tištěnými tiskopisy, kdy klienti např. nevědí, kam mají vyplnit některé kolonky, které na tiskopise chybí (hlavně způsob výplaty). Čekají často raději na vyplnění společně s pracovníky ÚP. Pracovníci chybějící položky řeší např. ručním doplněním na prázdnou stranou žádosti. V případě scházející kolonky pro výplaty se napíše, že klient si žádá výplatu vyřizovat poštovním poukazem a pod toto prohlášení se podepíšou.

Po obsahové stránce jsou aktuální tiskopisy dostačující a většina respondentů se shoduje, že by nic neměnili, neubírali či nemazali. Pouze osm z dotázaných uvedlo, že spatřuje jisté nedostatky v žádostech. Uvádějí, že jsou „*pro řadového žadatele příliš složité a mají moc údajů*“ a „*nepřehledné.*“ Jedna respondentka uvedla, že jí na tiskopisech chybí kolonka pro místo narození žadatele.

Nejčastěji dochází k vyplnění tiskopisu spolu s klientem přímo v kanceláři, přičemž některé z oslovených pracovníků Úřadu práce si myslí, že s vyplněním tiskopisu by klientům měl pomoci orgán sociálně-právní ochrany OÚORP (dále jen OSPOD) nebo případně pověřená osoba.

Společně s žádostí klient musí doložit další doklady vyplývající jak ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí tak ze správního řádu. Některé náležitosti jsou také vypsány na konci každé žádosti o určitou dávku pěstounské péče. K přiznání dávky se předpokládá svěřeni dítěte osobě pečující či osobě v evidenci. Z toho vyplývá, že primárním dokladem je rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Může se jednat o rozsudek soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Dále se dávky přiznávají rovněž na základě rozsudku

o svěření dítěte do předpěstounské péče, usnesení o svěření dítěte do předpěstounské péče, usnesení soudu o nařízení předběžného opatření a rozsudku o svěření dítěte poručníkovi.¹⁹³ V případě osoby v evidenci se dokládá rozhodnutí o zařazení do evidence osob vykonávajících pěstounskou péči na přechodnou dobu (viz příloha 9), jež vydá krajský úřad (např. Magistrát Hlavního města Prahy). Osoba v evidenci má v tuto chvíli nárok na odměnu pěstouna. Ve chvíli, kdy předloží rozsudek o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu či usnesení soudu o nařízení předběžného opatření, může zažádat o dávku příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

Pro pracovníce ÚP jsou výše zmíněné doklady od soudu důležité ze dvou hledisek. Jednak pěstoun potvrzuje, že má v péči dítě či je osobou v evidenci, která na dítě čeká. Zároveň na základě dokladu zjišťují, od jakého data je možné dávky pěstounské péče konkrétní osobě přiznat. Při průzkumu u pracovníků ÚP se při otázce „S jakými problémy se při rozhodování o dávkách pěstounské péče setkáváte“ často v odpovědích vyskytuje právě problematika rozsudků či usnesení. Některé pracovníce se shodují na tom, že se v rozsudcích nevyznají a uvádí, že *„je složité určit, od jakého data vzniká nárok na dávky pěstounské péče, hlavně na základě jakých rozhodnutí se máme řídit a jaké lhůty hlídat.“*

Dle zákona o sociálně právní ochraně dětí se nárok na výplatu dávek pěstounské péče odvíjí od vykonatelnosti rozhodnutí od soudu či orgánu sociálně-právní ochrany.¹⁹⁴ U rozhodnutí soudu o svěření dítěte do pěstounské péče je na dokladu nejdůležitější razítko, kdy toto rozhodnutí nabylo právní moci. Ale pokud soud určí předběžnou vykonatelnost, na právní moc se nehledí a o dávky je možné zažádat ten měsíc, kdy došlo písemné doručení rozsudku účastníkům. Metodický pokyn od MPSV určuje, že dříve dávky nelze vyplatit. Výše je zmíněno, že nárok na výplatu dávek je podmíněný vykonatelností rozhodnutí, zároveň také nárok na dávky pěstounské péče je závislý na splnění všech podmínek stanovených v ZOSPOD. Metodika MPSV určená ÚP přihlížela vždy pouze k vykonatelnosti rozhodnutí. Situace se mění a nová metodika

¹⁹³ *Metodická informace k posuzování vzniku nároku na dávky pěstounské péče.* In: . Praha: MPSV, 2014, číslo Č.j. 2014/28786 - 911. Dostupné také z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/17990/Metodicka_informace_davka.pdf

¹⁹⁴ § 47p odst. 2, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů

bude přihlížet k datu vzniku pěstounské péče.¹⁹⁵ Pokud soud určí zpětné datum vzniku pěstounské péče, ÚP musí zpětně přiznat a vyplatit rovněž dávky pěstounské péče.

Největší potíže v této oblasti mají pracovníce ÚP s určením výplaty a hlídáním lhůt u předpěstounské péče, předběžného opatření a občas u poručenství. V případě předběžného opatření záleží, na základě jakého zákona a paragrafu soud postupuje. Dále rovněž závisí na situaci, zda osoba již požádala o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Dle zákona o zvláštních řízeních soudních na základě § 452 odst. 1 (v součinnosti s § 924 občanského zákoníku) záleží na tom, zda je dítě svěřeno formou předběžného opatření osobě, která již podala návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče či ne. V prvním případě vykonatelnost je dána dnem vydání usnesení o předběžném opatření. Výplata se tak koná za měsíc, kdy je usnesení vykonatelné. U další možnosti je nutnost podat do jednoho měsíce návrh na svěřeni do pěstounské péče. Výplata v tomto případě proběhne za měsíc, kdy byl podán návrh na svěřeni dítěte. Pokud by podán návrh nebyl, výplata by neproběhla. Dalšími eventualitami je, že soud postupuje dle § 74, § 76 odst. 1 zákona 99/1963 Sb., občanský soudní řád nebo § 12 zákona 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních., kdy dávky pěstounské péče se mohou vyplatit nejdříve za měsíc, kdy usnesení je vykonatelné doručením účastníkům nebo vyhlášením. Dle § 102 odst. 1 zákona č. 99/1963 se dávky pěstounské péče přiznají ve chvíli vykonatelnosti usnesení, opět tj. vyhlášením.¹⁹⁶ Je nutné si před rozhodnutím o dávkách pěstounské péče podrobně přečíst rozsudky či usnesení.

U předpěstounské péče je v dokladu od soudu důležité se zaměřit na fakt, zda jde o rozsudek či o usnesení. Obojím možným způsobem je možné svěřit dítě do předpěstounské péče. Vykonatelnost v případě rozsudku je totožná s nabytím právní moci. Ve formě usnesení se pracovníce zaměří na okamžik doručení.¹⁹⁷

¹⁹⁵ Informace od pracovníce ÚP na základě e-mailové komunikace

¹⁹⁶ *Metodická informace k posuzování vzniku nároku na dávky pěstounské péče.* In: . Praha: MPSV, 2014, číslo Č.j. 2014/28786 - 911. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17990/Methodicka_informace_davka.pdf

¹⁹⁷ *Metodická informace k posuzování vzniku nároku na dávky pěstounské péče.* In: . Praha: MPSV, 2014, číslo Č.j. 2014/28786 - 911. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17990/Methodicka_informace_davka.pdf

U svěřením dítěte do péče poručníka je nutné se zaměřit na nabytí právní moci (vyjma u předběžné vykonatelnosti). Pokud již osoba má v péči dítě a zároveň trvá řízení o svěřením do její péče jako poručníka, dávky se přiznají ode dne, kdy osoba má dítě v péči. Zde je však nutné hlídat, zda se poté osoba opravdu stala poručníkem. V případě zamítnutí se dávky odejmou ke dni právní moci rozsudku o zamítnutí.¹⁹⁸

Některí oslovení pracovníci ÚP by přímo chtěli, aby se na rozsudcích či usnesení přímo psalo, kdy je vykonatelnost. Jiní si stěžují, že různě chápou formulace ve výrocích soudních rozhodnutí či obecně se v rozsudcích nevyznají vůbec. Jedna pracovnice uvedla, že jejich kontaktní pracoviště několikrát muselo upozornit na chyby v rozsudcích v oblasti špatně určených paragrafů, dle kterých je možné přiznat dávky pěstounské péče.

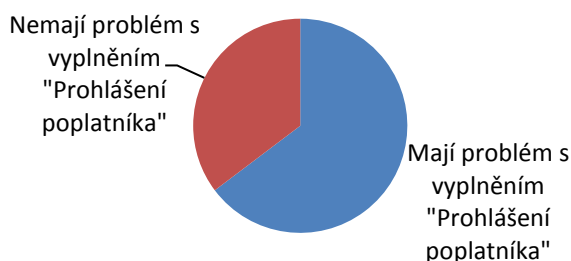
Mezi další náležitosti, které je nutné přiložit k žádosti, jsou průkazy totožnosti všech osob nad 15 let, u dětí do 15 roku rodné listy. Pokud je dítěti v pěstounské péči nad 15 let, je potřeba předložit potvrzení o studiu nebo o zdravotním stavu (stupeň závislosti) či potvrzení o neschopnosti se připravovat na budoucí povolání a doplňující údaje o společně posuzovaných osobách, pokud nemají bydliště na území ČR.

Prohlášení poplatníka daně

V případě odměny pěstouna je pro pracovnice úřadu práce důležitá kolonka, zda u Úřadu práce uplatňuje nárok na slevu daně příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků. Pokud klient zaškrtně, že slevu daně uplatňuje u Úřadu práce, musí úředník s klientem vyplnit také Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, kdy pro poplatníka je jako zaměstnavatel uveden právě Úřad práce ČR. Klient podepisuje toto prohlášení přímo u referenta. V této kompetenci vzniká problém, neboť referenti se v daňové problematice nevyznají a vyplňování prohlášení poplatníka daně jim činí potíže. Z oslovených pracovníků v anketě se 55 vyjádřilo, že se s tímto úkolem potýká. Graficky je situace zobrazena následovně.

¹⁹⁸ *Metodická informace k posuzování vzniku nároku na dávky pěstounské péče.* In: . Praha: MPSV, 2014, číslo Č.j. 2014/28786 - 911. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17990/Methodicka_informace_davka.pdf

Graf 9: Pracovníci a formulář „Prohlášení poplatníka daně“

Zdroj: Vlastní zjištění, vlastní zpracování, 2015

Mnoho dotázaných si stěžuje, že „*nejsme mzdové účetní a požadují se od nás vědomosti v oblasti mezd a daní*“. Pracovníci často neví, „*kdy a jak vzniká daňová úleva, od kdy do kdy může uplatňovat slevu, co a kdy nahlašovat, kdo a kde uplatňuje daňovou slevu.*“ Často se řídí pouze předvyplněným formulářem, který mají k dispozici. Pokud se však objeví nějaká nesrovnalost či něco, s čím se doposud neseťkali, vzniká problém. Pro informace v této oblasti je možné se obrátit na účetní oddělení v Jeseníku, kde jsou pracovníci, již se agendě věnují. Jiné účetní oddělení ÚP se této problematice nevěnuje. Zasílá se tam i vyplněný formulář na kontrolu. Podle doporučení z Generálního ředitelství ÚP se mají referenti pěstounských dávek v případě, kdy si neví v této oblasti rady, chovat následovně. U složitých či specifických případů (např. úroky z úvěrů) mají naskenovat potřebné doklady a zaslat dotaz. Pracoviště v Jeseníku případ prostuduje a dá vědět, jak dále pokračovat. Klienti, kteří požádají o provedení ročního zúčtování daně a kteří mají již spis v Jeseníku, budou telefonicky kontaktováni přímo účetními. Nicméně nejčastěji dochází k tomu, že v konečném důsledku za správnost údajů a ověření zodpovídá sám referent nikoliv účetní v Jeseníku.

K problematice vyplnění Prohlášení poplatníka daně probíhá každoročně několik školení, jež absolvovalo přibližně 65% dotázaných. Téměř většina z těch, kteří školení neabsolvovali, by se na něj chtěla přihlásit. Problém je v tom, že na školení je „*ročně omezený počet účastníků a přihlásit se může jen osoba, která zrovna agendu pěstounské péče zpracovává.*“ Jedna pracovnice výslovně uvedla, že si nepřeje na školení jít, protože „*se vždy koná jednodenní školení a v místech pro nás vzdálených...potom je pro nás náročné dohnat práci, která se ten den v práci neudělá. Cítíme podstaty zaměstnanců*

a jednodenní školení, které trvá např. do jedné hodiny odpolední, nám dá tak málo, že se nevyplatí být kvůli němu celý den na cestách a pak dohánět práci.“

Pěstoun v důchodu

Pokud má pěstoun nárok na starobní důchod, musí přiložit dále k žádosti o odměnu pěstouna také rozhodnutí o přiznání důchodu od České správy sociálního zabezpečení. V případě, kdy vlastní také průkaz ZTP/P, může na něj uplatnit slevu z titulu držitele tohoto průkazu. Je však nutné tento průkaz okopírovat a přiložit k Prohlášení o dani. Ve chvíli, kdy však dotyčný pobírá důchod, nemá nárok na slevu na poplatníka. Pracovnice chtějí také mít ve spise okopírovanou kartičku zdravotní pojišťovny. Pokud je partner či manžel zaměstnaný, musí přinést vyjádření, že si neuplatňuje slevy na děti on. V případě příspěvku na úhradu potřeb dítěte se přikládá také rozhodnutí o důchodu dítěte, pokud ho požívá (sirotčí důchod). V případě, že si klient neuplatňuje nárok na slevu daně, ÚP mu vyjede pouze přehled o zdanitelných příjmech.¹⁹⁹

Pokud chce poživatel předčasného důchodu žádat o odměnu pěstouna, musí referent dávek pěstounské péče vyplnit s klientem tiskopis „Hlášení o zaměstnání poživatele předčasného starobního důchodu“. Na jeho základě dojde k přerušení výplaty předčasného starobního důchodu. Referent originál dokladu pošle na kontaktní pracoviště Jeseník, tam ho potvrdí razítkem zaměstnavatele a dále postoupí Okresní správě sociálního zabezpečení v Jeseníku. Předčasnému důchodci se zpravidla vyplatí výplatu důchodu přerušit, protože je příjem z odměny pěstouna častěji vyšší než požívaný důchod, a dále se také načítá délka pojištění a tím se zvyšuje částka budoucího starobního důchodu. Poté, co s činností pěstouna skončí, prostřednictvím Žádosti o uvolnění výplaty důchodu si důchod obnoví.²⁰⁰

Situace po předložení dokladů

Jakmile klient předloží všechny potřebné dokumenty, zadává se jeho informace do systému. Úřad práce pracuje se systémem od společnosti OKsystem s označením OKdávky, jenž je celorepublikovým informačním systémem státní sociální podpory.²⁰¹ Pokud v průběhu zadávání do systému nebo u vyhodnocování dávek pěstounské péče

¹⁹⁹ Informace od pracovnice ÚP na základě poskytnuté e-mailové komunikace

²⁰⁰ Informace od pracovnice ÚP na základě poskytnuté e-mailové komunikace

²⁰¹ OKdávky. *OKsystem* [online]. ©2008-2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.oksystem.cz/produkty/okdavky/>

referent nalezne nějaké nejasnosti či zjistí, že nějaký dokument pro dávky rozhodný chybí, pokouší se nejdříve telefonicky kontaktovat klienta, případně pošle mail. V případě, kdy se s klientem tímto způsobem nelze spojit, napíše a pošle dotyčnému výzvu, aby dodal potřebný doklad či se dostavil k vysvětlení.

Po zadání všech údajů do systému a předložení všech pro dávky rozhodných dokumentů se rozhoduje o přiznání, zda a v jaké výši se pěstounské dávky vyplátí. Referent ve spolupráci s informačním systémem dávky vyhodnotí. Poté dojde ke schvalovacímu procesu, kdy dávku musí schválit nadřízený pracovník referenta neboli metodik. Nakonec se vypracuje Rozhodnutí o přiznání dávky pěstounské péče, jež se pošle žadateli, který má případně čas na odvolání, o němž rozhoduje nadřízený orgán (MPSV).

Návštěva v rodině

Zaměstnanci Úřadu práce jsou považováni za zaměstnance orgánu sociálně-právní ochrany, tudíž za určitých okolností mohou provádět návštěvu v obydlí klienta. Dle pokynů Generálního ředitelství této možnosti mají využít ve chvílích, kdy mají pochybnosti, že pěstounská péče není řádně vykonávána. Dále při podezření na zneužívání dávek nebo u případu hodného zvláštního zřetele, tzn. u posouzení nároku na odměnu pěstouna u prarodiče. Pokud by pracovník zjistil zneužívání dávky pěstounské péče u prarodičů, nemusel by teoreticky přihlížet ke stanovisku OSPOD, že je dotyčný prarodič hodný zvláštního zřetele.²⁰²

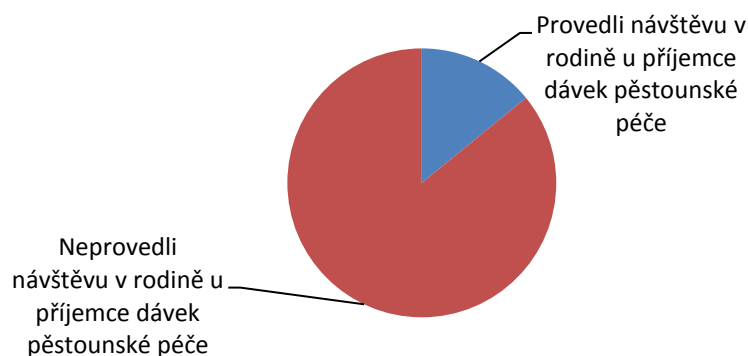
Zákon neukládá povinnost předem avizovat návštěvu a v praxi je příhodnější takto neohlášené návštěvy provádět, poněvadž to je z pravidla nejspolehlivější způsob získání informací o reálném stavu v pěstounské rodině. V případě, kdy pracovník zjišťuje případy hodné zvláštního zřetele u prarodičů pro účely dávky odměny pěstouna, zaměří se na finanční a majetkové poměry. Konkrétně prarodiče předkládají příjem, výdaje spojené se zdravotním stavem, údaje o vybavení bytu aj. U příspěvku na úhradu potřeb dítěte se zkoumá, na co a jestli byl využit ve prospěch dítěte. Dále je možné také ověření využití příspěvku na zakoupení motorového vozidla.

²⁰² Informace od pracovnice ÚP na základě poskytnuté e-mailové komunikace

Dle § 52 odst. 1, zákona o sociálně-právní ochraně dětí, mohou pracovníci ÚP provádět návštěvy u pěstounů na základě zvláštního oprávnění.²⁰³ V tomto oprávnění je uvedeno jméno zaměstnance, zaměstnavatel a činnost, kterou může vykonávat. Vzor se nachází na Sharepointu Generálního ředitelství ÚP a vydává ho krajská pobočka ÚP na základě žádosti.²⁰⁴ Jedná se v podstatě o takovou kartičku, již si bere pracovník s sebou. S oprávněním je možno provést u klienta návštěvu, z níž pracovník vytvoří záznam, který se uloží do spisu k dávce, které se konkrétně týká. Nicméně nejde o sociální šetření, jde pouze o ověření nároku na dávky. Na základě návštěvy v rodině však nelze dávky odejmout.

Z dotázaných pracovníků ÚP značná většina (85%) nikdy neprováděla návštěvu v rodině, což zobrazuje následující graf.

Graf 10: Poměr pracovníků provádějících a neprovádějících návštěvu v rodině

Zdroj: Vlastní zjištění, vlastní zpracování, 2015

Ze všech dotázaných pouze dvanáct nechalo provést návštěvu v rodině. Důvodů bylo několik, např. kontrola majetkových poměrů, nejčastěji však podezření ze zneužití dávek – tzn., že pěstoun je nevyužívá k potřebě dítěte. Ověření využití dávek pěstounské péče - příspěvek na zakoupení motorového vozidla a příspěvek na úhradu potřeb dítěte se neřeší prakticky vůbec. Např. v případě přiznání příspěvku na zakoupení motorového vozidla není nutné, aby pěstoun měl řidičský průkaz. Pracovnice se dozvěděla od klientky, že pro pěstounství se v jejím případě vozidlo nevyužívá a používá ho široká rodina pěstouna.

²⁰³ § 52 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁴ Informace od pracovnice ÚP na základě poskytnuté e-mailové komunikace

Nicméně zákon tím nebyl porušen, ten pouze určuje, že klient musí předložit doklad o použití příspěvku na zakoupení či opravu vozidla, nesmí ho pět let používat pro výdělečnou činnost a přestat být pěstounem.²⁰⁵ Nicméně pokud by však i zákon porušila, z důvodu absence přechodných ustanovení v ZOSPOD nelze po klientovi vrácení prý ani požadovat.²⁰⁶ Další situací, se kterou se referenti setkávají, jsou případy pěstounů, kteří chtějí odměnu pěstouna, aby mohli např. platit své dluhy. Časté jsou též situace, kdy je dítě v pěstounské péči zletilé, ale stále je studentem – tedy soustavně se připravující na budoucí povolání. Podle informací OSPOD už rodinu s tímto dítětem moc nekontroluje. V těchto případech dochází mnohdy ke zneužití dávek, poněvadž dítě mění každou chvíli školu, jen aby mu zůstal status studenta a pěstoun mohl dostávat dávky pěstounské péče. Avšak nejčastější případ zneužívání dávek uvádějí pracovníci ÚP u prarodičů, kdy matka či otec jsou ve společné domácnosti s dítětem a pěstouny-prarodiči. Téměř polovina oslovených respondentů se se zneužitím dávek pěstounské péče setkala.

Podezření ze zneužití mělo však více pracovníků, než kteří uvedli, že na základě toho provedli nebo nechali provést návštěvu v rodině. Je to prý důsledek toho, že neviděli důvod návštěvu provést, protože jak uvádí jedna pracovnice „s tím stejně nic nezmůžeme“. Další argument k absenci návštěv ze strany úředníků je, že společně s agendou státní sociální podpory mají mnoho práce a již „*momentálně nemají kapacitu na zkoumání zneužívání dávek.*“ Úřad práce sice o dávkách pěstounské péče má rozhodovat, ale v podstatě je „pouze“ vyplácí. Znamená to, že ve chvíli, kdy má pěstoun v péči dítě či je osoba v evidenci, na dávky má nárok a ÚP mu je nesmí upírat. Pokud však pracoviště ÚP přijde na ono zneužívání dávek, a často právě oni k tomu mají nejbližší, ohlásí skutečnost OSPOD a zaznamená to do protokolu, který přidá ke spisu.

Jediným případem, kdy ÚP na základě potvrzeného podezření může teoreticky i odejmout dávku – a to odměnu pěstouna, je případ pěstounů prarodičů. Ti ze zákona v určitých případech nemají na odměnu pěstouna nárok, dostávají ji pouze na základě zvláštního zřetele. Problematika prarodičů bude rozebrána ještě později.

²⁰⁵ § 47m zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁶ Informace od pracovnice ÚP na základě poskytnuté e-mailové komunikace

Změny v průběhu dávek

Ze strany ÚP dochází ke změnám jen v případě, kdy se změní výše dávek, či dojde k odejmutí dávky. Úřad práce tyto změny oznamuje klientům formou Rozhodnutí. Pokud dojde ke změně pro dávku rozhodné ze strany klienta, musí tuto skutečnost ohlásit do osmi pracovních dnů. Povinnost vychází z § 47y odst. 1, zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Osmi denní lhůta je i v případě, kdy je žadatel/příjemce vyzván „výzvou“ k vysvětlení na ÚP. Okamžikem doručení se lhůta počítá.

Nejčastější změny na straně klienta jsou dle informací změna adresy, nové dítě v péči, ukončení studia dítěte, které má pěstoun v péči, či samotné ukončení pěstounské péče. Pokud se klient přestěhuje a změní tím adresu trvalého bydliště, tak ÚP dávky přestěhuje na místně příslušné kontaktní pracoviště. V praxi jde o stěhování v rámci systému OK, protože všechny informace v systému jsou uloženy a dokumenty naskenované. Výjimku tvoří formulář Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, které se musí na nové pracoviště doporučeně poslat.

O osmidenní ohlašovací povinnosti je klient informován jak v kanceláři pracovnice ÚP tak rovněž v Rozhodnutí o přiznání dávky pěstounské péče. Dle dotazovaných pracovnic dělá klientům právě ohlašovací povinnost a obecně doložení dokladů největší potíže. Touto nepozorností přivodí klient problémy nejen referentovi, ale také sám sobě. Klient v případě nesplnění ohlašovací povinnosti sice není sankcionovaný, ale v momentě, kdy referent či kontrola zjistí, že pobírá dávky pěstounské péče neoprávněně, nebo na základě nedoložení nových skutečností uplatňuje slevy, na které již nemá nárok, zahájí referent oznámení řízení o přeplatku. Pravomoc vychází z § 47z zákona o sociálně-právní ochraně dětí, který předpokládá, že příjemce dávky musel z okolností předpokládat, že byly vyplaceny neprávem nebo ve vyšší částce, než náležely.²⁰⁷ Např. jeden z respondentů řeší za měsíc září a říjen na jednom pracovišti tři řízení o přeplatku z důvodu neohlášení skutečnosti, že dítě v pěstounské péči nad 18 let přestalo studovat. Klienti pobírali „dlouhodobé“ dávky pěstounské péče a neměli na ně nárok. Teď musí částku vrátet. Největším problémem u přeplatků je právě „dlouhodobá“ dávka odměna pěstouna, kdy klient uplatňuje u Úřadu práce nárok na slevu daně z příjmů fyzických osob ze závislé

²⁰⁷ § 47z odst. 1, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

činnosti a z funkčních požitků. Důvodem je, že ÚP z odměny pěstouna odváděl zdravotní, sociální pojištění a daň. Není zatím jasné, v jaké výši budou tito klienti vracet odměnu pěstouna a také jakým způsobem se zachová systém OK.

ÚP ze strany pěstounů

Dotazovaná pracovnice neziskové organizace, jež doprovází pěstouny mimo jiné i na Úřad práce, se k tomuto tématu vyjádřila i ze strany pěstounů. Uvádí, že mnoho pracovníků Úřadu práce, které se zabývají dávkami pěstounské péče, není občas dostatečně informováno či proškoleny v této oblasti. Podávají často mylné informace a tím dostávají sebe a hlavně pěstouny do nelehkých situací. Několikrát se jí stalo, že sama musela zasáhnout a zajít s pěstounem na úřad, kde vysvětlovala pracovníci ÚP, jak má postupovat. Jako příklad uvádí pěstouna – osobu v evidenci, který se na ní obrátil s tím, že mu ÚP přiznal vyšší částku (24 000 Kč), než na kterou má nárok a ptal se, zda s tím bude mít nějaký problém. Šlo o situaci, kdy pracovnice ÚP si špatně přečetla zákon, že 24 000 Kč může přiznat pouze osobě v evidenci, která pečuje na přechodnou dobu o dítě závislé na jiné fyzické osobě ve stupni II – IV. Než se podařilo doprovázející osobě úřednici přesvědčit, že udělala chybu, tak došlo ke dvěma výplatám. ÚP pak zahájil řízení o přeplatku a pěstoun musel poměrnou částku vrátit, i když nedošlo na jeho straně k žádnému pochybení a snažil se pracovníci vysvětlit, že na vyšší částku nemá nárok.

Doprovázející pracovnice i oslovený pěstoun však přiznávají, že na ÚP dochází k velkému zlepšení. Podle nich hodně záleží na tom, zda konkrétní pracovnice má s dávkami pěstounské péče praxi či ne. Dokonce na některých pracovištích klientům již dopředu avizují, kdy se mají dostavit podepsat prohlášení k dani aj. Jinde mají například systém, kdy na kontaktním pracovišti mají vyčleněnou pracovníci, jež dávkám pěstounské péče rozumí a domlouvá s klienty schůzky, aby nedocházelo k frontám. Tento systém se oslovenému pěstounovi velmi líbí a to prý z důvodu, že *„nestojím frontu a hlavně vím, na jak dlouho si mám zajistit hlídání dětí. S paní X, která se mnou jedná, se již známe a zeptá se, jak se mně i dětem daří. Celkově je jednání takové lepší, přišlo mi, že se před tím ke mně chovali, jak k žadateli o běžné sociální dávky.“*

Pracovní neschopnost

Pěstounovi se při jeho péči o dítě může stát, že nebude schopný se o dítě ze zdravotních důvodů postarat. Vzhledem k okolnostem, že odměna pěstouna se dle zákona „*pro účely zákonů upravující daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení, pojistné na úrazové zabezpečení považuje za příjem ze závislé činnosti,*“²⁰⁸ je nutné si zařídit od lékaře potvrzení o pracovní neschopnosti. Dle § 47j odst. 4 se pěstounovi dávka odměna pěstouna poskytuje i po dobu pracovní neschopnosti, ale nejdéle do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, kdy neschopnost vznikla.²⁰⁹ To znamená, že pokud pracovní neschopnost vznikla např. v únoru, tak tento měsíc a následný březen dostane odměnu a v dubnu již ne. V případě pracovní neschopnosti je však nutné zkoumat, zda nemoc či úraz brání výkonu pěstounské péče. Může nastat situace, že nemoc brání ve výkonu v jiném zaměstnání pěstouna, ale starat se o dítě možné je. Potom je nutné doložit ke spisu potvrzení od lékaře, že pracovní neschopnost na výkon nemá vliv.²¹⁰

Situace s pracovní neschopností v praxi pěstounské péče není častá a většinou se týká pěstounů s vážnými dlouhodobými zdravotními problémy (pobyt v nemocnici aj). Pokud je pracovní neschopnost pro účely pěstounské péče vystavena a trvá po delší dobu, pobírá pěstoun nemocenskou z titulu nemocenského pojištění, což je nižší než odměna pěstouna. Doklad o pracovní neschopnosti s uvedeným zaměstnavatelem Úřad práce ČR, Karlovo nám. 1359/1, 120 00 Praha, musí pěstoun přinést co nejdříve svému referentovi, který ho zadá do aplikace OK a postoupí jí Účetnímu středisku v Jeseníku.²¹¹

ÚP a spolupráce s OÚORP

Jak je již psáno v teoretické části, k pěstounským rodinám má nejbližší orgán sociálně-právní ochrany OÚORP, kterému je také uloženo nejvíce povinností v této oblasti.²¹² V běžné mluvě úřadů se mu říká OSPOD, ač není tedy jediným orgánem sociálně-právní ochrany. Zmíněná zkratka již v tomto kontextu byla v praktické části diplomové práci běžně používána.

²⁰⁸ § 47k, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁹ § 47j odst. 4, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

²¹⁰ Informace od pracovnice ÚP na základě poskytnuté e-mailové komunikace

²¹¹ Informace od pracovnice ÚP na základě poskytnuté e-mailové komunikace

²¹² Viz teoretická část

Mezi Úřadem práce a OSPOD je komunikace příhodná, neboť právě OSPOD má o pěstounech a dětech nejvíce informací a vede i jejich spisy. Otázkou je, do jaké míry má komunikace probíhat, téměř nikde to není přímo určeno. Z dotázaných respondentů 85% nějakým způsobem s OSPOD spolupracuje. Nicméně polovina z nich přiznává, že jde o spolupráci, kterou jim jako jedinou ukládá zákon. ÚP si má vyžádat vyjádření příslušného OÚORP v případě řízení o přiznání odměny pěstouna u prarodičů.

Druhá polovina kooperuje s OSPOD více a shledává to efektivnější z obou stran. Jde především o součinnost u zneužívání dávek, kdy OSPOD např. sdělí ÚP, že jejich klient již nemá dítě v péči. Na některých pracovištích OSPOD úřadu hlásí, že se dostaví nový klient či dokonce doprovází své nové klienty na ÚP, aby je seznámili s prostředím a pomohl jim poprvé vyplnit žádosti. U přibližně deseti respondentů dochází k časté vzájemné informovanosti mezi orgány, kdy úřednice ÚP oznámí pracovníci OSPOD např. nějaké podezření a právě OSPOD to prošetří a zpětně informuje ÚP. U oslovených kontaktních pracovišť, kde nedochází k velké spolupráci mezi těmito dvěma orgány, ve většině případů přiznávají, že by jim kontakt s OSPOD usnadnil práci a případně by nemuselo docházet k některým přeplatkům. Pracovnice uvádí, že Úřad práce má v podstatě nulovou možnost kontroly na rozdíl např. od hmotné nouze. Myslí si, že větší spolupráce s OSPOD by také zamezila některým zneužíváním.

Pěstouni – prarodiče z pohledu ÚP

Jak je zmíněno v teoretické části, odměna pěstouna náleží prarodiči pouze v případech hodných zvláštního zřetele s ohledem na majetkové a sociální poměry osoby pečující či osoby v evidenci. Úřad práce si vyžaduje pro účely rozhodnutí vyjádření příslušného OÚORP (OSPOD).²¹³

O dávce odměna pěstouna rozhoduje ÚP a u pěstounů-prarodičů si nechávají zasílat stanovisko příslušného OSPOD. Často jde pouze o větu, že se jedná o případ hodný zvláštního zřetele, vyjádření tedy není moc konkrétní. Nicméně vyjádření příslušného OSPOD je pouze doporučující a není závazné pro rozhodování o dávce. Generální ředitelství ÚP však na základě této formulace doporučuje dávku odsouhlasit k výplatě.²¹⁴

²¹³ Viz teoretická část

²¹⁴ Informace od pracovnice ÚP na základě poskytnuté e-mailové komunikace

Ze všech dotázaných má cca 78% pracovníků případy, jimž je odměna pěstouna vyplácena, protože byly uznány osobami hodnými zvláštního zřetele. Pouze necelých dvacet pracovníků má alespoň nějakého pěstouna-prarodiče, který odměnu nedostává. Nejčastějšími uvedenými důvody k neuznání nároku na odměnu jsou vysoké majetkové poměry, předčasný důchod prarodiče (nechtěla se ho vzdát), exekuční řízení a žití ve společné domácnosti s matkou či otcem dítěte. Poslední zmíněný důvod je dle pracovníků velice častý a někteří pracovníci přiznali, že o situaci ví, ale přesto se odměna zmíněným vyplácí. Jako omluvu uvádějí, že „*je to věc OSPOD, že je uznal zřetele hodnými.*“

V názorech na odměnu pěstouna se pracovníci ÚP značně liší. Někteří uvádějí, že pokud soud uzná prarodiče jako vhodného pěstouna, tak má nárok na dávky bez rozdílu. Jiní uvádějí, že prarodiče mají v podstatě vůči vnukovi vyživovací povinnost ve chvíli, kdy nemohou povinnost plnit jeho rodiče.²¹⁵ Podle „odpůrců“ je odměna plat a není důvod, proč by ji měli dostávat, když plní svoji povinnost. Dítě mají zajišťovat z ostatních dávek. Zda jsou finance na zajištění dítěte v pěstounské rodině dostačující je otázka jiná.

Názory na dávky pěstounské péče z pohledu pracovníků

V rámci ankety pracovníci Úřadu práce vyjadřovali svůj názor na dávky pěstounské péče. Odpovídali na otázku, jestli jim přijde hmotné zabezpečení osob v evidenci dostačující a zvlášť byla otázka na pečující osoby. Někteří se k těmto otázkám nechtěli vyjadřovat a zvolili pouze možnost ano nebo ne.

U osoby pečující se vyjádřilo deset lidí, že jim přijde ohodnocení osob pečujících nedostatečné, zbytek se vyjádřil kladně. Někteří blíže specifikovali důvody své odpovědi. Jedné pracovníci nejvíce vadí, že biologickým rodičům, kteří se o své děti starají, se ani nesní o takové podpoře od státu, byť jsou ekonomicky znevýhodněni. Opačný názor má jiná pracovníce, která si myslí, že v některých případech není možné z dávek pěstounské péče vyjít a určitě pěstouni musí využít minimálně svoji odměnu, která plní funkci společenského uznání.

²¹⁵ § 910 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

U osoby v evidenci se pracovníci téměř shodují, že finanční ohodnocení je více než dostačující, negativní postoj byl zachycen pouze u čtyř odpovědí. Ti uvádí, že proces zařazení do evidence je „*složitý a jde o velmi náročnou a zodpovědnou práci, hlavně v předpokladu, že tato osoba ví, že dítě půjde za chvíli pryč a dostane jiné*“ Jiný pracovník také zmiňuje, že odměna pro osoby v evidenci má být motivační a dle něho to částka 20 000 Kč nesplňuje.

U otázky na názor na změny v oblasti dávek pěstounské péče od roku 2013 se 71 pracovníků vyjádřilo, že rok 2013 evidentně přispěl k zájmu o pěstounskou péči. Někteří z nich doplňují, že zájem se zvýšil hlavně u prarodičů. Jiní si stěžují, že jim přibyla práce, ale kapacita pracovníků a výše mezd zůstala stejná. Odborný referent dávek SSP a PP patří do osmé platové třídy, kde je nutné mít úplné střední vzdělání s maturitní zkouškou.²¹⁶ Několik pracovníků se vyjádřilo, že by bylo vhodné mít pracovníky, kteří vykonávají pouze pěstounskou péči v souvislosti se složitostí některých procesů od roku 2013. Jedna pracovnice zmiňuje velký přínos u dávky příspěvek při ukončení pěstounské péče, kdy osamostatněným dětem tato jednorázová dávka může pomoci při startu do života. „*Minimálně jim pomůže třeba na kauci na byt či zaplatit první nájemné.*“

5.3 Státní příspěvek na výkon pěstounské péče

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče je další forma pomoci pěstounům. Jde o podobu financování, jež jim má zajistit odbornou pomoc a doprovod v občas tolik nelehkém úkolu být pěstounem. Osoba v evidenci a osoba pečující zde není přímým příjemcem příspěvku, jím je, jak je uvedeno v teoretické části, „*OÚORP, obecní úřad, krajský úřad či pověřená osoba.*“²¹⁷

²¹⁶ Nabídky zaměstnání na Úřadu práce ČR. *Integrovaný portál MPSV: Úřad práce ČR* [online]. 2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/vmnaup>

²¹⁷ Viz teoretická část

5.3.1 Proces rozhodování o státním příspěvku

Obdobně jako u dávek pěstounské péče se o státní příspěvek na výkon PP žádá na základě žádosti, která se musí dopravit na příslušnou pobočku Úřadu práce. Již v kapitole „Úřad práce“ je zmíněno, že se o příspěvek na výkon PP nežádá na kontaktních pracovištích jako v případě dávek pěstounské péče, ale žádá se na krajské pobočce. Jak je již uvedeno v teoretické části, není nutné mít žádost na předepsaném formuláři, jenž se nachází na webových stránkách MPSV. Zmíněný formulář žádosti by se ale mohl doporučovat, protože je přehledný a zobrazuje vše, co má žadatel doložit a vypsát. Nicméně zákon o sociálně-právní ochraně dětí pouze určuje, jaké náležitosti má žádost mít, což je vypsáno v teoretické části práce. Subsidiárně se v této oblasti používá správní řád, jenž určuje, že „z podání musí být patrné, kdo je činí, které věci se týká a co se navrhuje.“²¹⁸ Nutné je uvést u fyzické osoby také jméno, příjmení, bydliště, příp. jinou doručovací adresu, v souvislosti s její podnikatelskou činností také „jméno a příjmení, popřípadě dodatek odlišující osobu podnikatele nebo druh podnikání vztahující se k této osobě nebo jí provozovanému druhu podnikání, identifikační číslo osob a adresu zapsanou v obchodním rejstříku nebo jiné zákonem upravené evidenci jako místo podnikání, popřípadě jinou adresu pro doručování.“²¹⁹ Právník osoba uvede název, sídlo, příp. doručovací adresu, identifikační číslo osob. Poté je nutný podpis, označení správního orgánu, kterému je to určeno.²²⁰ Samozřejmě, pokud obsahuje žádost chyby či nějaké nedostatky, správní orgán je pomůže žadateli odstranit či jej vyzve k odstranění s předepsanou lhůtou.²²¹

²¹⁸ §37, odst. 2, zákona č. 500/2004, správní řád, ve znění pozdějších předpisů

²¹⁹ §37, odst. 2, zákona č. 500/2004, správní řád, ve znění pozdějších předpisů

²²⁰ §37, odst. 2, zákona č. 500/2004, správní řád, ve znění pozdějších předpisů

²²¹ §37, odst. 3, zákona č. 500/2004, správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Dle informací posílají osoby, které mohou uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče, žádosti s přílohami nejčastěji poštou. Většinou je přílohou více dohod, hlavně pokud jde např. o velkou organizaci, která uzavírá dohody častěji. Žádosti s přílohami se zadají do systému OK. Na základě žádosti se zahájí řízení, které se zasílá jen v případech, kdy jsou součástí řízení i jiní účastníci než jen žadatel. Pokud dojde k změnám, kdy se např. ÚP dozví, že byla ukončena dohoda a rozhoduje o změně výše či zastavení výplaty, zašle žadateli oznámení o zahájení správního řízení ve věci např. změny výše státního příspěvku.²²²

Jak je uvedeno v teoretické části, Úřad práce provádí veřejnoprávní kontrolu na základě zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole. Může jít o předběžnou kontrolu, průběžnou a následnou kontrolu.²²³ Předběžná kontrola spočívá v ověření před udělením státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Jde např. o zjištění, jestli instituce či organizace, jež žádá, opravdu může uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče. V případech pověřených osob, zda je příslušné pověření platné a v jakém rozsahu, dokonce zda organizace vůbec existuje. Dále se potvrzuje, zda uzavřená dohoda o výkonu pěstounské péče byla opravdu sjednána a zda ta osoba má dítě v pěstounské péči. Podle respondentky se vyskytla situace, že se organizace pokoušela získat příspěvek na jinou formu náhradní rodinné péče (adopce). Jiná instituce, která s nimi uzavřela dohodu o výkonu pěstounské péče, se zachovala chybně. Jinak na základě informací k žádným potížím při rozhodování o udělení příspěvku nedochází. Pracovnice krajské pobočky uvádí, že „*oproti dávkám pěstounské péče jde o přehlednější a jasnější problematiku.*“

Průběžná kontrola je, jak je uvedeno v teoretické části, ověření výdajů hrazených ze státního příspěvku. Podle informací z krajské pobočky ÚP je tato kontrola zacílena na jednotlivé doklady, které dokazují, na co byly výdaje použity. Kontrola je vedena opravdu důkladně a orgán kontroluje skutečně doklad po dokladu. Potvrzuje to i oslovená pracovnice neziskové organizace, jež je pověřenou osobou a účastnila se této kontroly. Pokud jde o větší organizaci, se kterou se již Úřad práce v této oblasti setkal

²²² Vnitřní řídicí akt Úřadu práce ČR - sdělení vedoucí

²²³ *Státní příspěvek na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.* In: . Praha: MPSV, 2013, číslo Normativní instrukce 11/2013. Dostupné také z: http://www.detipatridomu.cz/wp-content/uploads/normativni_instrukce11_2013_statni_prispevek.pdf

a nezaznamenal žádná pochybení, zaměří se na určitý časový úsek, kde pak ověří všechny výdaje. Výdaje musí být použity na služby, činnosti či jiné výdaje, které jsou obecně zmíněné v kapitole „Využití státního příspěvku“ a jenž jsou dopodrobna popsány v kapitole „Práva a povinnosti pěstounů a související služby hrazené ze státního příspěvku“.

K nejčastějším pochybením většinou ze strany pověřených osob je „pořizování“ automobilu formou operativního leasingu (tj. forma pronájmu). Důvodem je skutečnost, že státní příspěvek nelze použít na pořízení dlouhodobého hmotného majetku ani dlouhodobého nehmotného majetku. Postupuje se dle vyhlášky 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, protože forma příspěvku je neinvestiční transfer. Úřad práce tedy neakceptuje pořízení automobilu ani tímto způsobem. Státní příspěvek na výkon pěstounské péče lze využít v tomto směru pouze na provoz automobilu.²²⁴ Předpokládá se, že motorové vozidlo je použito na výkon pěstounské péče. Na pořízení automobilu musí osoba využít jiných prostředků, není možné, aby byla závislá pouze na státním příspěvku na výkon pěstounské péče. Z druhé strany dle informací z neziskové organizace se stává, že jiné finanční zdroje, (např. granty) jim na základě zjištění pobírání státního příspěvku na výkon pěstounské péče byly zamítnuty.

V případě, kdy si pracovník není jistý, zda je státní příspěvek čerpán dle potřeb pěstounů, má možnost si zažádat o výpis z individuálního plánu ochrany dítěte, příp. mu musí kontrolovaná osoba zdůvodnit proplácení určité služby. Naopak kontrolu efektivnosti výběru služeb provádí metodické pracoviště sociálně-právní ochrany (inspekce sociálně-právní ochrany).²²⁵

Za předpokladu, že Úřad práce shledá pochybení či nesrovnalosti, vyzve příjemce k nápravě.²²⁶ Pokud příjemce nespolupracuje, může být uložena pokuta až do výše 1 000 000 Kč.²²⁷ To je pokuta, která je udělena v případě, kdy kontrolovaná osoba „nepřijme opatření k odstranění nedostatků bez zbytečného odkladu, nebo ve lhůtě

²²⁴ Vnitřní řídicí akt Úřadu práce ČR - sdělení vedoucí

²²⁵ Vnitřní řídicí akt Úřadu práce ČR - sdělení vedoucí

²²⁶ Viz teoretická část

²²⁷ § 20 odst. 2 zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů

stanovené kontrolním orgánem. ²²⁸ Zákon o sociálně-právní ochraně dětí neurčuje postup u chybného užití státního příspěvku. To znamená, že v případě nesprávného užití nedochází k navrácení přijatelné částky státního příspěvku na výkon pěstounské péče. ZODPOD pouze stanovuje situaci, kdy organizace s pověřením uzavírání dohod pobírá státní příspěvek neoprávněně. Jde hlavně o případy ukončení dohody, kdy organizace či orgán do 15 dnů neohlásí ukončení dohody. Zákon tedy stanovuje, že musí vrátit poměrnou část za kalendářní měsíc po měsíci, co byla dohoda ukončena a to jen jestli dohoda v kalendářním roce trvala po dobu kratší než šest kalendářních měsíců. ²²⁹

Následná kontrola se dle ÚP uskutečňuje až po skončení procesu. Nicméně státní příspěvek na výkon PP je v podstatě stále probíhající. Částka 48 000 Kč se nemusí vyčerpat v daném roce. Na pěstounskou rodinu v podstatě běží taková kvóta a doprovázející organizace výdaje rozvrství podle potřeby rodin. Podle informací z pražské krajské pobočky došlo k následné kontrole v Praze pouze jednou. Šlo o situaci, kdy jedna z městských částí převedla všechny dohody o výkonu pěstounské péče na jednu neziskovou organizaci.

Jak oslovená pracovnice krajské pobočky ÚP, tak oslovená pověřená osoba se shodují, že státní příspěvek na pěstounskou péči je velmi dobrou myšlenkou v tom smyslu, že se nemusí vyčerpat v daném roce. Je to velmi pozitivní hlavně z důvodu, kdy je např. dítě v pěstounské rodině absolutně bezproblémově klidně i několik let a v období puberty začne utíkat z domova. V tu chvíli je třeba, aby se pěstouni měli kam obrátit a aby jim byla poskytnuta co největší možná míra odborného a profesionálního přístupu. Psychologická pomoc je nutná v těchto případech na obou stranách – u dítěte i pěstouna. Dalším takovým případem je asistence u setkání s biologickými rodiči dítěte. V teoretické části je zmíněno, že pěstouni mají prohlubovat vztah dítěte s jejich rodiči či dalšími příbuznými, pokud je to možné. Pěstoun pro tyto chvíle musí být připravený a rovněž je nutné připravit na setkání dítě. Je třeba zajistit i neutrální místo, kde k setkání dojde. Státní příspěvek je vstřícným krokem k profesionalizaci pěstounské péče a dle názoru autorky může zabránit předčasnému ukončení pěstounské péče.

²²⁸ § 20 odst. 1 zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů

²²⁹ § 47d odst. 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

5.3.2 Státní příspěvek na výkon pěstounské péče v číslech

Ve statistických ročenkách MPSV, Úřadu práce či jinde se položka státní příspěvek na výkon pěstounské péče neobjevuje, na rozdíl jak je tomu u dávek pěstounské péče. Ve statistikách MPSV se objevuje „počet osob, s nimiž byla sjednána dohoda o výkonu pěstounské péče nebo u kterých OÚORP vydal rozhodnutí o právech a povinnostech při výkonu pěstounské péče.“²³⁰ Zároveň tato statistika zobrazuje počet pěstounských rodin. Z těchto údajů se teoreticky dají odvodit částky, jež se ročně vynaložily na státní příspěvek na výkon pěstounské péče.

V roce 2013 bylo uzavřeno dohromady 8232 dohod o výkonu pěstounské péče.²³¹ Pokud byly splněny všechny požadavky pro udělení státního příspěvku, tak v roce 2013 se výdaje na státní příspěvek na výkon pěstounské péče pohyboval okolo 395 milionů Kč za celou ČR. Půjde však o nižší částku, protože dojde-li k uzavření dohody v průběhu roku výše příspěvku je 4000 Kč (1/12 z částky 48 000 Kč) za každý započatý měsíc.²³² Potvrdit je možné pouze výdaj za hlavní město Praha, který byl 23 012 000 Kč. Údaj vychází z informace pobočky ÚP hlavního města Prahy. Celkově za rok 2013 bylo podáno 53 žádostí. Důvodem tak malého počtu je již zmíněný fakt, že přílohou žádostí je několik dohod najednou, málokdy se žádá o státní příspěvek pouze s jednou.

V roce 2014 MPSV nezveřejňuje počet dohod o výkonu pěstounské péče, ani počet pěstounských rodin. Tento rok jsou poskytnuty údaje opět z ÚP hlavního města Prahy. Výdaje v roce 2014 na státní příspěvek na výkon pěstounské péče byly 51 776 000 Kč a bylo podáno 87 žádostí. Rok 2014 tedy přinesl, taktéž jako u dávek pěstounské péče, navýšení výdajů.

²³⁰ Statistika. *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Rodina a ochrana práv dětí* [online]. 2014 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

²³¹ Započítány společně s rozhodnutími o právech a povinnostech při výkonu pěstounské péče

²³² Viz teoretická část

5.4 Jiné finanční možnosti pro pěstouny

Pěstounské dávky nejsou jediné možnosti financování, které mohou pěstouni využít. Dávky pěstounské péče včetně odměny pěstouna se nezapočítávají do rozhodného příjmu zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. To znamená, že některé osoby pečující či osoby v evidenci mají nárok na další finanční podporu ze strany státu, pokud splňují podmínky. Mnoho pracovníků Úřadu práce vyjádřilo nesouhlas nad tím, že odměna pěstouna, která má být v podstatě plat, se do rozhodného příjmu pro tyto účely nepočítá.

Pod státní sociální podporu spadá pět dávek – přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, porodné a pohřebné. Práce se zajímá o možnosti dávek vyplývající z péče o dítě v pěstounské péči, zaměří se na přídavek na dítě, rodičovský příspěvek a porodné. Poslední zmíněná dávka se pěstounů však netýká, protože je určena pro osobu, která porodila své první nebo druhé dítě či osobu, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů.²³³ Pěstounská péče však není ze zákona trvalou institucí.

Přídavek na dítě náleží nezaopatřenému dítěti a v případě nezletilosti se vyplácí osobě, která má dítě v přímém zaopatření. Podmínkou nároku je, že rozhodný příjem rodiny nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40. Pokud se ani odměna pěstouna nezapočítává do rozhodného příjmu a jiný příjem rodiny nepřevyšuje zmíněnou podmínku, osobě vznikne nárok na tuto dávku.²³⁴

Rodičovský příspěvek se vyplácí rodiči, který osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině. Příspěvek se tedy týká i pěstounů. Stáří dítěte je do čtyř let věku a stanovená částka na ono nejmladší dítě je 220 000 Kč, která se vyplácí měsíčně ve stanovené výši. Výše rodičovského příspěvku se odvíjí od výše denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství nebo nemocenského v souvislosti s porodem či převzetím dítěte. Rodič si může zvolit částku od 7600 Kč do 11 500 Kč, pokud alespoň jeden z rodičů má 70% 30násobku denního vyměřovacího základu vyšší než zmíněných 7 600 Kč. Zvolená část zároveň nesmí přesahovat 70% 30násobku daného

²³³ § 44, § 45 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²³⁴ § 17 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

vyměřovacího základu. Dále pokud má jeden z rodičů 70% 30násobku menší než 7 600 Kč, může si volit částku do zmíněné částky.²³⁵ Stejně tomu tak je když „*ke dni narození nebo převzetí nejmladšího dítěte, které zakládá nárok na rodičovský příspěvek, nelze stanovit denní vyměřovací základ jen proto, že v průběhu pobírání rodičovského příspěvku poskytovaného z důvodu péče o dříve narozené dítě v rodině uplynula podpůrní doba pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství a nárok na rodičovský příspěvek na nejmladší dítě v rodině vzniká bezprostředně po nároku na rodičovský příspěvek náležející na starší dítě.*“²³⁶ Vychází se z vyměřovacího základu, který je v rodině vyšší. V případě, že nelze stanovit žádnému z rodičů vyměřovací základ, po dobu devíti měsíců od narození dítě náleží částka 7600 Kč měsíčně a poté do čtyř let věku dítě je stanovena částka 3 800 Kč.²³⁷

Problematikou příspěvku v oblasti pěstounské péče je zejména situace, kdy pěstoun má možnost si zvolit nejvyšší měsíční částku rodičovského příspěvku. Částka 220 000 Kč se pohybuje s dítětem. To znamená, že pokud např. pěstoun na přechodnou dobu má možnost a zvolí si nejvyšší měsíční výplatu 11 500 Kč a má dítě v péči rok, vyčerpá z částky případnému adoptivnímu rodiči či biologickému rodiči celkem vysokou částku (82 000 Kč). Pracovnice Úřadu práce můžou situaci řešit pouhým doporučením a naléháním na morální hodnoty pěstouna, aby si, pokud má možnost, nevolil vysoké částky rodičovského příspěvku. Ale jak uvedla pracovnice, s níž byl veden rozhovor: „*Mají na to ze zákona nárok, tak proč by toho nevyužili? Starat se o tak malé dítě stojí mnoho peněz a z dávky na úhradu potřeb dítěte se toho moc nezaplátí.*“

Pěstoun může pobírat peněžitou pomoc v mateřství (PPM) dle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Musí však splňovat následující podmínky – účast na nemocenském pojištění minimálně 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech, u OSVČ 180 dní v posledním roce a dítě musí být mladší sedmi let. V případě pěstouna (ale i adoptivního rodiče) je nutné také podat na Českou správu sociálního zabezpečení Žádost o peněžitou pomoc v mateřství při převzetí dítěte do péče. PPM náleží pěstounovi po dobu 22 týdnů, protože 6 týdnů PPM náleží výhradně matce dítěte.²³⁸ Pokud pěstoun pobírá PPM, nemůže zároveň mít odměnu pěstouna. Vychází to ze zákona o nemocenském

²³⁵ §30 odst. 1-4, zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²³⁶ §30 odst. 4b, zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²³⁷ §30 odst. 5, zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

pojištění, jenž říká, že PPM nenáleží osobě, jež má započitatelný příjem, ze kterého je pojistné odváděno.²³⁹

²³⁸ Peněžítá pomoc v mateřství. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/penezita-pomoc-v-materstvi.htm>

²³⁹ *Dávky pěstounské péče 2013* [online]. Praha: MPSV, 2013 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14866/davky_2013.pdf

6 Diskuze a výsledky

Předkládaná diplomová práce se zaměřuje na pěstounskou péči z hlediska orgánu sociálně-právní ochrany – Úřadu práce České republiky. Úřad práce ČR rozhoduje o dávkách pěstounské péče a státním příspěvku na výkon pěstounské péče. Jde o podporu osob v evidenci, osob pečujících a dětí v pěstounské péči ze strany státu.

O dávkách pěstounské péče rozhodují konkrétně kontaktní pracoviště Úřadu práce na oddělení státní sociální podpory a dávek pěstounské péče. Jejich pracovníci se věnují celému procesu udělování a výplaty. Pro potřeby zjištění situace v této oblasti ze strany veřejné správy byli osloveni konkrétní pracovníci, na základě jejich informací došlo k ucelení poznatků o procesu dávek pěstounské péče a ke konkretizaci některých problémů. Následně byla vytvořena anketa, která se zaměřila na zmíněné problematiky procesu a další názory.

V souvislosti se změnou zákona o sociálně-právní ochraně dětí a rovněž s nárůstem pěstounské péče, resp. pěstounských dávek se v posledních dvou letech pracovníci SSP a dávek PP setkávají se specifickou a relativně složitější agendou. Novelizací ZOSPOD pracovníkům přibyla práce v souvislosti s novou dávkou pěstounské péče a systematické změně některých dávek. Ze statistik rovněž vyplývá, že od roku 2013 dochází k navýšení počtu pěstounských dávek. Tato fakta vedla také k navýšení výdajů na dávky pěstounské péče ze strany státu. Pracovníci tak čelí většímu nárůstu práce a většina z nich spravuje dále agendu státní sociální podpory.

Proces udělování dávek pěstounské péče začíná ze strany klienta. Klientem se rozumí osoba v evidenci, osoba pečující, dítě v pěstounské péči. K zahájení řízení je nutné podat žádost o konkrétní dávku pěstounské péče spolu s příslušnými doklady, jež jsou uvedeny na žádostech. Z výzkumu vyplývá, že na pracovištích se nenachází aktuální formuláře. Důvodem je, že se zastaralé formuláře dosud nevyčerpaly a Generální ředitelství ÚP se chce chovat hospodárně. Na starých žádostech chybí několik informací důležitých pro výplatu. Klienti si poté nevědí rady a čekají na vyplnění v kanceláři za pomoci referenta. Důsledkem je delší doba čekání pro klienty. Možným řešením může být vytvoření šablony

žádosti s dopsanými vysvětlivkami k chybějícím údajům, např. upozornění na dopsání Id datové schránky do formuláře.

Jako příklad je uveden autorčin návrh tiskopisu žádosti o dávku odměny pěstouna v příloze 10. Dalším problémem v tomto ohledu je složitost formulářů. Obsahově jsou aktuální formuláře dostačující.

Kromě žádosti je nutné doložit další doklady, které jsou k přiznání dávky pro referenty nutné. Velmi důležitým dokumentem, zejména pro odměnu pěstouna a příspěvek na úhradu potřeb dítěte, je rozsudek či usnesení soudu o svěřeni dítěte do péče. Z dokumentu pracovníci určí vykonatelnost, od které je možné dávky pěstounské péče přiznat. Z výzkumu vyplývá, že pracovníci si nevědí rady s určením data či se ve výrocích soudu nevyznají.

Nejvíce problémovou dávkou z pohledu referentů je odměna pěstouna. Odměna pěstouna z důvodu titulu příjmu ze závislé činnosti má několik specifických vlastností. Kromě nutnosti dokládat v případě nemoci potvrzení o pracovní neschopnosti, či nutnost zastavit výplatu předčasného důchodu, největší problém nastává u Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, pokud klient u ÚP chce uplatňovat slevu na dani. Z výzkumu vyplývá, že toto prohlášení činí referentům značné potíže. Stěžují si, že nejsou mzdoví účetní. Pomoc mohou žádat pouze na účetním oddělení v Jeseníku. Vzhledem k faktu, že pěstoun je v tomto případě zaměstnanec Úřadu práce, dávalo by smysl, kdyby Prohlášení poplatníka podepisoval klient na místě, kde si podepisují prohlášení běžní zaměstnanci.

Odměna pěstouna má další specifikum, a to v oblasti příbuzenské pěstounské péče. Dle zákona je odměnu možno poskytnout pouze prarodičům dítěte, kteří jsou hodni zvláštního zřetele. Status zvláštního zřetele si ÚP vyžaduje od OSPOD. ÚP pak s přihlédnutím na vyjádření rozhodne, zda prarodič odměnu dostane. V praxi ale referenti rozhodnou pouze na základě tohoto vyjádření, ač s ním i nesouhlasí. Problémem je, že zmíněné vyjádření nemusí být nikterak konkrétní a referent tak nemusí vědět, proč konkrétní prarodič je hodný odměnu pěstouna pobírat a jen slepě dávku přiznává. Dle názoru autorky by ÚP měl vyžadovat větší konkrétnost onoho vyjádření, případně

zavést alespoň pro účely odměny prohlášení o sociálních a majetkových poměrech, které používá např. hmotná nouze. Postačila by i větší součinnost s OSPOD.

Důvodů k větší součinnosti s OSPOD je vícero. OSPOD má z orgánů sociálně právní ochrany pěstounské rodině nejbliže. Mají informace o současných pěstunech, o případných nových pěstunech či pěstunech, kterým z nějakého důvodu bylo dítě z péče odejmuto. Mohou zjistit jiné pro dávky pěstounské péče rozhodné informace a zabránit případnému zneužívání dávek a budoucímu přeplatku. Naopak Úřad práce může shledat nějaké podezření např. v rámci návštěvy v rodině a předá ho OSPOD k dalšímu prošetření. Pravomoc uskutečnit návštěvu v rodině je ale takřka pro pracovníky dávek pěstounské péče k ničemu. Na jejím základě není možné dávky odejmout a ani nikterak zasáhnout. Jediná pravomoc je v podstatě informovat OSPOD. Větší součinnost těchto dvou orgánů je příhodná, protože nějaká kontrola dávek pěstounské péče se uskutečňovat musí a pravomoc pracovníků dávek pěstounské péče je mizivá. A zneužití dávek PP k vlastnímu prospěchu pěstouna, znamená méně prostředků dětem.

Komunikace s klientem na Úřadu práce je někdy komplikovaná z obou stran. Referentům komplikují práci nepozorní klienti, kteří často ignorují osmidenní ohlašovací povinnost při změnách rozhodných pro dávky. Vznikají přeplatky, které referent musí vyčíslit a zahájit také řízení o přeplatku. Vyčíslený přeplatek musí klient ÚP vrátit, což je většinou důsledek jeho nepozornosti, že nedoložil např. případné doklady či nenahlásil změnu. Naopak pěstouni si stěžují, že pracovníci jsou někdy nekvalifikovaní a špatně je informují. V některých kontaktních pracovištích mají speciální pracovníky, kteří se agendě pěstounských dávek věnují. U pracovišť, kde je více pracovních sil pro SSP a PP je velmi příhodné vyčlenit pracovníky, kteří se budou agendě věnovat dopodrobna. Samozřejmě na pracovištích s dvěma až třemi pracovními silami není možné takovou koncepci zavést. Řešení problémů lze nalézt v praxi jednoho pracoviště ÚP, kdy si pracovník s žadatelem, resp. klientem, sjednává předem domluvené schůzky. Jde o nejefektivnější způsob, poněvadž pěstouni si na určitou dobu mohou sjednat hlídání pro dítě a nečeká se ve frontě. Kompromisní návrh může být takový, že dva z úředních dnů jsou vymezeny pro předem avizované návštěvy. Ze zmíněného rovněž vyplývá, že jednotlivá pracoviště nemají stejnou koncepci řízení, ač jde o jeden orgán.

Přímá finanční podpora formou dávek není jedinou pomocí osobám pečujícím a osobám v evidenci. Ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče jsou financovány služby potřebné pro pěstounské rodiny. Jde o novou formu podpory od roku 2013 a příspěvek náleží doprovázející organizaci – OÚORP, obecnímu úřadu, krajskému úřadu, pověřené osobě. O státním příspěvku rozhoduje a vyplácí jej krajská pobočka ÚP. V přiznávání příspěvku oslovení pracovníci nemají žádné potíže. Problém přináší pouze průběžná kontrola u příjemců, kdy dochází k chybnému použití. Úřad práce příjemce může upozornit na chybné použití a v případě pozdější ignorace může uložit pokutu z pravomoci zákona o finanční kontrole. Pokud je příspěvek špatně použit, není povinností vracet poměrnou část příspěvku. Zde lze doporučit legislativní změnu a vložit do zákona, jakým způsobem postupovat v případě chybného použití příspěvku. Návrhem by mohlo být vrácení částky, která byla chybně využita.

Naopak pozitivně lze hodnotit myšlenku příspěvku jako neinvestičního transferu, kdy není nutné částku vyčerpat v daný rok a na určitou rodinu. Příspěvek se používá dle konkrétních potřeb pěstounů.

Kromě dávek pěstounské péče mají pěstouni možnost využít další přímé podpory ze strany státu. Pěstounské dávky se nepočítají do rozhodného příjmu státní sociální podpory, tudíž je možnost zažádat o dávky státní sociální podpory, pokud pěstounská rodina nemá jiný příjem. Lze využít např. přídavku na dítě, případně i příspěvku na bydlení. Problém vzniká v situaci, kdy má pěstoun dítě do čtyř let jeho věku. Může si zažádat o rodičovský příspěvek. Pokud splní podmínky, pěstoun si může zvolit i nejvyšší částku, která mu bude každý měsíc vyplácena. Tím vzniká problém při případném navrácení dítěte biologickým rodičům nebo umístění k adoptivním rodičům, kteří mohou, z důvodu zvolení nejvyššího příspěvku ze strany pěstouna, přijít o velkou část příspěvku. Příspěvek se totiž pohybuje s dítětem. Jde o legislativní chybu. Jiný návrh řešení než je změna zákona doporučit nelze, protože ze zákona mají na zvolení výše příspěvku pěstouni nárok, pokud splní stanovené podmínky.

V současnosti pracovníci pouze pěstounovi mohou doporučit, jak se má zachovat. Postačilo, kdyby se do zákona o státní sociální podpoře vložila u rodičovského příspěvku věta, že u osoby v evidenci či osoby pečující nelze zvolit vyšší rodičovského příspěvku a výše se stanoví podle § 30, odst. 5, zákona č. 117/1995 Sb., zákona o státní sociální podpoře. Úplné odejmutí rodičovského příspěvku doporučit nelze, protože dle názoru autorky je výše dávky příspěvku na úhradu potřeb dítěte pro tak malé dítě nedostačující. Kromě dávek státní sociální podpory, může pěstoun využít možnosti čerpat peněžitou podporu v mateřství, pokud splňuje podmínky. V tomto případě pak nelze pobírat zároveň odměnu pěstouna.

7 Závěr

V rámci teoretické části došlo k ucelení problematiky pěstounské péče včetně identifikace orgánů sociálně-právní ochrany, které se na pěstounské péči mimo jiné podílejí. V praktické části došlo k identifikaci vybraného orgánu v praxi pěstounské péče a to Úřadu práce České republiky. Výzkumnou otázkou se stanovilo zjištění současné situace v procesu udělování dávek pěstounské péče a státního příspěvku na výkon pěstounské péče, čemuž se Úřad práce ČR věnuje. Cíle práce včetně zodpovězení výzkumné otázky byly splněny.

Současná situace na Úřadu práce České republiky v oblasti pěstounské péče, resp. dávek pěstounské péče a státního příspěvku na výkon pěstounské péče má několik negativních ale i pozitivních stránek. Vyzdvihnout se dá především správa financování pěstounské péče jediným orgánem. Další předností je řízení státního příspěvku na výkon pěstounské péče, o němž je rozhodováno na úrovni krajské pobočky ÚP. Pracovníci provádějí jak kontrolu před udělením státního příspěvku, tak kontrolu průběžnou, z níž mají přehled, jakým způsobem se s příspěvkem nakládá. Mínusem je, že nemohou ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí nařídit vrácení poměrné části příspěvku v případě nesprávného použití ze strany příjemce.

U některých pracovníků dávek pěstounské péče je problematická nekvalifikovanost v oblasti a obecně rozdílnost vedení udělování dávek pěstounské péče. Není stanoven jednotný proces ve formě řízení práce. Pokyny ze strany Úřadu práce v oblasti dávek jsou roztříštěné a často vedeny formou e-mailové komunikace. Za dva a půl roku od novelizace ZOSPOD stále dochází k novým situacím, na které pracovníci nejsou připraveni. Nejvíce problematickou dávkou pěstounské péče se určuje odměna pěstouna a to jen z důvodu formuláře „Prohlášení poplatníka daně“, kterou referenti s klienty musí vyplňovat. Úřad práce nemá ani aktuální tištěné formuláře. Z důvodu neexistence stanovené spolupráce s obecním úřadem obce s rozšířenou působností alias OSPOD, který má z orgánů s pěstounskými rodinami nejbližší kontakt, dochází k různé spolupráci, přičemž nejužší kooperace vede k efektivnější veřejné správě v oblasti pěstounské péče. Není pouze na vedení Úřadu práce či MPSV, aby kontakt zaštitilo, protože nadřízeným správním orgánem OSPOD je krajský úřad. Z tohoto důvodu pak nedochází k téměř žádné kontrole

čerpání dávek pěstounské péče, protože pracovníci ÚP nemají mnoho možností. Zjištění z návštěvy v rodině, na kterou mají teoreticky pravomoc, může vést pouze k dalšímu papíru ke spisu k dávatce nebo jako podklad pro OSPOD. Z čehož vyplývá, že Úřad práce nerozhoduje o dávkách pěstounské péče, spíše je pouze vyplácí.

Stát pěstounům nabízí možnost žádat také o dávky státní sociální podpory včetně rodičovského příspěvku, kde se nachází legislativní chyba, neboť pěstoun si může vybrat i nejvyšší měsíční výši, pokud splňuje podmínky.

V posledních dvou letech dochází k navyšování pěstounské péče, respektive také dávek pěstounské péče a státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Dokazuje to navýšení počtu dávek pěstounské péče i výdajů na dávky pěstounské péče z hlediska státního rozpočtu. Totéž se spatřuje u státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Zvyšuje se počet žádostí i výdajů. Do budoucna je možné předpokládat další zvýšení. Je proto důležité se zaměřit na efektivnější správu dávek pěstounské péče a minimálně udržet současnou správu státního příspěvku na výkon pěstounské péče.

8 Použité zdroje

Tištěné knihy a publikace

BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. 60 s. ISBN 978-80-87455-19-7.

DELFABBRO, Paul a James BARBER. *Children in foster care*. New York: Routledge, 2004, 240 s. ISBN 1134385242.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-7178-304-8.

NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 798 s. Právo. ISBN 978-80-7263-914-4.

NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. 194 s. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde Praha, 2012. 94 s. ISBN 978-80-86131-91-7.

Průvodce pro zájemce o náhradní rodinnou péči a osvojení: (v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku). Ostrava: Moravskoslezský kraj, ©2014. 16 s. ISBN 978-80-87503-65-2.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 184 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3006-6.

SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2014. 77 s. Monografie. ISBN 978-80-7418-218-1.

SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠKOVÁ. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 197 s. ISBN 978-80-244-3821-4.

VRÁNOVÁ, Lucie. *Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. Vyd. 1. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011, 77 s. ISBN 978-80-87455-09-8.

Elektronické brožury a akademické práce

Dávky pěstounské péče 2013 [online]. Praha: MPSV, 2013 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14866/davky_2013.pdf

Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin [online]. Praha: Nadačním fondem J&T, 2014 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.nahradnirodic.cz/data/staticky-text/16/dokumenty/pravni-a-financni-aspekty-doprovazeni.pdf>

SAUEROVÁ, Štěpánka. *Pěstounská péče v soukromém a veřejném právu*. Praha, 2013.

Dostupné také z:

https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/94539/14698344/?q=%7B%22_____searchform___search%22%3A%22P%5Cu011bstounsk%5Cu00e1+p%5Cu00e9%5Cu010de+ve+ve%5Cu0159ejn%5Cu00e9m+a+soukrom%5Cu00e9m+pr%5Cu00e1vu%22%2C%22_____searchform___butsearch%22%3A%22Vyhledat%22%2C%22PNzzpSearchListbasic%22%3A1%7D&lang=cs. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

SOUČKOVÁ, Petra. *Pěstounská péče v praxi neziskové organizace*. Praha, 2015.

Dostupné také z:

https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/135645/17602006/?q=%7B%22_____searchform____search%22%3A%22P%5Cu011bstounsk%5Cu00e1+p%5Cu00e9%5Cu010de+v+praxi+nEZISKOV%5Cu00e9+organizace%22%2C%22_____searchform___butsearch%22%3A%22Vyhledat%22%2C%22PNzzpSearchListbasic%22%3A1%7D&lang=cs. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.

Státní rozpočet v kostce 2014 [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2014 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2014-17501>

VYSKOČIL, Filip. *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice* [online]. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/Projekty/Pravni_uprava_NRP_v_CR_2014.pdf

Zákony a předpisy

Dávky pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: . Praha: MPSV, 2013, číslo Normativní instrukce 5/2013.

Dostupné také z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/14547/Normativni_instrukce_davky_PP_ke_dni_01_02_2013_s_cislem.pdf

Metodická informace k posuzování vzniku nároku na dávky pěstounské péče. In: . Praha: MPSV, 2014, číslo Č.j. 2014/28786 - 911. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17990/Metodicka_informace_davka.pdf

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: . Praha: MPSV, 2013, číslo Normativní instrukce 11/2013. Dostupné také z: http://www.detipatridomu.cz/wp-content/uploads/normativni_instrukce11_2013_statni_prispevek.pdf

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů

Předpis č. 473/2012 Sb., Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Internetové zdroje

Dávky pěstounské péče. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2012 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

Historie Úřadu práce ČR. *Integrovaný portál MPSC: Úřad práce* [online]. [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/oup/historie>

Informace pro občany. *Integrovaný portál MPSV: Sociální tematika* [online]. 2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/>

Integrovaný portál MPSV: Úřad práce ČR [online]. 2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr>

Legislativa a systém sociálně-právní ochrany. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

Nabídky zaměstnání na Úřadu práce ČR. *Integrovaný portál MPSV: Úřad práce ČR* [online]. 2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/vmnaup>

O Úřadu práce České republiky. *Úřad práce ČR* [online]. [cit. 2015-05-27]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/oup>

OKdávky. *OKsystem* [online]. ©2008-2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.oksystem.cz/produkty/okdavky/>

Osvojení, pěstounská péče a jiné formy péče o děti. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-06-02]. Dostupné z: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/nahradni-rodinna-pece-13089/>

Peněžitá pomoc v mateřství. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/penezita-pomoc-v-materstvi.htm>

Práva a povinnosti pěstounů a poručníků. *Právo na dětství* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/vase-situace/mate-dite-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-osob-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-pestounu-a-porucniku/>

Sociálně právní ochrana dětí. *Moravskoslezský kraj* [online]. © 2015 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <https://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/socialne-pravni-ochrana-deti-13067/>

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>

Statistiky. *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Rodina a ochrana práv dětí* [online]. 2014 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

Ústavní péče. *Středisko náhradní rodinné péče* [online]. © 2013 [cit. 2014-11-08]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/ustavni_pece

Všechny nepojistné sociální dávky vyplácí Úřad práce ČR. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2012 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11956>

Vládní návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2014: Státní závěrečný účet. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2014/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2014-21750>

Vládní návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2012. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2013 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2012/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2012-12306>

Základní pojmy. *Adopce.com* [online]. 2010 [cit. 2015-05-27]. Dostupné z: <http://www.adopce.com/informace/zakladni-pojmy/>

Zařízení pro výkon pěstounské péče. *Liberecký kraj* [online]. 2013 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z: <http://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/page1966/zarizeni-pro-vykon-pestounske-pece-zrizovane-libereckym-krajem>

Životní a existenční minimum. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11852>

9 Přílohy

9.1 Příloha 1 - Návod k rozhovorům

Pracovníci dávek pěstounské péče

- Proces udělování dávek pěstounské péče
 - První návštěva
 - Formuláře žádostí
 - Co se děje po přijetí žádostí a dokladů?
 - Jsou nějaké problémové doklady?
- Odměna pěstouna
 - Co všechno pro Vás obnáší?
 - Odměna a prarodiče
- Změny v oblasti dávek
 - Jakým způsobem kontaktujete klienty?
- Přeplatky
- Jiné finanční možnosti
- Jaké největší problémy spatřujete v procesu dávek PP

Pracovníci krajské pobočky

- Proces udělování státního příspěvku na výkon pěstounské péče
 - První návštěva
- Kontrola
- Jak postupujete u nesrovnalostí?
- Pokuty

Pěstoun

- Vnímání procesu ze strany pěstouna
 - Negativní/pozitivní zkušenosti
- Odměna pěstouna – názor

Příjemce státního příspěvku na výkon pěstounské péče (nezisková organizace)

- Vnímání procesu z Vaší strany
- Kontrola procesu z Vaší strany

9.2 Příloha 2 - Anketa

- Jste pracovníci/pracovníkem Úřadu práce, který vyřizujete agendu dávek pěstounské péče?
- Kromě dávek pěstounské péče vyřizujete také státní sociální podporu?
- Přejde Vám nyní hmotné zabezpečení osob pečujících dostatečné?
- Přejde Vám nyní hmotné zabezpečení osob v evidenci dostatečné?
- Mají Vaši klienti problém s vyplňováním žádostí o dávky pěstounské péče?
- Myslíte si, že mají žádosti o dávky pěstounské péče nějaké nedostatky a pokud ano, jaké?
- Spolupracujete nějakým způsobem s OSPOD? Pokud ano, v čem spolupráce spočívá?
- Napište prosím, zda byste nějakou spolupráci s OSPOD uvítali a případně jakou.
- Setkal/a jste se někdy s podezřením na zneužití dávek pěstounské péče? Pokud ano, prosím popište situaci.
- Prováděl/a nebo nechal/a jste někdy provádět návštěvu u příjemce dávky pěstounské péče?
 - Případně popište, za jakým účelem.
- Jaký máte názor na pěstounskou dávku - odměna pěstouna pro prarodiče?
- Existují u Vás pěstouni prarodiče, kterým dávka odměna pěstouna nebyla přiznána?
- Vypište prosím důvod, proč jim nebyla odměna pěstouna přiznána.
- V oblasti dávky odměny pěstouna máte někdy problém s vyplňováním tiskopisu „Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti“?
- Absolvoval/a jste někdy školení na jeho vyplňování?
- Chtěl/a byste toto školení absolvovat?
- Napište, prosím, s jakými problémy se nejčastěji při rozhodování o dávkách pěstounské péče setkáváte?

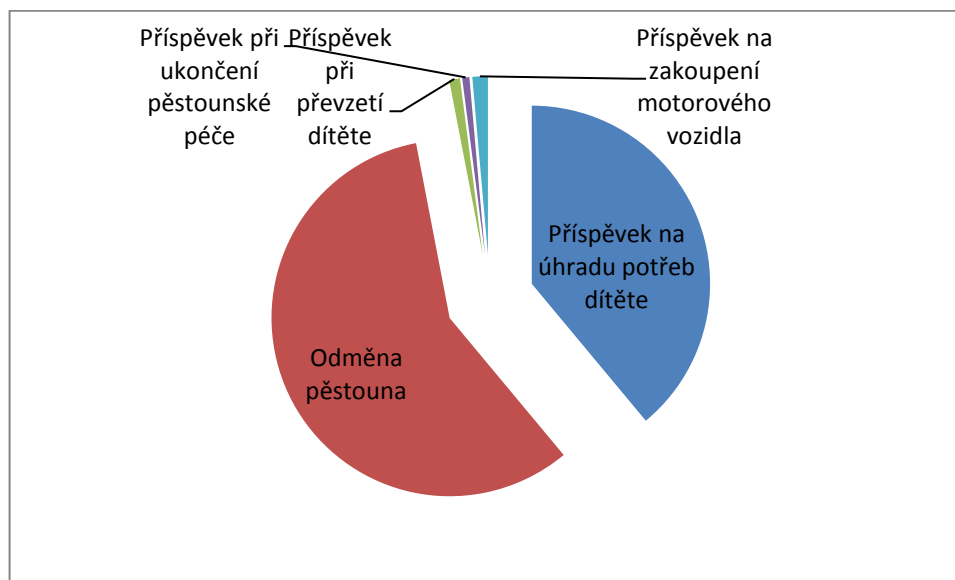
- Máte osobně nějaké návrhy na zlepšení procesu rozhodování o dávkách pěstounské péče?
- Chcete ještě něco dodat?

9.3 Příloha 3 - Výdaje státního rozpočtu na sociální dávky

Běžné výdaje státního rozpočtu	1 100 102 000 000 Kč
Sociální dávky	496 000 000 000 Kč
Pěstounské dávky	2 383 000 000 Kč
Dávky státní sociální podpory	35 161 000 000 Kč
Dávky důchodového pojištění	385 845 000 000 Kč
Dávky nemocenského pojištění	22 283 000 000 Kč
Podpora v nezaměstnanosti	9 262 000 000 Kč
Dávky sociální péče	33 622 000 000 Kč

Zdroj: Vládní návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2014: Státní závěrečný účet. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2014/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2014-21750>, vlastní zpracování, 2015

9.4 Příloha 4 - Podíl dávek PP na výdajích v roce 2013

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

9.5 Příloha 5 - Tabulka výdajů na dávky PP v jednotlivých krajích

Karlovarský kraj	90657
Kraj Vysočina	93502
Liberecký kraj	110016
Královéhradecký kraj	115448
Pardubický kraj	115780
Zlínský kraj	121533
Plzeňský kraj	133526
Jihočeský kraj	137700
Olomoucký kraj	160300
Hl. město Praha	177118
Jihomoravský kraj	226134
Ústecký kraj	238526
Středočeský kraj	260745
Moravskoslezský kraj	400672

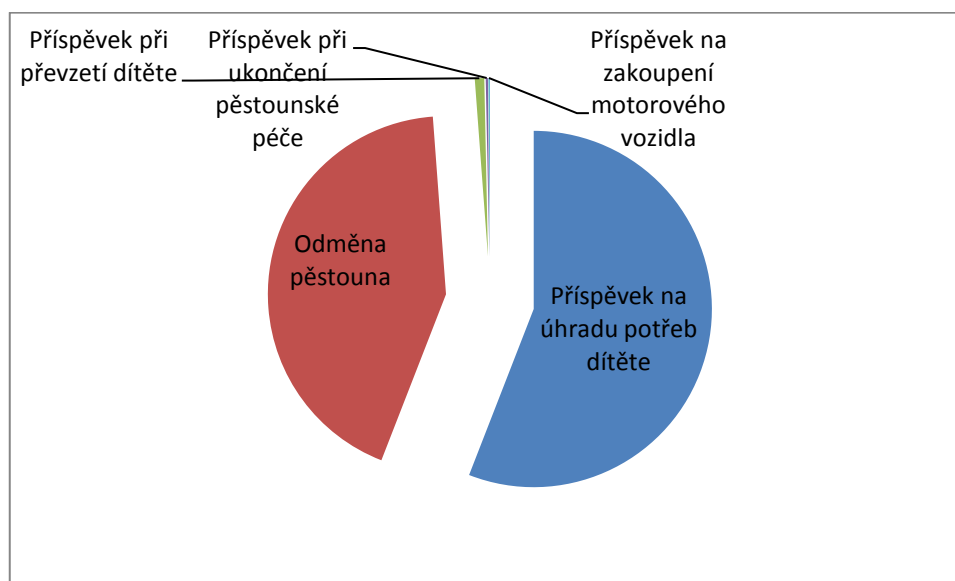
Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

9.6 Příloha 6 - Tabulka počtu jednotlivých dávek pěstounské péče

Rok/druh dávky	Příspěvek na potřeby dítěte	Odměna pěstouna	Příspěvek při převzetí dítěte	Příspěvek na motorové vozidlo	Příspěvek při ukončení pěstounské péče
2004	81933	63763	953	28	0
2005	86222	73636	1112	27	0
2006	91078	89309	1165	32	0
2007	95737	96512	1196	52	0
2008	102383	105947	1631	59	0
2009	109960	116676	1695	52	0
2010	119197	127529	1601	58	0
2011	125182	128783	1622	57	0
2012	133275	107605	1718	62	0
2013	149149	114463	2272	342	537
2014	167889	128875	2442	183	651

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

9.7 Příloha 7 - Počet jednotlivých vyplacených dávek v roce 2013

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>, vlastní zpracování, 2015

9.8 Příloha 8 – Žádost o odměnu pěstouna

ÚŘAD PRÁCE ČR

SPOD

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

OSÚ S 15
podací razítko

Žádost o dávku pěstounské péče - odměna pěstouna

A. Žadatel - osoba pečující o dítě nebo osoba v evidenci¹⁾:

Příjmení:	Jméno:	Rodné číslo v ČR ²⁾ :
Rodné příjmení ³⁾ :	Titul před:	za:
Státní příslušnost:		
Trvalý pobyt ⁴⁾ :	Obec:	Část obce:
	Ulice:	Č. p.: Č. orient.: PSČ:
Adresa pro doručování ⁵⁾ :	Obec:	Část obce:
	Ulice:	Č. p.: Č. orient.: PSČ:
Bydliště v ČR ⁶⁾ :		
Telefon:	E-mail:	Id datové schránky:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant.

Jsem nejsem veden(a) v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

B. Manžel(ka) žadatele nebo poručník žijící se žadatelem ve společné domácnosti:

Vztah k žadateli:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant.

manžel(ka)
 poručník žijící ve společné domácnosti

Podpisem stvrzuje manžel(ka) žadatele nebo poručník žijící se žadatelem ve společné domácnosti správnost a úplnost uvedených údajů a dává souhlas s tím, aby státní orgány a další právnické a fyzické osoby sdělily příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje nebo ji vyplácí, údaje v rozsahu potřebném pro rozhodování o dávce, její výši a výplátě. Adresu trvalého pobytu a adresu pro doručování vyplňte pouze v případě, že jsou odlišné od adres uvedených v části A.

Příjmení:	Jméno:	Rodné číslo v ČR ²⁾ :
Rodné příjmení ³⁾ :	Titul před:	za:
Státní příslušnost:		
Trvalý pobyt ⁴⁾ :	Obec:	Část obce:
	Ulice:	Č. p.: Č. orient.: PSČ:
Adresa pro doručování ⁵⁾ :	Obec:	Část obce:
	Ulice:	Č. p.: Č. orient.: PSČ:
Telefon:	E-mail:	Id datové schránky:
Bydliště v ČR ⁶⁾ :		Podpis:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant.

Manžel(ka) žadatele nebo poručník žijící se žadatelem ve společné domácnosti je není veden(a) v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

- Osobou pečující o dítě se rozumí fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte, která je pěstounem, poručníkem nebo osobou, která má zájem stát se pěstounem, bylo-li jí dítě (dětí) rozhodnutím soudu dočasně svěřeno do péče před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče, nebo osobou, která má v osobní péči dítě (dětí), k němuž nemá vyživovací povinnost, přičemž probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem dítěte, anebo osobou, která byla do dosažení zletlosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem, a to po dobu, po kterou má nezaopatřeně dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Osobou v evidenci se rozumí fyzická osoba, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.
- Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo v ČR** datum narození ve tvaru den, měsíc, rok a pohlaví ve tvaru: M nebo Ž (muž nebo žena).
- Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.
- § 47o zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- Nevyplňujte, pokud je adresa shodná s trvalým pobytem.
- Do kolonky **Bydliště v ČR** запиšte **ANO**, pokud osoba má na území České republiky bydliště, v opačném případě kolonku proškrtněte. Osoba má bydliště na území České republiky zejména pokud se zde dlouhodobě zdržuje, vykonává zde výdělečnou činnost, žije zde s rodinou, plní zde povinnou školní docházku nebo se zde soustavně připravuje na budoucí povolání, popřípadě existují jiné významné důvody, zájmy či aktivity, jejichž vzájemná souvislost dokládá sepětí této osoby s Českou republikou.

C. Děti svěřené do pěstounské péče:

Uvedte děti, které byly žadateli, jeho manželovi/manželce nebo poručníkovi žijícímu se žadatelem ve společné domácnosti svěřeny do pěstounské péče nebo péče poručníka, případně byly osobě, která má zájem stát se pěstounem, dočasně svěřeny do péče rozhodnutím soudu před rozhodnutím soudu o svěření do pěstounské péče anebo jsou v osobní péči žadatele, jeho manžela/manželky nebo poručníka žijícího se žadatelem ve společné domácnosti, který k nim nemá vyživovací povinnost, přičemž probíhá soudní řízení o ustanovení žadatele jejich poručníkem. Děti svěřené do pěstounské péče na přechodnou dobu zde neuvádějte, řeší se v části D.

č.	Příjmení	Jméno	Rodné číslo v ČR ²⁾	Bydliště v ČR ⁶⁾	Závislost II, III, IV ⁷⁾	Prarodič ⁸⁾	Péče ⁹⁾
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							

D. Děti svěřené do pěstounské péče na přechodnou dobu:

Uvedte děti, které byly žadateli, jeho manželovi/manželce nebo poručníkovi žijícímu se žadatelem ve společné domácnosti svěřeny do pěstounské péče na přechodnou dobu a které jsou osobami závislými na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV. Děti zdravé a ve stupni závislosti I svěřené do pěstounské péče na přechodnou dobu neuvádějte, nemají na přiznání a výši dávky vliv.

č.	Příjmení	Jméno	Rodné číslo v ČR ²⁾	Bydliště v ČR ⁶⁾	Péče ⁹⁾
1.					
2.					
3.					
4.					

E. Žádám o přiznání dávky ode dne:

. . 20

F. Informace o prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků¹⁰⁾:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant.

Uplatňuji neuplatňuji u Úřadu práce ČR nárok na slevu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků.

G. Informace potřebné pro přihlášení k nemocenskému pojištění:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant. Pokud důchod pobíráte, uveďte odkdy a zvolte jednu ze sedmi variant druhu tohoto důchodu.

Nepobírám pobírám důchod od

☐ starobní	☐ ze zahraničí charakteru starobního
☐ starobní důchod před dosažením důchodového věku	☐ ze zahraničí charakteru invalidního III. stupně
☐ invalidní III. stupně	☐ ze zahraničí charakteru invalidního I. nebo II. stupně
☐ invalidní I. nebo II. stupně	

Pokud jste byl(a) jako zaměstnanec účasten (účastna) nemocenského (popř. důchodového nebo úrazového) pojištění v cizině a po jeho skončení jste v ČR zatím nebyl(a) zaměstnan(a), uveďte následující informace o nositeli pojištění a své číslo pojištění.

Název nositele pojištění:
Adresa Ulice: Č. p.:
Obec:
Post Code: Stát:
Číslo pojištění:

7) Do kolonky **Závislost II, III, IV** zapíšte **ANO**, pokud se jedná o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost) podle § 8 zákona č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V ostatních případech kolonku proškrtněte.

8) Do kolonky **Prarodič** zapíšte **ANO**, pokud jste rodičem nebo prarodičem otce nebo matky uvedeného dítěte. V ostatních případech kolonku proškrtněte.

9) Do kolonky **Péče** zapíšte **S**, pokud máte dítě ve společné péči; **Z**, pokud je dítě ve výlučné péči žadatele; **M**, pokud je dítě ve výlučné péči manžela(ky) žadatele nebo poručníka žijícího se žadatelem ve společné domácnosti.

10) Odměna pěstouna se pro účely zákonů upravujících daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení, pojistné na úrazové pojištění a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti.

H. Informace o důchodovém pojištění:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant. Pokud zaškrtnete druhou variantu, uveďte další informace.

- Neúčastním účastním se důchodového spoření (II. pilíře důchodového systému).

Datum vzniku účasti na důchodovém spoření:

I. Informace pro úhrady zdravotního pojištění:

Vyplňte prosím název zdravotní pojišťovny. Dále označte, zda jste osobou, pro kterou neplatí minimální vyměřovací základ pro zdravotní pojištění.

V kladném případě zaškrtněte alespoň jednu z uvedených variant důvodů, v opačném případě vyberte jednu z variant pro stanovení vyměřovacího základu zdravotního pojištění.

Jsem pojištěncem zdravotní pojišťovny:

Osobou, pro kterou (podle zákona č. 592/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů) neplatí minimální vyměřovací základ pro zdravotní pojištění,

- jsem, jelikož:

- jsem těžce zdravotně postižený - § 3 odst. 8 písm. a)
 jsem dosáhl(a) věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňuji další podmínky pro jeho přiznání - § 3 odst. 8 písm. b)
 celodenně osobně a řádně pečuji alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku - § 3 odst. 8 písm. c)
 jsem osobou, která současně vykonává samostatnou výdělečnou činnost a odvádí zálohy na pojistné vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro osoby samostatně výdělečně činné - § 3 odst. 8 písm. d)
 jsem osobou, za kterou je plátcem pojistného stát - § 3 odst. 8 písm. e)

V případě zaškrtnutí této varianty uveďte, do které kategorie pojištěnců uvedených v § 7 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, patříte:

- nejsem.

- Požaduji nepožaduji navyšovat vyměřovací základ zdravotního pojištění na minimální mzdu - § 3 odst. 6 a odst. 10.

J. Způsob výplaty dávky:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících čtyř variant a do příslušné tabulky uveďte doplňující informace.

- na platební účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v CZK:

Číslo účtu:	Kód banky:	Specifický symbol ¹¹⁾ :
-------------	------------	------------------------------------

- na platební účet zahraničního peněžního ústavu v EU, EHP nebo Švýcarsku:

Příjemce	IBAN:	Měna:
	Název:	
	Adresa: Město:	Stát:
(uveďte alespoň město a stát)		
Banka příjemce	BIC/SWIFT:	
	Název:	
	Adresa: Město:	
(uveďte alespoň město)		

- poštovním poukazem na adresu trvalého pobytu v ČR

- poštovním poukazem na jinou adresu v ČR:

Obec:	Část obce:
Ulice:	Č. p.: Č. orient.: PSČ:

¹¹⁾ Kolonku **Specifický symbol** vyplňte v případě Československé obchodní banky pro účty s číslem 6699.

K. Údaje pro vyplácení dávek v rámci Evropské unie:

Pokud má žadatel trvalý pobyt a bydliště na území ČR⁴⁾, část K nevyplňujte a přejděte k části L.

Údaje o žadateli:

Zaměstnání nebo dávky v nezaměstnanosti v ČR¹²⁾:

L. Vyjádření žadatele (osoby pečující o dítě nebo osoby v evidenci):

V případě, že máte Vy, Váš/e manžel/ka nebo poručník žijící s Vámi ve společné domácnosti do péče svěřené jedno nebo dvě děti, přičemž jste rodičem nebo prarodičem otce nebo matky svěřeného dítěte (dětí) a zároveň toto dítě (dětí) není osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV, vyplňte důvody, na základě kterých by Vám měla být dávka přiznána.

M. Prohlášení žadatele:

Prohlašuji, že všechny uvedené děti, které již jsou zletilé, splňují podmínky nezaopatřenosti a trvale se mnou žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.

Prohlašuji, že děti uvedené v části C a D nejsou v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež, ani v péči jiné osoby, které bylo dítě svěřeno na základě rozhodnutí příslušného orgánu o svěřeni dítěte do péče nahrazující péči rodičů, ani v osobní péči jiné osoby, která nemá k dítěti vyživovací povinnost, jestliže probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem.

Veškeré údaje v této žádosti jsou pravdivé a jsem si vědom(a) případných následků, které by pro mne z nepravdivých údajů vyplývaly.

Podpisem rovněž dávám svůj výslovný souhlas k tomu, aby státní orgány sdělily příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje nebo ji vyplácí

- údaje o přihlášení se k trvalému pobytu
- údaje o bydlišti na území České republiky
- skutečnosti prokazující nepříznivý zdravotní stav každého dítěte, u kterého jste v části C uvedl(a) závislost na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV, a dětí, které jste uvedl(a) v části D
- údaje prokazující skutečnosti, které jste uvedl(a) v částech F, G, H a I
- další údaje v rozsahu potřebném pro rozhodování o dávce, její výši a výplatě.

Jsem si vědom(a) povinnosti písemně ohlásit příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje, do osmi dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V	dne . . 20	Podpis žadatele:
---	------------	------------------

K žádosti prosím doložte:

- pro všechny uvedené osoby průkaz totožnosti, u dětí do 15 let rodný list
- pokud v průkazu totožnosti není uvedeno rodné příjmení, doložte rodný list
- rozhodnutí o svěřeni uvedeného dítěte do pěstounské péče nebo rozhodnutí soudu, kterým jste byl ustanoven jako poručník tohoto dítěte; obdobně dočasné svěřeni do péče před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče prokažte rozhodnutím příslušného orgánu; obdobně osobní péči o dítě, k němuž nemáte vyživovací povinnost, a to po dobu, kterou probíhá soudní řízení o ustanovení poručníkem dítěte, prokažte dokladem o zahájení řízení o ustanovení poručníkem dítěti
- pro všechny uvedené děti, které již jsou zletilé, jejich nezaopatřenost:
Potvrzení o studiu nebo Rozhodnutí o přerušení studia v souvislosti s těhotenstvím, porodem či rodičovstvím nebo Potvrzení o zdravotním stavu nebo Potvrzení o neschopnosti soustavně se připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz
- skutečnosti, které jste uvedl(a) v částech F, G, H a I
- **Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků**, pokud v části F uplatňujete nárok na slevu daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků u Úřadu práce ČR.
- **Rozhodnutí krajského úřadu o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu**, pokud je osoba uvedena v části A nebo B v této evidenci vedena.

Formuláře žádosti, potvrzení a ostatních dokladů naleznete na internetové adrese <http://portal.mpsv.cz/forms> nebo si je vyzvednete na pracovišti Úřadu práce ČR. Na toto pracoviště se také obraťte, pokud budete mít při vyplňování pochybnosti.

¹²⁾ Jestliže příslušná osoba je v ČR zaměstnána nebo od úřadu práce v ČR pobírá dávky v nezaměstnanosti, uveďte **ANO**, jinak kolonku proškrtněte.

9.9 Příloha 9 – Rozhodnutí o zařazení do evidence osob

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA
MAGISTRÁT HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY
ODBOR SPRÁVNÍCH ČINNOSTÍ VE ZDRAVOTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ PĚČI

Ověřeno dle OP č.: 112070949
Platný do: 29/9/2018

Toto rozhodnutí nabylo
právní moci dne 27. 4. 2015
za Magistrát hl. m. Prahy
V Praze dne 27. 4. 2015
-69-

Ověřeno podle orig. dokladu
Dne: 5-05-2015
Ověřil: [signature]

Vážená paní
[redacted]
[redacted]

Datum: 21. 4. 2015

MHMP 779345/2014 Vyřizuje: [redacted]
Č. j. PPPD 31/2014 Tel.: 236004191

CAO 000 000 628 725 443

Rozhodnutí:
Magistrát hlavního města Prahy, odbor správních činností ve zdravotnictví a sociální péči (dále jen „MHMP SCZ“), věcně příslušný k rozhodování podle ustanovení § 22 odst. 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 359/1999 Sb.“) a podle ustanovení § 10 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 500/2004 Sb.“) a místně příslušný podle ustanovení § 61 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., rozhodl v souladu s ustanovením § 67 zákona č. 500/2004 Sb., **takto:**

žadatelka (jméno a příjmení): [redacted]
datum narození: [redacted]
trvale bytem: [redacted]

se zařazuje do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny na přechodnou dobu a ukládá se jí povinnost hlásit Magistrátu hl. m. Prahy do 15 dnů všechny změny rozhodné pro zprostředkování pěstounské péče na přechodnou dobu.

Odůvodnění:
Dne 28. 4. 2014 žadatelka písemně požádala o zařazení do evidence pěstounů na přechodnou dobu vedené MHMP SCZ. MHMP SCZ v souladu s ustanovením § 27 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., před vydáním rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů provedl odborné posouzení. Vzhledem ke skutečnosti, že během tohoto odborného posouzení nezjistil žádné závažné důvody, pro které ji nelze zařadit do evidence žadatelů, rozhodl tak, jak výše uvedeno.

Žadatelka splňuje podmínky k tomu, aby jí mohlo být zprostředkováno svěřeni dítěte či dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu. Přípravný kurz pro budoucí pěstouny na přechodnou dobu absolvovala.

Poučení:
Proti tomuto rozhodnutí lze podle ustanovení § 81 zákona č. 500/2004 Sb., podat odvolání ve lhůtě do 15 dnů ode dne jeho doručení, prostřednictvím MHMP SCZ, který toto rozhodnutí vydal. O odvolání rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Mgr. Josef Vacek
ředitel odboru správních činností ve zdravotnictví a sociální péči MHMP

Na vědomí: žadatelka, ÚMČ Praha 3
Sídlo: Mariánské nám. 2, 110 01 Praha 1
Pracoviště: Charvátova 145/9, 110 00 Praha 1
E-mail: miroslava.chudejova@praha.eu

Ve smyslu z. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, v platném znění, souhlasím se zhotovením této kopie a jejím založením do spisu k žádosti o dávky SSP.

Dne: 6-05-2015 Podpis: [signature]

9.10 Příloha 10 – Návrh šablony žádosti

DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PĚČE

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o dávku péstounské péče - odměna péstouna

A. Žadatel - osoba pečující o dítě nebo osoba v evidenci¹⁾.

Příjmení:		Jméno:	Titul:
Rodné příjmení ²⁾ :		Rodné číslo v ČR ³⁾ :	
Trvalý pobyt ⁴⁾ : Obec: <i>Pokud je doručovací adresou jiná →</i>		Část obce: <i>dopsat na zadní stranu</i>	
Ulice:		Č. p.:	Č. orient.: PSČ:
Bydliště v ČR ⁵⁾ :	Telefon:	E-mail:	

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant.

Jsem nejsem veden(a) v evidenci osob, které mohou vykonávat péstounskou péči na přechodnou dobu.

Pokud je společně domácností žije s žadatelem manželská či partnerská → dopsat na zadní stranu

B. Děti svěřené do péstounské péče:

Uvedte děti, které byly žadateli svěřeny do péstounské péče nebo péče poručníka, případně byly osobě, která má zájem stát se péstounem, dočasně svěřeny do péče rozhodnutím soudu nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí před rozhodnutím soudu o svěřeni do péstounské péče anebo jsou v osobní péči žadatele, který k nim nemá vyživovací povinnost, přičemž probíhá soudní řízení o ustanovení žadatele jejich poručníkem. Děti svěřené do péstounské péče na přechodnou dobu zde neuvádějte, řeší se v části C.

č.	Příjmení	Jméno	Rodné číslo v ČR ³⁾	Bydliště v ČR ⁵⁾	Závislost II, III, IV ⁶⁾	Prarodič ⁷⁾
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						

1) Osobou pečující o dítě se rozumí fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte, která je péstounem, poručníkem nebo osobou, která má zájem stát se péstounem, bylo-li jí dítě (dětí) rozhodnutím soudu nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí dočasně svěřeno do péče před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do péstounské péče, nebo osobou, která má v osobní péči dítě (dětí), k němuž nemá vyživovací povinnost, přičemž probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem dítěte, anebo osobou, která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho péstounem nebo poručníkem, a to po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Osobou v evidenci se rozumí fyzická osoba, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat péstounskou péči na přechodnou dobu.

2) Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

3) Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo v ČR** datum narození ve tvaru den, měsíc, rok a pohlaví ve tvaru: M nebo Ž (muž nebo žena).

4) § 47o zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

5) Do kolonky **Bydliště v ČR** zapíšete **ANO**, pokud osoba má na území České republiky bydliště, v opačném případě kolonku proškrtněte. Osoba má bydliště na území České republiky zejména pokud se zde dlouhodobě zdržuje, vykonává zde výdělečnou činnost, žije zde s rodinou, plní zde povinnou školní docházku nebo se zde soustavně připravuje na budoucí povolání, popřípadě existují jiné významné důvody, zájmy či aktivity, jejichž vzájemná souvislost dokládá sepětí této osoby s Českou republikou.

6) Do kolonky **Závislost II, III, IV** zapíšete **ANO**, pokud se jedná o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost) podle § 8 zákona č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V ostatních případech kolonku proškrtněte.

7) Do kolonky **Prarodič** zapíšete **ANO**, pokud jste rodičem nebo prarodičem otce nebo matky uvedeného dítěte. V ostatních případech kolonku proškrtněte.

PROSÍM OBRÁŤTE
13 01 01 102 A

Tisk: Moraviapress, a. s. Břeclav – vzor 2013

C. Děti svěřené do pěstounské péče na přechodnou dobu:

Uvedte děti, které byly zadateli svěřeny do pěstounské péče na přechodnou dobu a které jsou osobami závislými na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV. Děti zdravé a ve stupni závislosti I svěřené do pěstounské péče na přechodnou dobu neuvádějte, nemají na přiznání a výši dávky vliv.

č.	Příjmení	Jméno	Rodné číslo v ČR ³⁾	Bydliště v ČR ⁵⁾
1.				
2.				
3.				
4.				

D. Žádám o přiznání dávky ode dne:

E. Informace o prohlášení poplatníka daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků⁸⁾:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant.

Uplatňuji neuplatňuji u Úřadu práce ČR nárok na slevu daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků.

F. Informace potřebné pro přihlášení k nemocenskému pojištění:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant. Pokud důchod pobíráte, uveďte odkdy a zvolte jednu ze šesti variant druhu tohoto důchodu.

nepobírám pobírám důchod od a to:

starobní

invalidní III. stupně

invalidní I. nebo II. stupně

ze zahraničí charakteru starobního

ze zahraničí charakteru invalidního III. stupně

ze zahraničí charakteru invalidního I. nebo II. stupně

Pokud jste byl(a) jako zaměstnanec účasten (účastna) nemocenského (popř. důchodového nebo úrazového) pojištění v cizině a po jeho skončení jste v ČR zatím nebyl(a) zaměstnán(a), uveďte následující informace o nositeli pojištění a své číslo pojištěnce.

Název nositele pojištění:	
Adresa: Ulice:	Č. p.:
Obec:	
Post Code:	Stát:
Číslo pojištěnce:	

G. Informace pro úhrady zdravotního pojištění:

Vyplňte prosím název zdravotní pojišťovny. Dále označte, zda jste osobou, pro kterou neplatí minimální vyměřovací základ pro zdravotní pojištění a v kladném případě zaškrtněte alespoň jednu z uvedených variant důvodů.

Jsem pojištěncem zdravotní pojišťovny:

Osobou, pro kterou (podle zákona č. 592/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů) neplatí minimální vyměřovací základ pro zdravotní pojištění,

jsem, jelikož:

jsem těžce zdravotně postižený - § 3 odst. 8 písm. a)

jsem dosáhl věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňuji další podmínky pro jeho přiznání - § 3 odst. 8 písm. b)

celodenně osobně a řádně pečuji alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku - § 3 odst. 8 písm. c)

jsem osobou, za kterou je plátcem pojistného stát - § 3 odst. 8 písm. e)

V případě zaškrtnutí této varianty uveďte, do které kategorie pojištěnců uvedených v § 7 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, patříte:

nejsem.

8) Odměna pěstouna se pro účely zákonů upravujících daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení, pojistné na úrazové pojištění a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti.

Karty sociálních systémů byla zrušena - jsou 2 varianty - vedené na bankovní straně

H. Způsob výplaty dávky:

Dávka se vyplácí prostřednictvím karty sociálních systémů. Vydání karty zajišťuje Úřad práce ČR. Můžete se rozhodnout pro automatické převádění výplaty dávky z účtu karty sociálních systémů na jiný účet.

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant. Pokud zaškrtnete druhou variantu, do tabulky uveďte informace o účtu.

Výplatu dávky nechci chci převádět z účtu karty sociálních systémů na účet u peněžního ústavu v ČR vedený v CZK:

Číslo účtu:	Kód banky:	Specifický symbol ⁹⁾ :
-------------	------------	-----------------------------------

I. Údaje o společně posuzovaných osobách pro účely vyplácení dávek v rámci Evropské unie:

Zaškrtněte prosím jednu ze dvou následujících variant.

Pro žadatele, jeho manžela/manželku nebo druha/družku, pro všechny jejich nezaopatřené děti a pro ostatní osoby, které s nimi patří do okruhu osob společně posuzovaných¹⁰⁾, platí:

- jsou hlášeny k trvalému pobytu na území České republiky⁴⁾,
- nemají bydliště v jiném členském státě Evropské unie,
- neppracují v jiném členském státě Evropské unie,
- nepobírají dávku v nezaměstnanosti nebo důchod v jiném státě Evropské unie,
- nejsou občany jiného členského státu Evropské unie,
- nejsou osobami bez státní příslušnosti nebo uprchlíky bydlícími v jiném členském státě Evropské unie a na území České republiky pracujícími, studujícími nebo žijícími.

Neplatí předchozí varianta.

J. Vyjádření žadatele (osoby pečující o dítě nebo osoby v evidenci):

V případě, že máte do péče svěřené jedno nebo dvě děti, přičemž jste rodičem nebo prarodičem otce nebo matky svěřeného dítěte (dětí) a zároveň toto dítě (dětí) není osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV, vyplňte důvody, na základě kterých by Vám měla být dávka přiznána.

K. Prohlášení žadatele:

Prohlašuji, že všechny uvedené děti, které již jsou zletilé, splňují podmínky nezaopatřenosti a trvale se mnou žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.

Prohlašuji, že děti uvedené v části B a C nejsou v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež, ani v péči jiné osoby, které bylo dítě svěřeno na základě rozhodnutí příslušného orgánu o svěřeni dítěte do péče nahrazující péči rodičů, ani v osobní péči jiné osoby, která nemá k dítěti vyživovací povinnost, jestliže probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem.

Veškeré údaje v této žádosti jsou pravdivé a jsem si vědom(a) případných následků, které by pro mne z nepravdivých údajů vyplývaly.

Podpisem rovněž dávám svůj výslovný souhlas k tomu, aby státní orgány sdělily příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje nebo ji vyplácí

- údaje o přihlášení se k trvalému pobytu
- údaje o bydlišti na území České republiky
- skutečnosti prokazující nepříznivý zdravotní stav každého dítěte, u kterého je v části B uvedena závislost na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV a dětí, které jste uvedl(a) v části C
- údaje prokazující skutečnosti, které jsem uvedl(a) v části E, F a G
- další údaje v rozsahu potřebném pro rozhodování o dávce, její výši a výplatu.

Jsem si vědom(a) povinnosti písemně ohlásit příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje, do osmi dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu.

V	dne . . . 20	Podpis žadatele:
---	--------------	------------------

K žádosti prosím doložte:

- pro všechny uvedené osoby průkaz totožnosti, u dětí do 15 let rodný list
- rozhodnutí o svěřeni uvedeného dítěte do péstounské péče nebo rozhodnutí soudu, kterým jste byl ustanoven jako poručník tohoto dítěte; obdobně dočasné svěřeni do péče před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do péstounské péče prokažte rozhodnutím příslušného orgánu; obdobně osobní péči o dítě, k němuž nemáte vyživovací povinnost, a to po dobu, kterou probíhá soudní řízení o ustanovení poručníkem dítěte, prokažte dokladem o zahájení řízení o ustanovení poručníkem dítěti
- pro všechny uvedené děti, které již jsou zletilé, jejich nezaopatřenost:
Potvrzení o studiu nebo Potvrzení o zdravotním stavu nebo Potvrzení o neschopnosti soustavně se připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz
- skutečnosti, které jste uvedl(a) v části E, F a G
- **Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků**, pokud v části E uplatňujete nárok na slevu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků u Úřadu práce ČR.
- **Doplňující údaje o společně posuzovaných osobách pro účely vyplácení dávek v rámci EU**, pokud jste v části I zaškrtnl(a) druhou variantu nebo pokud jste proškrtnl(a) kolonku bydliště v ČR.

Formuláře žádosti, potvrzení a ostatních dokladů naleznete na internetové adrese <http://portal.mpsv.cz/forms> nebo si je vyzvednete na pracovišti Úřadu práce ČR. Na toto pracoviště se také obraťte, pokud budete mít při vyplňování pochybnosti.

⁹⁾ Kolonku **Specifický symbol** vyplňte v případě Československé obchodní banky pro účty s číslem 6699.

¹⁰⁾ § 7 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Doručovací adresa → pokud není shodná s trvalým pobytem

Manželka) žadatele nebo poručník žijící s žadatelem ve společné domácnosti

Vypsat: jméno, příjmení, rodné číslo, státní příslušnost, trvalý pobyt, případně adresu pro doručování, telefon, email, případně kontaktní stránky

Dutný je podpis manžela/manželky/poručníka, kterým stvrzuje správnost údajů
Uvěst, zda manželka/poručník jsou vedeny v evidenci osob vykonávajících
pěstounskou péči na přechodnou dobu

Způsob výplaty

- na platební účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v CZK / zahraničního peněžního ústavu v EU, EHP, Švýcarsku
IBAN - číslo účtu, kód banky, specifický symbol

Zahraníčí - příjemce - IBAN, Meno, Dátum, Miesto / banku příjemce: BIC/SWIFT, Účet, miesto

- poštovním poukazem na adresu trvalého pobytu / jiná adresa